DIALÓGUS

A Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának alumni kiadványa

2010

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság
2006/4/V/4. számú határozatával a jogászképzések
párhuzamos akkreditációs vizsgálata és a „Kiválósági hely” címre
beadott pályázatok alapján a

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának

a jogász képzésben
nyújtott kiemelkedő teljesítményéért
2011. június 30-ig

Kiválósági hely
címet adományozott.

Budapest, 2006. április 28.

Fésüs László
a MAB elnöke

Felelős kiadó: Dr. Szabó Imre
az SZTE ÁJTK dékánja

Felelős szerkesztő: Dr. Balogh Elemér
baloghe@juris.u-szeged.hu
http://www.juris.u-szeged.hu

Nyomdai munkák: „Norma” Nyomdász Kft.
Hódmezővásárhely

Tisztelt Olvasó!

Fordulóponthoz érkezett kedves egykori hallgatóink számára készülő kiadványunk, amennyiben 2009. évi számunkban a tanszékek és intézetek bemutatásának végére értünk. Az oktatás-kutatás jellemezte életünk szerencsére egyre tartalmasabb, így nem volt nehéz új rovatot találni. Választásunk a konferenciákra esett, hiszen évről évre egyre több és színvonalas efféle rendezvényre kerül sor, ahol nemcsak Európa országaiból, de távolabbi kontinensekről is érkeznek kutatók – akik azután városunk-egyetemünk jó hírét viszik magukkal. Megújult a „Lófara" környéke is, így kiadványunk külső borítójáról ez évtől már az új látkép tekint vissza.

A tartalom változatlanul igen gazdag. A karunkon tartott konferenciák közül hatot mutatunk be részletesen. A 2010-ben PhD okleveleiket frissen átvett doktoraink ezúttal nyolcan vannak; disszertációjukat saját maguk foglalták össze röviden. Szemle rovatunkban a választás három kiváló kari publikációra esett: *Bóka János* és *Graziano* professzor könyve mellett *Juhász Zsuzsanna* és *Löffler Tibor* korábban PhD értekezésként megvédett munkáját recenzeálták hazai (nem szegedi) szakemberek. Exkluzív bemutatkozást olvashatunk a Szegeden végzett *Bánk Orsolya* tollából egy pesti ügyvédi irodáról, két professzorunkról, *Blazovich László* és *Ruszoly József* professzor urakról pedig a tudományos életpályájuk elismerését jelző megemlékezéseket rögzítettük.

Élményekben sem volt hiány: Gent varázslatos világáról *Berki Gabriella* tudósít, *Varga Norbert* Oxfordban járt, és a Szegeden tanuló vietnamiakról is itt adunk hírt. A sok-sok emléket megidéző évfolyam-találkozók közül háromról készült képes beszámoló. Karunk legendás jogtörténész professzorát, *Both Ödönt* ezúttal *Simoncsics János* idézi meg, személyes érintettsége okán...

Minél régibb egy intézmény, annál több emlékezni való akad. Haláluk kerek, s egyező esztendeje (25) okán idéztük meg az egykori két kimagasló jogtörténész, *Bónis György* és *Both Ödön* emlékét; 125 éve született a nemzetközi jog kimagasló művelője, *Buza László*; a közigazgatási jog professzora, *Martonyi János* 100 éve született. *Veres József* professzor, a szövetkezeti jog tanára 2010-ben hunyt el, és hírt adunk egy rendhagyó, ide kívánkozó eseményről is: *Menyhárt Gáspárnak*, a Kolozsvárról Szegedre települt egyetem itteni első rektorának újratemetéséről.

Dr. Szabó Imre
egyetemi tanár, dékán

Egyesült Nemzetek Szegeden

2010. április 7–9. között 8 ország közel 80 hallgatója gyűlt össze a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, valamint a József Attila Tanulmányi és Információs Központban, hogy az Egyesült Nemzetek működésének modellezésével szerezzen gyakorlati tapasztalatot, valamint életre szóló élményeket. Valódi nemzetközi színtér volt tehát néhány nap erejéig Szeged és a jogi kar.

Erről szólt a 2010-ben első alkalommal, négy hallgató – *Gottesman Dávid, Lázár Nóra Kata, Szabó István és Szabó Tönki Albert* – által életre hívott, SzeMUN (Szeged Model United Nations, Szegedi ENSZ Modell Konferencia) névre keresztelt konferencia. Ez a hallgatói kezdeményezés is remekül mutatja, hogy az SZTE Állam- és Jogtudományi Kara nem hozott rossz döntést, amikor öt évvel ezelőtt elindította az Európa-tanulmányok Központ gondozásában a nemzetközi tanulmányok és a politológia képzéseket. Hogy ez azóta milyen sikerrel működik, azt a négy „nemzetközis" hallgató kreativitása és motiváltsága is jól mintázza, akiknek az alapötletet saját egyetemi tanulmányaik adták. Ebben pedig nem csak saját szak- és kartársaik bizonyultak partnernek, de külföldön is sokak fantáziáját megmozgatta ez az újszerű gyakorlati lehetőség.

Gyorsán nyilvánvalóvá vált, hogy a nagyszámú jelentkezések következtében a sok résztvevő elhelyezése és étkeztetése okoz majd kellemes problémát a szervezőknek. Ők azonban szeretik a megmérettetést, akárcsak a jelentkezett hallgatók, akik a három nap során az Egyesült Nemzetek három albizottságában (a Biztonsági Tanácsban, a Gazdasági és Szociális Tanácsban és az Emberi Jogok Bizottságában) próbáltak meg együttműködni a világ problémáinak

A konferencia résztvevői a József Attila Tanulmányi és Információs Központ előtt

megoldása érdekében (mint például az emberkereskedelem, a katasztrófa sújtotta területek megsegítése, és a Gázai övezet helyzetének kérdése). Lobbiztak, vitáztak, ha szükség volt rá: konfrontálódtak, az utolsó napon pedig mindannyian együtt dolgoztak a Közgyűlés keretein belül, ahol hat határozatot sikerült közösen elfogadniuk a világ legégetőbb problémáinak megoldási javaslatairól, ezzel is bizonyítva, hogy a világ megbízható kezekben lesz a jövő generációjának irányítása alatt.

A lényeg természetesen a gyakorlati tapasztalatszerzés, valamint a tárgyalási és vitatechnikák elsajátítása volt. Na meg persze a jó hangulat! A napfényes, tavaszi Szeged a „munkán" kívüli időtöltésre is tökéletes helyszínnek bizonyult. A multikulturális társaság megismerkedett egymással, valamint Szeged városával. Volt pihenés az Anna-fürdőben a nagy feladatok után, csakúgy, mint a résztvevők számának és a három nap végére kialakult összecsiszolódásának megfelelő búcsúbuli, ahol természetesen megszámlálhatatlanszor hangzott el az egyben általános óhajt kifejező, ám akkor még csak puszta optimista bizakodást kifejező mondat: Jövőre, ugyanitt!

Csicsai Máté
joghallgató

A Lisszaboni Szerződés hatása az Európai Unió jogára

Következtetések a Szegeden rendezett konferenciáról

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszéke 2010. április 9-én konferenciát rendezett a Lisszaboni Szerződés hatályba lépésének apropóján „Az Európai Unió a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése után" címmel. A konferenciának a Tanulmányi- és Információs Központ adott otthont. A szimpózium kifejezetten a jogi szakmának szólt, ahol egyetemi oktatókból és gyakorlati szakemberekből álló hallgatóság élvezhette a neves előadók rendkívül izgalmas és színes összefoglalóit.

A konferenciát *Dr. Homoki-Nagy Mária* egyetemi tanár, dékánhelyettes asszony nyitotta meg, aki beszédében hangsúlyozta, Európában a történelem folyamán számos módját láttuk az államok szorosabb együttműködésének, amelynek jelenlegi példája az Európai Unió.

A nyitó előadást *Dr. Blutman László,* a házigazda egyetem tanszékvezető professzora tartotta, aki beszédében kiemelte, az Európai Unió jogában jelentős változások történtek a 2009. december 1-jén életbe lépett Lisszaboni Szerződés következtében. A szervezeti és hatásköri rendszert tekintve bővült az EU hatásköre; megemlítette azokat a tendenciákat is, amelyek során az EU a részletekbe menő szabályozást részesíti előnyben – ez olykor nem csupán a hétköznapi emberek, de a szakértők szemében is túlzottnak tűnhet az adott területen.

Hangsúlyozta: az új alapszerződésmódosítással bekövetkező változások

a magyar joggyakorlatban is számottevő változásokat eredményezhetnek. A konferencia fő céljául ezeknek a változásoknak a feltérképezését, értelmezését és elemzését jelölte meg.

Ezt követően *Dr. Martonyi János,* a Nemzetközi Magánjogi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára tartott érdekfeszítő összefoglalót, amely során kitért az Európai Unió hajdani második pillérében, a közös kül- és biztonságpolitikában a Lisszaboni Szerződéssel bekövetkező átrendeződésre. Rávilágított arra a problematikára, hogy az immáron az „EU külső tevékenységei" összefoglaló néven emlegetett politikának a gyakorlat próbáját kell kiállnia, amenynyiben az új feladatokkal felruházott külügyi és biztonságpolitikai főképviselő érdekérvényesítő képessége a többi uniós tisztség mátrixában fog megmutatkozni. Végül az EU külső tevékenységének a beruházás-védelem témakörét közvetetten érintő vetületére is kitért.

Az Európai Unió Törvényszékének bírája *Dr. Czúcz Ottó* (karunk korábbi professzora) az Európai Unió bíróságainak tevékenységét értékelte az új szerződés fényében. Hangsúlyozta, az új szerződés mélyreható reformot nem valósított meg a bíróságok háza táján, ehelyett a bíróságok hatáskörének bővítését hozta. A fentieken túlmenően a 2008. márciusában bevezetett sürgősségi döntéshozatali eljárás sikerét emelte ki, amely eljárás a szabadság, biztonság és jog térségére vonatkozó legérzékenyebb kérdésekben kérhető, amikor a fogva tartott vagy szabadságától megfosztott személy jogi helyzetének megítéléséhez meghatározó jelentőségű a feltett kérdésre adandó válasz, továbbá a szülői felügyeletre vagy gyermekelhelyezésre vonatkozó jogviták során. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor – különösen a „klasszikus" előzetes döntéshozatali eljárásoknál – az ügyek elhúzódása figyelhető meg a bíróságok leterheltsége következtében; itt átlagosan mintegy két éves átfutási idővel számolhatunk, azonban nem ritka a négy éve folyó eljárás sem. Meglátása szerint a Lisszaboni Szerződés általi hatáskörbővítés szintén ez irányba hat.

Újdonságként említette előadásában azt a 2010. március 1-jével felálló, 7

Dr. Czúcz Ottó, a luxembourgi törvényszék magyar bírája, előadás közben

tagú bizottságot, amelynek feladata az Európai Unió Bíróságára és az Európai Unió Törvényszékére jelölt bírák, továbbá a főtanácsnokok feladatukra való alkalmasságának vizsgálata. A hallgatóságot büszkeség töltötte el, hogy a négy évre létrehozott bizottság hét tagjából egyedül a magyar Alkotmánybíróság elnöke, a házigazda egyetem Politológiai Tanszékének vezetője, *Dr. Paczolay Péter* egyetemi tanár képviseli a legutóbb csatlakozott tizenkét tagállamot. Bíró Úr szerint még a jövő zenéje, hogy a bizottság milyen kritériumokat alakít ki a bíró-és főtanácsnok jelöltek alkalmasságának megítéléshez.

„Az uniós alapjogvédelem a Lisszaboni Szerződés tükrében" címmel *Dr. Trócsányi László* egyetemi tanár alkotmánybírótól, karunk alkotmányjogi tanszékének vezetőjétől hallhattunk ezt követően magával ragadó előadást. Összefoglalójában bemutatta azt a sokszereplős problematikát, ahol az egyes védelmi szinteket a nemzeti alkotmányok, az Európa Tanácshoz kapcsolódó Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) és az Európai Unió joga képezik, továbbá az egyes szintekhez kapcsolódó bírósági szerveket. Ezt követően a Lisszaboni Szerződés alapjogvédelmi rendelkezései kerültek terítékre, különösen az EUSZ 6. (1) cikke, amely tartalmazza a Charta kötelező erővel történő elfogadását, egyúttal kizárja a hatáskörbővítés lehetőségét, továbbá a 6. (2) cikk, amely pedig az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) történő csatlakozást tűzi ki célul.

Majd az Európai Unió Bírósága (EUB) és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) közötti viszony vizsgálata következett. Az Európai Unió Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) történő csatlakozásával azon-

Dr. Martonyi János

ban számos tisztázandó kérdés merül fel, melyek közül az egyik, hogy az EU hogyan fog részt venni az Európa Tanács szerveiben, továbbá biztosítani kell, hogy mind az EU mind a tagállam félként felléphessen az EJEB előtt. Az előadásból kirajzolódott az a dilemma, amely elé a nemzeti bíró áll az előtte folyó ügy kapcsán, miszerint a nemzeti alkotmánybíróséghoz, vagy az EU Bírósághoz forduljon. A nemzeti bíróság előtt jogerősen lezárt ügyekben szintén kétirányú választás kínálkozik, egyrészről a nemzeti alkotmánybíróság, másrészről az EJEB, ahol a legnagyobb kérdés, hogy a tagállam, az EU vagy mindkettő az alperes.

A következő előadást *Dr. Jeney Petrától*, az Igazságügyi Minisztérium Európai Közösségi Jogi Főosztály osztályvezetőjétől hallhattuk „A Lisszaboni Szerződés hatása az Európai Unió jogi aktusainak rendszerére és a jogalkotási eljárásokra" címmel. Hangsúlyozta, hogy az új szerződés hierarchiát teremt a jogi normák tekintetében, és a változások körében említette a rendes

jogalkotási eljárás bevezetését (a korábbi együttdöntési eljárásnak megfelelő eljárás, a Tanácsban minősített többséggel). Az Európai Parlament jogalkotásban betöltött szerepének erősítését üdvözölte, és kiemelte azt az új megoldást, miszerint az Európai Parlament jóváhagyása szükséges minden olyan nemzetközi megállapodás megkötéséhez, mely a rendes jogalkotási eljárás alkalmazási körébe tartozó területek valamelyikét érinti, nélküle a Tanács önmagában nem fogadhatja el azokat.

A fentieken túlmenően a Lisszaboni Szerződésben szereplő polgári kezdeményezés gyakorlati érvényesülése kapcsán a Főosztályvezető Asszony szkeptikusan nyilatkozott. Véleménye szerint az Európai Bizottság, amely az egyes polgári kezdeményezések elfogadhatóságáról hivatott ítélni az új szerződés szerint, a gyakorlatban hatásvizsgálati grémiumként megnehezítheti a polgári kezdeményezések keresztülvitelét. Előadása összegzésében arra a megállapításra jutott, hogy az új szerződés nem hozta meg a várt egyszerűsítést a jogi aktusok és a jogalkotási eljárások terén, ehelyett átrendeződés figyelhető meg.

A délutáni ülést *Dr. Kecskés László* egyetemi tanár, az MTA doktora, a MKIK Választottbíróság elnöke, a Pécsi Tudományegyetem Polgári Jogi Tanszékének vezetője nyitotta meg az „Igazságügyi együttműködés polgári és kereskedelmi ügyekben" című előadásával. Ennek első felében az igazságszolgáltatás tehetetlenségének példájaként hozott fel európai bírósági ügyeket, amelyen keresztül az igazságszolgáltatás gyakorlatban megmutatkozó visszásságait ismerhette meg a hallgatóság az előadó kritikus hangvételének köszönhetően. Előadásának második felében a Heidelbergi csoport munkásságáról kaphattak áttekintést a résztvevők. Arról a csoportról, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (ismertebb nevén Brüsszel I. rendelet) felülvizsgálatát szorgalmazta.

Ezt követően *Ódor Bálint,* az Országgyűlés Külügyi Hivatalának főosztályvezetője ismertette az európai és nemzeti parlamentek új lehetőségeit. Kiemelte, hogy jóllehet a nemzeti parlamentek nem tartoznak az EU hivatalos intézményrendszeréhez, az EU működésében alapvető szerepet játszanak. Az új szerződés elismeri és megerősíti a nemzeti parlamentek szerepét.

A konferencia záró előadását a nemzetközi bűnügyi együttműködés fejlődéséről *Dr. M. Nyitrai Péter,* a Széchenyi István Egyetem Bűnügyi Tudományok Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense tartotta. Beszédében elsősorban a legfontosabb, e területet átható elvnek, a kettős inkriminációnak és a problémásabb kölcsönös elismerés elvének, továbbá a kiadatás és az Unióban ismert átadás intézményének szentelt nagyobb figyelmet.

A záró előadást követően nyílt lehetősége a hallgatóságnak, hogy kérdéseket intézzen az előadókhoz, illetőleg megjegyzéseket fűzzön az elhangzottakhoz. A különböző vélemények, *pro* és *contra* megjegyzések elsősorban azt a konzekvenciát tükrözték, hogy az új szerződéssel egy átstrukturált anyagot kell újra „megtanulnia" a szakembereknek, továbbá ezzel párhuzamosan a gyakorlat próbáját kell számos szabályozásnak kiállnia. A résztvevők kérdéseikkel, észrevételeikkel esetenként hangsúlyos véleményeikkel tovább színesítették a beszélgetést.

Összefoglalásként elmondható, hogy rendkívül eredményes napot tudhattak maguk mögött a konferencia résztvevői. A különböző témákból újdonsággal szolgáló és igen magas színvonalú előadások összességükben egy egységes képet nyújtottak a legfontosabb változásokról, problémás kérdésekről, amely kiváló alapul szolgál a szakemberek számára a Lisszaboni Szerződéssel kapcsolatos együttgondolkodás, és újabb kérdések felvetése irányába.

Dr. Váradi Szilvia
egyetemi tanársegéd

Multidiszciplináris doktorandusz konferencia

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskolája és a Bölcsészettudományi Kar Irodalomtudományi Doktori Iskolája 2010. november 4–5-én interdiszciplináris doktorandusz konferenciát (Jog és Irodalom, Recht und Literatur – Droit et Litterature) szervezett a Szegedi Akadémiai Bizottság és a TÁMOP-4.2.3-08/1-2009-0015 pályázat támogatásával. A konferencia nemzetközi jellegét erősítette, hogy három külföldi professzor tartott plenáris előadást.

Az alábbi meghívott külföldi professzorok tartottak plenáris előadást. *Prof. Dr. Dr. h. c. Dietmar Goltschnigg* (Karl-Franzens-Universität Graz): „Karl Kraus als Jurist in »Sittlichkeit und Kriminalität«" címen tartott előadást, amelyben kiemelte, hogy Kraus támadást intézett az osztrák bírósági gyakorlat és a sajtó bírósági tudósításai ellen. Kraus a pornográfia, a prostitúció, a kerítés, a házasságtörés, a homoszexualitás és a terhesség-megszakítás teljes büntetlenségét akarta elérni, megelőzve ezzel saját korának nézeteit. *Prof. Dr.*

Az előadói pulpitus: Dr. Dietmar Goltschnigg, Dr. Nagy Ferenc és dr. Ambrus István

Dr. h. c. Végh Zoltán (Universität Salzburg): „Freiheit der Kunst und Zensur" című előadásának egyik legérdekesebb része az *Index librorum prohibitorum*-ról szólt. A tiltott könyvek jegyzéke azon művek listáját tartalmazta, amelynek olvasását a katolikus egyház azért tiltotta, hogy megakadályozza a teológiailag nem támogatható könyvek olvasását. *Prof. Dr. Catherine Volpilhac-Auger* (École Normale Supérieure de Lyon, présidente de la Société Montesquieu) „L'esclavage: une question brûlante au temps des Lumières" címmel tartott előadást. A francia professzorasszony a rabszolgaságról, mint a felvilágosodás egyik legjelentősebb problémájáról beszélt Montesquieu: „A törvények szelleméről" című műve alapján.

Az előadók tematikusan felépített *workshop*-ok keretében tartották meg előadásaikat a konferencia két napján, több mint 150 érdeklődő számára. A prezentációkat alapvetően egy irodalmi mű kapcsán kellett ismertetni. Az első *workshop* keretében Friedrich Dürrenmatt: „A bíró és a hóhér" és Albert Camus: „Gondolatok a halálbüntetésről", a másodikban Eötvös József: „A falu jegyzője" és Mikszáth Kálmán: „Különös házasság", a harmadikban Charles Luis Secondat de Montesquieu: „A törvények szelleméről" és Cesare Beccaria: „A bűnökről és büntetésekről", a negyedikben pedig Szophoklész: „Antigoné" és William Shakespeare: „A velencei kalmár" című műve került feldolgozásra.

Az első *workshop* („Büntetőjogi témák a világirodalom remekeiben") előadói: *dr. Bakos Eszter* PhD hallgató, *dr. Szalai Anikó* és *dr. Ambrus István* egyetemi tanársegédek; a szekcióelnök *Dr. Nagy Ferenc* egyetemi tanár volt (mindannyian a jogi karról). *Bakos Eszter* „Az élethez való jog kontra az élettől való megfosztás »joga«" címen tartott előadást, amelynek keretében a halálbüntetés létjogosultságát vizsgálta, külön kitérve az emberi élethez és méltósághoz való jogra. *Szalai Anikó* is hasonló témában készítette el előadását „Camus: Gondolatok a halálbüntetésről – nemzetközi színezettel" címen. Ebben kiemelte az 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát. Véleménye szerint az államoknak a halálbüntetéshez való hozzáállása tükrözi az emberi jogokhoz való viszonyukat. *Ambrus István* „A bíró és a hóhér – avagy a Jó és a Rossz apokaliptikus küzdelmének bemutatása a büntetőjog szemüvegén keresztül" című előadásában a magyar és a német büntető anyagi és eljárási jog rendszerét elemezte, kitérve az elkövetői kategóriákra, a műben szereplő bűncselekmények különös részi minősítésére, az egység-többségtani problémára és a nyomozás során felmerült eljárásjogi és kriminalisztikai kérdésekre.

A második *workshop* („Jogtörténet a magyar irodalomban I.") előadói: *Dr. Varga Norbert* egyetemi adjunktus és *dr. Nacsa Mónika* PhD hallgató (mindketten a jogi karról). A szekcióelnök *Dr. Penke Olga* egyetemi tanár (szegedi bölcsészkar, Romanisztika Intézet, Francia Nyelvi és Irodalmi Tanszék) volt. *Varga Norbert* előadásában a vármegyei közigazgatás átalakítását mutatta be, amelynek címe: „A nemesi vármegyerendszer bírálata a reformkorban Eötvös József: A falu jegyzője című műve alapján". Külön kiemelésre kerültek Eötvös József reformnézetei, amelyeket az egyik főhős, Tengelyi Jónás jellemábrázolásán keresztül mutatott be az előadó. Eötvös reformtörekvései még „A XIX. század uralkodó eszméi"-ben is megjelentek, különösen akkor, amikor

az önkormányzatokról és a *vis inertiae* jogáról értekezik. *Nacsa Mónika* előadásában („A falu jegyzője a jog és az erkölcs tükrében") a vármegyerendszer elavultságát ismertette, hangsúlyozva a választási eljárások korrupciós jellegét. Az előadó kiemelte, hogy nagy jelentősége lett volna, ha az országgyűlés elfogadja a megyei kihágásokról szóló törvényjavaslatot, amelyet szemléletes példákkal támasztott alá.

A „Jogtörténet a magyar irodalomban II." előadói: *dr. Kasza Péter Ferenc* tudományos munkatárs, *dr. Bezdán Anikó* és *dr. Hegyes Péter* egyetemi tanársegédek. A szekcióelnök: *Dr. Homoki-Nagy Mária* egyetemi tanár volt (mindannyian a jogi karról). *Kasza Péter* előadásában („A falu jegyzője – Ami a regényből kimaradt") bemutatta a nemesi vármegye egyik legfontosabb tisztviselőjének, a jegyzőnek feladatkörét, külön kitérve arra, hogy kimutatható-e valami kontinuitás a másfél évszázaddal korábbi és a mai jegyzői tisztség között. Mikszáth Kálmán művéhez kapcsolódott *Bezdán Anikó* előadása, aki részletesen ismertette a mű eseménytörténetét, amelyet követően *Hegyes Péter* elemezte az erdőgazdálkodással kapcsolatos tulajdon- és birtokviszonyokat a rendi időszakban. Előadásuk címe: „Az erdőbirtoklás- és használat jogviszonyai a feudális kor végén – Jogtörténeti kitekintés Mikszáth Kálmán Különös házasság című regénye alapján".

A harmadik workshop („Felvilágosult törvényhozás, felvilágosult irodalom") előadói: *Dr. Madarász Imre* egyetemi tanár (DE BTK), *dr. Majsa Dóra* egyetemi gyakornok, *dr. Kruzslicz Péter* tudományos segédmunkatárs és *dr. Csatlós Erzsébet* PhD hallgató (mindhárman a szegedi jogi karról), *Dr. Kovács Eszter* és *Dr. Labádi Gergely* egyetemi adjunktus (utóbbiak a szegedi bölcsészkarról). A szekcióelnöki teendőket *Dr. Balogh Elemér* egyetemi tanár (SZTE jogi kar) látta el. A Debreceni Egyetem professzora, *Madarász József* rendkívül érdekes, jogtörténeti relevanciával bíró előadást („Cesare Beccaria és a társadalmi szerződés felvilágosodáskori elmélete") tartott Cesare Beccaria „Dei delitti e delle pene" című művéről, kiemelve a halálbüntetés és a társadalmi szerződés

Feszült érdeklődés az arcokon...

tudományos megítélését. *Majsa Dóra* előadásában („Szabadság, egyenlőség, testvériség, avagy az emberi jogok generációinak megjelenése a »Törvények szelleméről« című műben") azt vizsgálta, hogy a francia forradalom jelszavai, miként jelentek meg Montesquieu művében, Karl Vasak elméleti alaptételéből kiindulva. Az előadó figyelmet fordított az alapjogok kialakulására. *Kruzslicz Péter* szintén Montesquieu művét dolgozta fel. Előadásában („Felvilágosult hatalomgyakorlás az egységesülő Európában") bemutatta a szerzőnek a hatalommegosztásról vallott nézeteit, amelyeket megpróbált átültetni az Európai Unió hatalomgyakorlási modelljére. A Montesquieu művével kapcsolatos előadássorozatot *Csatlós Erzsébet* zárta „Az Európai Unió a hatalommegosztás elméletének tükrében" című referátumával. Az előadó alapvetően az Európai Unió intézményrendszerének bemutatásán keresztül ismertette a szuverenitás gyakorlati megvalósulását.

A felvilágosodás korának egy igen jelentős problémáját elemezte *Kovács Eszter*, aki előadásában („Felvilágosult törvényhozás: a hatalom átruházása Diderot Katalin cárnőhöz írott műveiben") kitért Diderot írásaira, amelyben a szerző a kor fontosabb problémáit villantotta fel. A felvilágosodás korának egyik legjelentősebb eseményének, a jakobinus pernek jogi és irodalmi vonatkozásait elemezte *Labádi Gergely*. Előadásának címe: „Jog és/vagy irodalom a jakobinus perben".

A negyedik *workshop* („Jog és erkölcs konfliktusa az irodalom tükrében") előadói: *Dr. Görög Márta* egyetemi docens, *dr. Pozsonyi Norbert* egyetemi tanársegéd, *dr. Kaprinay Zsófia* és *dr. Soós Andrea* PhD hallgatók (mindannyian a szegedi jogi karról). Szekcióelnök: *Dr. Pál József* egyetemi tanár (szegedi bölcsészkar, Romanisztika Intézet, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék). *Görög Márta* előadásában („Antigoné, mint a személyiségi jogi kérdések keresztmetszete") a személyiségi jog egyes kérdéseit boncolgatta, külön figyelmet szentelve a kegyeleti jog érvényesülésének. Véleménye szerint a személyiségi érték nem szűnik meg a halál után, „az elhunyt ember személyisége az igazán erkölcsi személy". *Pozsonyi Norbert* szintén Szophoklész drámáját dolgozta fel. Az előadó által rekonstruált jogforrások exegézisén keresztül kerültek bemutatásra a kapcsolódó római jogi szabályok. Előadásának címe: „Szophoklész: Antigoné című drámája jogászi szemmel". *Kaprinay Zsófia* zárta előadásával („A jog és az erkölcs konfliktusa az irodalom tükrében") a tragédia jogi elemzését, amelyben kiemelte, hogy a műben bizonyítást nyer, hogy a jog nem létezhet erkölcs nélkül, mert egyébként az ember alkotta törvény elbukik. A tudományos ülés *Soós Andrea* előadásával („Feketelista a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról") fejeződött be, amelyben nem egyszerűen a mű elemzésére került sor, hanem a morál és a jog közötti összefüggésen keresztül ismertette, a műből vett példák alapján az üzleti tisztesség (mai szóhasználattal „fekete- és fehérlista") fogalmát.

A konferenciát *Dr. Jakab Éva* és *Dr. Pál József* professzorok értékelő beszéde zárta. A doktori iskolák elnökei kiemelték, hogy továbbra is ápolni kívánják a két doktori műhely szakmai kapcsolatát, és tervezik egy konferenciasorozat elindítását. Az előadások nyomtatott formában is megjelennek a Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára c. sorozatban.

Dr. Varga Norbert
egyetemi adjunktus

Kovács István Emléknapok Szegeden

Az Alkotmány és gyakorlata 20 év távlatában

2010. november 18–19-én a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, valamint a Szegedi Akadémiai Bizottság (SZAB) Székháza adott otthont a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, a Pécsi Alkotmányjogi Műhely Alapítvány és a Pólay Elemér Alapítvány támogatásával megrendezésre kerülő „Kovács István Emléknapok" című kétnapos rendezvénynek. Az ünnepélyes eseménysorozat keretében karunk oktatói és hallgatói jelenlétében emlékeztünk meg az Alkotmányjogi Tanszék volt vezetőjéről, *Kovács István* akadémikusról – aki egykoron Veszprém vármegye alispáni székét is betöltötte –, a szegedi tanszék vezetőjéről, a tudósról, aki 1990-ben bekövetkezett halála előtt 10 éven át az MTA Jogtudományi Intézetét is vezette.

Kovács terem avatása a jogi karon

2010. november 18-án reggel 9 órakor a kar JK 210-es terme a „Kovács terem" nevet vette fel; s a névtábla felavatásán *Kovács István* akadémikus két fia jelenlétében hangzottak el azok a személyes élményekkel és történetekkel tarkított megemlékező beszédek, amelyeket az elhunyt professzor barátai és kollégái, *Dr. Tóth Károly* és *Dr. Kiss Barnabás* egyetemi docensek mondtak el.

Konferencia

A teremavatást követően a SZAB Székházban folytatódott a rendezvény

KOVÁCS ISTVÁN
(1921–1990)

„Az Alkotmány és gyakorlata 20 év távlatában" című, két napos országos konferencia keretében, amelyen az ország összes jogi karáról vettek részt előadóként oktatók és doktoranduszhallgatók, s értékelték az Alkotmány és az Alkotmánybíróság elmúlt 20 éves gyakorlatát négy szekcióban (Közjog, Magánjog, Büntetőjog, Nemzetközi és Európa-jog), jelentős országos tudományos műhelyek és NGO-k szakembereivel együttműködésben. A rendezvényen közel 150-en vettek részt a két nap alatt.

A konferencia plenáris ülését *Dr. Szabó Imre* dékán nyitotta meg, majd a szervezők köszöntőjét *Dr. Papp Tekla* egyetemi docens tolmácsolta, majd *Dr. Trócsányi László* egyetemi tanár, párizsi nagykövet és volt alkotmánybíró köszöntő szavait olvasták fel a szervezők. Trócsányi Lász-

ló mentorának, Kovács akadémikusnak a kígyó ravaszságát és a galamb szelídségét tulajdonította, amely értékekre alapozva *dr. Sulyok Tamás* ügyvéd, az Alkotmányjogi Tanszék meghívott előadója, a volt tanítvány szemszögéből méltatta Kovács akadémikus szakmai munkásságát, összehasonlító jogi szemléletét. Kiemelte Kovács professzor alkotmányjog-tudomány iránti alázatát, amely hozzájárult ahhoz, hogy politika-semleges értékeket volt képes megfogalmazni műveiben, és ezáltal áttörte korának abszurd jelenét és képes volt „független" maradni abban a vizsgálatban, amely legfőképpen nem arra irányult, hogy mi van, hanem arra, hogy minek kellene lennie.

A köszöntők után *Dr. Paczolay Péter* szegedi professzor, az Alkotmánybíróság elnöke vette át a plenáris emlékülés vezetését, és kifejtette, hogy egy hasonló konferencia kifejezetten alkalmas fórum arra, hogy az alkotmányozási munka során bizonyos kérdéseket jobban „kibeszéljenek" a szakemberek; kifejtette, hogy nem örülne, ha hazánkban 2011 tavaszára a „kapkodás alkotmánya" születne meg.

Dr. Varga Norbert a Magyar Jogtörténeti Tanszék adjunktusának nyitóelőadásában Kovács akadémikus munkásságába szőtt megállapításokon keresztül mutatta be a történeti jogintézmények fontosságát az alkotmányozásban, s vezette fel a konferencia gondolati fonalát az Aranybullától, az áprilisi törvényeken keresztül, Deák Ferenc állambírósági javaslatán át egészen előremutatva az Alkotmánybíróságig.

Őt *Dr. Jakab András*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem docensének előadása követte, akit a 2009 végén megjelent Alkotmány-kommentár szerkesztőjeként ismerhetünk. Jakab a felvezetés után arról beszélt, hogy mik azok az

A szülőváros, Nyírbátor főterén látható emléktábla

elemek, amelyek egy alkotmányt legitim dokumentummá tesznek. Előadásában számos nemzetközi példát is felhozva bemutatta, hogy nem feltétlen vonja maga után egy alaptörvény legitimációs krízisét az elfogadás eljárási hibákkal küszködő volta. Ezügyben elméleti éllel utalt az Amerikai Egyesült Államok alkotmányára és a Német Szövetségi Köztársaság alkotmányára. Kitért azonban arra is, hogy egy alkotmánynak mindenekelőtt társadalmat összetartó, közösségformáló erővel kell rendelkeznie, és ezt a közösséget összetartó szimbólummá kell válnia, amely egyben legitim és demokratikus.

Dr. Bóka János, az Összehasonlító Jogi Intézet tanársegédje arról beszélt előadásában, hogy az alkotmány és alkotmányosság őreként eljáró Alkotmánybíróság határozataiban mennyire és miként jelenik meg az összehasonlító jogi szemlélet és ezáltal a hivatkozások más országok alkotmányőreinek ítéleteire az egyes jogágakban. Mint fogalmazott, ezen hivatkozásoknak legitimációs szerepe is van, s így a hivatkozások gyakorisága emelheti egyes intézmények legitimitását.

Dr. Kruzslicz Péter, az Európa-tanulmányok Központ tudományos segédmunkatársa a plenáris emlékülés záróelőadásában a szuverenitás kérdéskörét boncolgatva értekezett a nemzeti alkotmányosság védelméről az Európai Unióban, hiszen ennek a kérdéskörnek jelentős hatásai lehetnek egy új alkotmány megalkotására nem csak a szuverenitás fogalmának értelmezésében, hanem különösen az alapjogok védelmével kapcsolatosan is.

A plenáris emlékülés tehát a jogtörténetben meglelt gyökerektől, mint nélkülözhetetlen kiindulási alapból eljutott a jelenlegi állapotok és lehetőségek vizsgálatáig, ahonnan a jövőbe tekintve hazánk alkotmányos rendjét az európai integráció kontextusába helyezte. *Paczolay Péter* a plenáris ülés zárszavában a szekcióülések programját méltatva kiemelte: fontos, hogy az alkotmányosság kérdését ne csak a közjogba, az alkotmányjogba rögzítve közelítsük meg, és elmondta, hogy az ember még az Alkotmánybíróság elnökeként is tanulhat, ha megfogadja ezt a tanácsot, s odafigyel például az új közjegyzői fizetési meghagyásos eljárással kapcsolatban született AB-döntés kritikáira a polgári jogászok szemszögéből; nem is beszélve azokról a tradicionálisan alapvetően közjogi vizsgálat alá vont alapjogokról, mint a tisztességes eljárás elve vagy a hatékony jogorvoslathoz való jog, amelyek vizsgálatában a közjogitól eltérő szemléletmódnak is érvényesülnie kell.

Üde színfolt volt a programban a plenáris emlékülés komolyságát lazító, nem tervezett születésnapi köszöntés is: *Tóth Károly* egyetemi docenst *Kiss Barnabás* köszöntötte az ülés nyilvánossága előtt, 65. születésnapja alkalmából.

A plenáris emlékülést követően a négy szekció előadásai vették kezdetüket, melyek másnap délutánig tartottak, neves szakemberek elnökletével a helyi és országos egyetemi és gyakorlati élet minden szegmenséből. Az előadók és korreferensek magas színvonalon hol erősen bírálták, hol kétkedve vitatták, hol pedig éltették egyes AB döntések logikáját és egyes alkotmányi rendelkezések létjogosultságát és értéktartalmát, olykor parázs vitákat szítva a hallgatóság soraiban.

Dr. Sulyok Márton
egyetemi gyakornok

Az immár Kovács István emlékét őrző terem bejáratánál: Dr. Tóth Károly, dr. Kovács István, Dr. Ruszoly József, dr. Kovács Gábor, Dr. Szabó Imre, Dr. Kiss Barnabás
(Fotó: Szilágyi-Bay Péter)

Három kontinens büntetőjogászai Szegeden

Az SZTE Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszéke 2010. november 24–28. között nemzetközi konferenciát szervezett „Szabadság – biztonság – (büntető)jog” címmel. Karunk büntetőjogi tanszéke azon kivételes kutatóműhelyek közé tartozik, amelynek kebelében egy időben három Humboldt-ösztöndíjas oktató (Dr. Nagy Ferenc, Dr. Karsai Krisztina és Dr. Szomora Zsolt) dolgozik. Ennek apropóján a tanszék (Dr. Karsai Krisztina irányításával) 2010. november 24–28. között ún. *Humboldt Kolleg*-ot szervezett.

A Humboldt Alapítvány minden tudományterületet átfogóan a német és a külföldi kutatók együttműködését támogatja igen változatos eszközökkel. Hatékonysága és elismertsége abban rejlik, hogy nemcsak egyetlen ösztöndíj elnyerését teszi lehetővé fiatal kutatók számára, hanem a Humboldtiánus egész karrierjét végigkísérően különböző támogatási formákban részesülhet. Az egyik ilyen lehetőség az adott tudományterület ösztöndíjasainak konferencia-támogatása – ennek keretében valósult meg a szegedi tudományos tanácskozás is.

Egy *Humboldt Kolleg* a hagyományoknak megfelelően nemcsak az ösztöndíjasok szűk körű rendezvénye, hanem a tudományos kutatói utánpótlásnak is lehetőséget biztosít a nemzetközi kapcsolatok építésére. Nemcsak a szakmai előadások és a szünetek nyújtanak kitűnő alkalmat az információcserére, hanem az Alapítvány képviselője által

A résztvevők a SZAB lépcsőházában

tartott külön tájékoztató is, ahol a résztvevők közelebbről megismerhetik a Humboldt-hálózatot.

A konferencia három „vezérszava" a mai jogi, és ezen belül büntetőjogi gondolkodásunkat alapvetően meghatározó problémakörre utal: hol húzódnak a határai az egyéni és kollektív szabadságnak, valamint mikor és mennyit lehet vagy kell feláldozni a biztonság érdekében ebből. Annak érdekében, hogy az „európai ember" nézőpontjától eltérő vélemények is megjelenjenek, Brazíliából és Kínából is érkeztek neves szakemberek.

A rendezvény összekapcsolódott a tanszék stádiumtannal foglalkozó DAAD-MÖB projektjével is, ezért a konferencia több – hazánkban még nem alkalmazott – szervezési újdonsággal is szolgált. Ezek közé tartozik a *DAY-ZERO* „kitalálása" is, így a legifjabbak (hallgatók, doktoranduszok) a nyitónapot megelőzően, de már a konferenciára érkezett vendégek előtt próbálhatták ki magukat *Prof. Dr. Arndt Sinn* elnöklése mellett. A projekt fiatal résztvevői valós német és magyar jogeseteket dolgoztak fel közösen a két vizsgált jogrendszer alapján, így meghatározva konkrét esetben a stádiumtani eltéréseket. A *Pfeffertütenfall*-ként ismert rablásról *Christoph Dannehl* (Osnabrück) és *Ambrus András* (SZTE) beszélt, a *Bayerwäldbärzwurz-Fall* néven közismert méreggel megkísérelt emberölésről *Eva Albus* (Osnabrück), *Tánczos Ágnes* (SZTE) és *Neparáczki Anna* (SZTE) tartott előadást. *Florian Wania* (Giessen) és *Némedi Márk* (SZTE) egy terrorcselekménnyel kapcsolatos magyar bírói döntést elemzett. A lőfegyverrel elkövetett emberölés stádiumtani problémáit pedig *Sebastian Hoffmans* (Giessen) és *Dr. Szomora Zsolt* (SZTE) vette sorra.

Az első napon a konferenciát *Dr. Karsai Krisztina* nyitotta meg. Ezt követően *Dr. Szabó Gábor* rektor, *Dr. Kengyel Miklós* egyetemi tanár (Pécsi Tudományegyetem, a Humboltiánusok Magyarországi Egyesületének elnöke), *Martina Litterst-Gabela M.* (a Német Nagykövetség oktatási és kulturális referense), valamint *Dr. Nagy Ferenc* egyetemi tanár, a szervező tanszék vezetője üdvözölte a megjelenteket. A tanácskozás célkitűzéseit *Dr. Sólyom László* egyetemi tanár, volt köztársasági elnök, védnökként támogatta.

Az elméleti kérdésekkel foglalkozó ülés (elnök: *Dr. Nagy Ferenc* és *Dr. Karsai Krisztina*) nyitóelőadását *Prof. Dr. Shizhou Wang* (Kína), a Humboldt Alapítvány 2010. évi kutatási nagydíjasa (ún. *Forschungspreisträger*) tartotta a jogállamiság irányába tett kínai büntetőjogi kodifikációs lépésekről. Ezt követően *Dr. Jakab Éva* egyetemi tanár (SZTE) a Platón „Nomoi" című művében felvázolt államodellben előforduló jogbiztonsággal kapcsolatba hozható elemeket mutatta be. *Dr. Pokol Béla* egyetemi tanár (SZTE) előadása a szűken értelmezett büntetőjogi megközelítésen túllépve a társadalmi kommunikáció közegében helyezte el a jogi tárgyak kérdéskörét és a büntetőjogi felelősség előrehozatalát. A büntetőjog „határainak" valamint a szabadság és a biztonság arányainak összhangba hozásáról *Fabio Roberto D'Avila* professzor (Brazília) tartott előadást. *Dr. Filó Mihály* egyetemi tanár (ELTE) a jogi tárgy fogalmának büntetőjog-filozófiai kérdéseit boncolgatta.

A „történeti szekcióban" (elnök: *Dr. Homoki-Nagy Mária* egyetemi tanár) az első magyar büntetőkódex előtti időszak jogbiztonsági problémáit *Dr. Bató Szilvia* tudományos munkatárs vette

górcső alá. *Dr. Walter Gropp* professzor (Giessen) a magyar és a német bűncselekmény-fogalom történeti összehasonlításának eredményeit mutatta be a tett- és tettesbüntetőjogi felfogás szempontjából. Zárásként a magyar Alkotmánybíróság *nullum crimen, nulla poena sine lege* elvével kapcsolatos gyakorlatának áttekintő elemzését *Dr. Balogh Elemér* alkotmánybíró, egyetemi tanár (SZTE) tárta a konferencia résztvevői elé.

November 26-án az „Alkotmány és biztonság" címet viselő ülésen (elnök: *Prof. Dr. Shizhou Wang*) *Dr. Adam Górski* (Krakkó) az európai elfogatóparancs elméleti és gyakorlati problémáival ismertette meg a közönséget. Ezt követően *Dr. Szomora Zsolt* egyetemi docens (SZTE) a véleményszabadság és a jogbiztonság összeegyeztetésének dogmatikai és gyakorlati nehézségeiről tartott előadást.

A „Szabad, biztonságos, tisztességes Európa" szekcióban (elnök: *Prof. Dr. Damjan Korosec*, Ljubljana) *Dr. Jacsó Judit* (ME) az Európai Unió pénzmosás elleni jogalkotását és az ennek kapcsán felvetődő alkotmányossági kérdéseket mutatta be. *Dr. Bárd Károly* egyetemi tanár (CEU) a vádlott eljárási jogainak egységesítési törekvéseivel kapcsolatos lehetőségekről fejtette ki álláspontját. *Prof. Dr. Adem Sözüer* (Isztambul) a biztonság-értelmezéseknek a török büntető eljárásjog alakulására gyakorolt hatását vizsgálta előadásában.

Dr. Bárd Károly professzor vezette a nemzeti és nemzetközi büntetőjogi jogalkotással foglalkozó ülést, amelyen *Prof. Dr. Uwe Hellman* (Potsdam) a jogi tárgyak szerepét járta körül a német gazdasági büntetőjogban. A nap záró előadását *Prof. Dr. Arndt Sinn* (Osnabrück) tartotta, aki a büntetőjogi felelősség stádiumtani vonatkozásait, a *Vorverlagerung* fogalmát elemezte.

Prof. Dr. Fabio Roberto D'Avila elnökölt a szombati (november 27.) ülésnap elején, ekkor került sor *Prof. Dr. Eduardo Demetrio Crespo* (Toledo) ellenség-büntetőjoggal foglalkozó előadására. Ezt követően a gazdasági élet és a jogbiztonság kérdéseit boncolgatta *Prof. Dr. Luigi Foffani* (Modena). A házigazda *Dr. Nagy Ferenc* professzor a magyar büntetőjogban az utóbbi időben jelentkező kedvezőtlen tendenciákat és

Előadás közben: Dr. Shizhou Wang, Dr. Nagy Ferenc és Dr. Karsai Krisztina

ezzel összefüggésben az ún. kirekesztő elemek térnyerését mutatta be.

A német-magyar általános részi jogösszehasonlító szekcióban (elnök: *Prof. Dr. Eduardo Demetrio Crespo*) *Uta Baroke* (Osnabrück) a veszélyeztető bűncselekmények dogmatikai problémáit vázolta. Az előkészület büntethetőségének kérdéseit *Nils Knobloch* (Giessen) és *Dr. Szomora Zsolt* közös előadása elemezte. A kísérlet szabályozásának eltéréseit és ennek következményeit a két jogrendszerben *Dr. Liane Wörner* (Giessen) és *Dr. Szomora Zsolt* mutatta ki.

A jogösszehasonlító projekt egyes különös részi tényállásokkal foglalkozó ülését *Prof. Dr. Adem Sözüer* vezette le, itt került sor a számítógépes bűnözés (*Marc Sitzer*, Osnabrück és *dr. Némedi Márk*) német és magyar felfogásának bemutatására. *Volker Bützler* (Giessen) és *Neparáczki Anna* a terrorcselekmény szabályozását vetette össze, *Jan B. Daniels* (Osnabrück) és *Tánczos Ágnes* pedig az ittas állapot büntetőjogi relevanciájával foglalkozott.

A tanácskozás zárónapján (november 28.) a magyar jogtudományi konferenciákon még ismeretlen poszter-diszkussziót rendeztek. Ennek lényege, hogy a csak hosszas és kimerítő felsorolással bemutatható információkat egy poszteren elhelyezve vizuálisan is megjelenítse a különbségeket és a hasonlóságokat, esetleg folyamatábrán mutassa be az egymást követő lépéseket. A poszterek az összejövetelnek helyet adó termek előtt folyamatosan megtekinthetők voltak, a résztvevők így előre készülhettek kérdésekkel a vitára. A szerzők röviden ismertették a jogösszehasonlítás módszertanát és felhívták a figyelmet a legfontosabb eredményekre, majd elkezdődött egy igen érdekes és tanulságos diszkusszió. A magyar és a német büntetőjognak a büntetőjogi felelősség előrehozatalával (az ún. *Vorverlegerung*-gal) kapcsolatos jellemzőit *Patrik M. Pintaske* (Osnabrück), *Dr. Karsai Krisztina* és *Dr. Szomora Zsolt* közös munkája mutatta be. *Dr. Liane Wörner* és *Dr. Karsai Krisztina* pedig az európai jogharmonizáció nemzeti jogalkotásban megjelenő elemeinek eltérő hatásait vette górcső alá a büntetőjogi felelősség minél inkább előre történő kiterjesztése kapcsán.

Ezen a napon került sor arra is, hogy a tudományos utánpótlást jelentő fiatal kutatók figyelmét a tanszék legifjabb Humboldt-ösztöndíjasa (*Dr. Szomora Zsolt*) felkeltse az Alapítvány által biztosított lehetőségek iránt.

Dr. Bató Szilvia
tudományos munkatárs

Őrzők és őrzöttek

Beszámoló a második szegedi összehasonlító jogi konferenciáról

2010. december 8-án nagyszámú – Szeged mellett Genfből, Budapestről, Kecskemétről, Pécsről és Debrecenből érkezett - előadó és érdeklődő részvételével összehasonlító jogi konferenciára került sor karunk Összehasonlító Jogi Intézete szervezésében. A konferencia, amely immár a második a szegedi összehasonlító jogi konferenciák sorában, az igazságszolgáltatás függetlenségét, il-

letve a tisztességes eljárás fogalmát és alkotóelemeit vizsgálta az összehasonlító módszer alkalmazásával.

A tanácskozást *Paczolay Péter*, az Alkotmánybíróság elnöke nyitotta meg, aki szerint a konferencia témája a jelenleg zajló alkotmányozási folyamat szempontjából is figyelemre méltó. Úgy vélte, hogy az összehasonlító módszer ebben a kontextusban a megismerés, önmegismerés és önreflexió hármas célkitűzésének megvalósításával segítheti a jogalkotó munkáját.

Badó Attila, az Összehasonlító Jogi Intézet vezetője előadásában a konferencia alapkérdését vázolta fel, vagyis: miként lehet az igazságszolgáltatás függetlenségét és egyúttal külső kontrollját is biztosítani úgy, hogy pártatlan és szakszerű ítéletek születhessenek. *Fleck Zoltán*, az ELTE ÁJTK Jogszociológiai Tanszékének vezetője a bírósági igazgatás különböző európai és amerikai modelljeit mutatta be, és értékelte a függetlenség, átláthatóság, hatékonyság és számonkérhetőség mutatói alapján.

A tisztességes eljárás kérdéskörét *Samantha Cheesman* és *Sulyok Márton* bevezető előadását követően az alapelv egyes alkotóelemeinek bemutatásával dolgozták fel a résztvevők. *Lichtenstein József* a bírósági ügyelosztási rendszer német és magyar szabályozását, *Dr. Navratil Szonja* pedig a bíróságokkal kapcsolatos információk nyilvánosságának különböző megoldásait hasonlította össze.

A délutáni szekciókban *Bencze Mátyás* a bizonyítékok mérlegelésének problémáit vizsgálta a büntetőeljárások körében, és vont párhuzamot az ezzel kapcsolatos gyakorlat, illetve a demokratikus közélet minősége között. *Sulyok Tamás* a védelemhez fűződő jog összehasonlító vizsgálatát végezte el széles körű európai, ázsiai, afrikai és amerikai kitekintés alapján. *Bóka János* az ésszerű időtartam követelményét elemezte, különös tekintettel a gyors eljárásra vonatkozó egyéni jogok, illetve a gyors

Dr. Paczolay Péter, Dr. Thomas Kadner Graziano és dr. Bóka János

eljáráshoz a jogbiztonság és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom miatt fűződő közérdek esetleges konfliktusaira. *Mezei Péter* a *double jeopardy* (*ne bis in idem*) fogalmát járta körül a strasbourgi Európai Emberi Jogi Bíróság esetjogának, valamint az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság joggyakorlatának bemutatásával.

A konferencia alapjául szolgáló kutatások az OTKA támogatásával valósultak meg, és azokat az Összehasonlító Jogi Intézet magyar és angol nyelvű kötetben is publikálni kívánja. „Reményeink szerint a megszülető tanulmányokat olvassák politikusok és gyakorlati szakemberek is, ez ugyanis útmutatót adhat a törvényhozáshoz, és az igazságszolgáltatás számára is megfontolandó javaslatokat tehet." – hangsúlyozta Badó Attila.

A konferencián sor került a genfi egyetem tanára, *Thomas Kadner Graziano* „Összehasonlító szerződési jog" című könyve magyar kiadásának bemutatójára is, amelynek fordítását Bóka János, az Összehasonlító Jogi Intézet munkatársa készítette el. A CompLex Kiadó gondozásában megjelent könyv kifejezetten azzal a céllal született, hogy felhasználásával előadások és szemináriumok keretében a joghallgatók megismerhessék az összehasonlító jog egy sajátos értelmezésének elméleti alapjait, és esettanulmányokon keresztül elsajátíthassák egy sajátos összehasonlító módszer gyakorlati alkalmazását. Praxisorientált megközelítésének köszönhetően a kiadvány ugyanakkor érdemi segítséget nyújthat a nemzetközi vonatkozású ügyekkel foglakozó jogalkalmazóknak is, és mivel a hivatkozott jogszabályhelyek a magyar fordítás mellett eredeti nyelven szintén olvashatók, a jogi szaknyelv iránt érdeklődőknek, illetve szakfordítóknak ugyancsak hasznos referenciául szolgálhat. A szerzők reménye szerint a könyv nem kizárólag oktatási igényeket elégít ki. Vitát kezdeményez arról, mi az összehasonlító jogtan feladata, jelentősége és haszna a 21. században. A műben alkalmazott összehasonlító módszer szemléltetésére Graziano külön előadásban dolgozta fel a kártérítési jog *loss of chance* koncepcióját, illetve a kapcsolódó francia, belga, német, osztrák, angol, amerikai és ausztrál bírói gyakorlatot.

A svájci professzor álláspontja szerint a nemzeti jog hiányos vagy nem egyértelmű szabályozása esetén az összehasonlító módszer értékes segítséget nyújthat az ítélkező bírónak az egyes jogrendszerekben kipróbált megoldások előnyeinek és hátrányainak megállapításához. Az összehasonlító módszerrel emellett lehetővé válik az aktuális trendek feltérképezése, és alapjául szolgálhat az esetleges harmonizációnak vagy jogegységesítésnek is.

Az előadásokat követően élénk vita bontakozott ki az előadók és hallgatók részvételével az igazságszolgáltatás szervezeti autonómiája, a *fair trial* fogalma, illetve az összehasonlító módszer alkalmazási lehetőségeinek kérdéseiről. Több felszólalás kitért arra, hogy a tisztességes eljárás követelményének érvényesítésében a bíróságok mellett az ügyészségek is kiemelt szerepet játszanak, így a vizsgálatok körébe azok bevonása is indokolt lenne. A szervezők reményei szerint ez – egyebek mellett – akár a harmadik szegedi összehasonlító jogi konferencia egyik témája is lehet.

Dr. Bóka János
egyetemi tanársegéd

Karunk új doktorai

Cservák Csaba „Kormányzati és választási rendszer (avagy demokratikus hatalomgyakorlás komplex rendszere nemzetközi kitekintésben)" címmel védte meg doktori értekezését.

Disszertációmban a választási és kormányzati rendszerek együttes elemzésének fontosságát kísérlem meg bemutatni. A kormányzati rendszerek elemzése, így a megfelelő módozat megtalálása szorosan szervesül a választási rendszer vizsgálatával. Miért szükségszerűen? A hatalomgyakorlás folyamata ugyanis azon, alkotmányjogi és az ehhez kötődő politikai tényezők együtthatása, melyek a választópolgár, az egyes ember véleményének kifejezésétől az állam végső aktusa, jelesül a törvény megalkotásáig elvezetnek. Ez történhet részint közvetve, a választások, majd az így mandátumot nyert népképviselők tevékenysége révén; részint közvetlenül, tehát az ehhez képest ritkának tekinthető népszavazás útján. Például, ha egy társadalom 30 %-a megegyezően vélekedik egy kérdésről, egyéni választási rendszerrel az őket képviselő pártok megszerezhetik a képviselői helyek 50 %-át, tehát a maguk szája íze szerint dönthetnek e tekintetben. Arányos listás modellben lehet, hogy a 30 %-os törvényhozói részesedés kevés lesz az akarat keresztülviteléhez a parlamentben. Az is elképzelhető, hogy az adott kérdés elfogadása minősített többséghez kötött egy elképzelt államban, így még az egyéni kerületek révén kialakuló abszolút többség sem dönthet megegyezően.

Dr. Cservák Csaba

A választók, vagy képviselőik akaratának megváltozása esetén (a fenti példánál maradva, egy kérdésbeli vélekedésről) mire lehet számítani? Korlátozhatja a kérdéses vélekedést egy másik hatalmi tényező? Dolgozatom nemzetközi összevetéséből kiderül, hogy a magyar kormányforma tekintetében kevés a kontrollmechanizmus. Lehetne ilyen egy kétkamarás berendezkedés, egy nép által (vagy legalábbis külön szerv útján) választott viszonylag erős köztársasági elnök, vagy egy alkotmánymódosító népszavazás lehetősége. Az Alkotmánybíróság a hatalommegosztás rendszerében igen erősnek tekinthető (az egyéni alkotmányjogi panasz

nem szervesen ide tartozó kérdés); a politikum ezirányú túlsúlyát viszont az egycsatornás bírójelölés növeli.

A többségi modellben történő szavazásnál az aránytalanságot szokás a rendszer hátrányának, míg a személyre való szavazás lehetőségét a rendszer előnyének tekinteni. Rámutatok, hogy a média egyre növekvő szerepe, a parlamentből való kiesés „önmagát beteljesítő jóslata miatt" a szavazók az egyéni jelöltekben is *quasi* a pártokat keresik, következésképp a preferenciás listás választásnál (mely arányos is) *de facto* szinte nagyobb lehetőségük van a választópolgároknak a személyek közötti választásra is. (A szavazók beleszólási lehetősége a csekélytől a lista teljes összeállításáig terjedhet.)

Eleve más a kormányzat hatékonysága, ha a választópolgárnak 4 évre garantáltan bizalmat kell adnia a parlament számára, illetőleg ha a valamely fék és egyensúly (második kamara, erős hatáskörű államfő) a ciklus közben előrehozott választást kényszeríthet ki. Hazánkban ennek lehetősége, nemzetközi összevetésben igen csekély.

A kétkamarás országgyűlés esetleges megléte teljesen más megvilágításba helyezi a hatalommegosztás rendszerét. Ennek is elválaszthatatlan tartozványa a választási modell vizsgálata. A második kamara indokoltsága, hatásköre ugyanis főképp az összetétele mentén alapozható meg. És minél inkább a klasszikus népképviseleti alapon választják meg a második kamarát, annál inkább közelít jogkörének erőssége az első kamaráéhoz. A jogösszehasonlítás tükrében rámutatok, hogy kétkamarás országgyűlésnek nem csak szövetségi államban lehet helye, ezt igazolja az ír és a szlovén példa.

A közvélemény ajkán élő fordulat szerint a nép választja meg a miniszterelnököt; ez azonban (az izraeli modellt leszámítva) nem igaz; ugyanis a választópolgárok csak a parlament kialakulása tekintetében bírnak közvetlen befolyással; a kormányfőnek csak másodlagos, közvetett legitimációja van. Tehát a miniszterelnök *par excellence* megválasztása egy kétlépcsős folyamat, mert a szűk értelemben vett választási és a kormányzati rendszer (államfői jelölés, parlamenti bizalmi szavazás stb.) elemeit köti össze. A két lépcső azonban szervesen összekapcsolódik, hisz klasszikusan a népképviseleti voksolás után ül össze a parlament és választja meg a miniszterelnököt.

A prezidenciális rendszerben eleve külön választják meg az elnököt; tehát ennek klasszikus népképviseleti választási rendszere van, és a két hatalmi pólus viszonya nagyban függ attól, hogy az államfő milyen módon nyerte el pozícióját. Ugyanis egy, személyében sajátosan népszerű politikus többségi modellben megválasztva könnyen kerülhet antagonisztikus ellentétbe egy arányos, akár kifejezetten ellenzéki parlamenttel. A disszertációban behatóan elemzett félelnöki modellben mindez hatványozottan igaz, ugyanis a hatalomgyakorlás gépezetében még az is kifejezetten fontos, az elnök saját pártjának, táborának első számú vezetője, vagy csak a „vezér" riválisa. Ez pedig a választási rendszer folyománya is lehet.

„A jogösszehasonlítás ma már a jogtudományi problémák nemzetközi terjedelmű megvitatását, a kis eltérések helyett a nagy hasonlóságok észrevételét és így az egységes igazságeszme létezésébe vetett hit elmélyítését jelenti." – írja

Zweigert-Kötz, majd így folytatja: „De hogy találja meg a jogösszehasonlító a külföldi jogoknak a hazaival egy funkciójú szabályait? Hiszen előfordulhat, hogy egy jogi szabályozási igényt az egyik jogrendben egy jogintézménnyel, a másikban külön-külön jogintézményekkel elégíti ki a jogalkotó (vagy bírói jog esetén a bíró)." Ez mintha csak az elnöki rendszerről szólna: a kormányfőre közvetlenül történő szavazás helyett a parlamentáris modellben közvetetten nyeri el posztját a miniszterelnök. Utóbbi esetében a megválasztást már a kormányzati rendszerről szóló tanokban helyezik el szokásosan; teljesen izolálva ezáltal a választási rendszertől. A tudomány ekképp csak féligazságokat vezethet le.

Az erősítő és gyengítő tényezők egymáshoz való viszonyulása-illeszkedése határozza meg a hatalomgyakorlás komplex rendszerét, vagyis a választási és kormányzati rendszer összefüggését. A két tényezőfajtának egyensúlyban kell lennie, nem nőhet az egyik radikálisan a másik fölé, máskülönben diszfunkcionálissá válik.

További, új megvilágításba helyezett elméleteim a következők; először fejtem ki a szakirodalomban az alábbiakat:

– A választókerületek kapcsán a választójog egyenlősége szempontjából problematikus a lakhelyüktől távol tartózkodók igazolással történő szavazása;

– Az ír szavazatátruházó struktúra rendszertani besorolása;

– Az ausztrál alternatív egyéni választás „igazságosságát" a hagyományos egyéni rendszerekhez képest;

– Fogalmilag rendet tettem a szakirodalomban pongyolán használt egyéni-többségi, illetve listás arányos besorolásban;

– A hatalommegosztás, hatalmi ágak egyensúlya, hatalmi ágak szétválasztása fogalmait egymásnak megfeleltetve rendszerezem;

– Kísérletet teszek arra, hogy a kormány parlament előtti felelősségének erősségét kategorizáljam;

– Rámutatok a félelnöki és a protokolláris köztársasági elnöki jogkör között elhelyezkedő középutas modell létére;

– Először elemzem a visszalépő képviselők után járó, az országos listás elosztáshoz hozzászámított töredékszavazatok választási rendszert meghatározó szerepét;

– A miniszterelnöknek *de facto* kormányrendelet meghozatalára hatáskört biztosító kormányügyrendet;

– A felemelt (5%-os) bejutási küszöb alkotmánybírósági értelmezését elemzem először;

– A konstruktív bizalmatlanság intézményét új megvilágításba helyeztem.

Az értekezés konklúziója szerint Magyarországon az írott alkotmány és a kormányformára vonatkozó törvények szerint a kormányzat működésének hatékonysága biztosított, különösen a vegyes (az eredmények mérése szerint a többségihez közel álló) választási rendszer, a konstruktív bizalmatlanság és az egyéni miniszteri felelősség hiánya miatt. A mindenkori kormányzat, sőt, általánosságban a pártok túlhatalma viszont megkívánná még valamilyen „fék és egyensúly" (*checks and balances*) meglétét.

Dr. Cservák Csaba
egyetemi adjunktus

Fejes Zsuzsanna „A határon átnyúló együttműködések jogi és közigazgatási feltételei, különös tekintettel a magyar határrégiókra” címmel védte meg disszertációját.

Doktori értekezésem témája az európai regionális politika egyik kiemelt területe, a helyi és regionális szinteken formálódó, határon átnyúló, euroregionális együttműködések vizsgálata. A vizsgált téma előzményeként több kutatási programban vettem részt, amelyek keretében az *európai államelmélet és regionalizmus* témakörében végzett kutatásokba kapcsolódtam be. Ennek során lehetőségem nyílt a többszintű kormányzás vertikális és horizontális aspektusából is megismerni és vizsgálni az Európai Unió különböző szintjei – nevezetesen a szupranacionális integráció, a nacionális és a szubnacionális szintek –, illetve azok együttműködései között felmerülő, a szuverenitást érintő, és a kompetenciák elosztásából eredő elméleti és gyakorlati problémákat.

A téma összetettsége az állami és a szubnacionális (regionális és lokális) szintek közötti hatáskörök megosztásának, szűkebben a határon átnyúló együttműködéseknek a vizsgálatára ösztönzött. Kutatásaim során világossá vált számomra, hogy a határon átnyúló, euroregionális együttműködések hatásköreinek és szervezetrendszerének jogi-igazgatási szemszögből történő elemzése, összehasonlítása, továbbá azok intézményesítési feltételeinek kutatása megfelelő kiindulópontot jelentenek a doktori program megvalósításához.

A nemzetközi és hazai szakirodalomban sokan feldolgozták a témát a politikai szociológia, a politikai gazdaságtan és a politikai földrajz aspektusából. Az együttműködések jogi és igazgatási

Dr. Fejes Zsuzsanna

oldalát azonban kevesen érintették, miközben a határkutatások minden szegmensét magában foglaló regionális tudomány napjainkra önálló tudományággá nőtte ki magát.

A határon átnyúló együttműködések megerősödése Európa-szerte az *európaizáció és a decentralizáció* folyamatainak eredménye. A határok korábbi elválasztó jellegét egyre inkább azok összekötő szerepének erősödése váltja fel. Ezzel két új, nemzetközileg is ható jelenség eredményez kihívást a korábbi, hagyományos nemzetállami eszmének. A két kihívás: az *integráció* és a *regionalizmus*. Mindkettő a nemzetállamok létének alapjait vonja kétségbe: megkérdőjelezi egyrészről a nemzeti szuverenitás, másrészről az integritás abszolút voltának létét és fenntarthatóságát. A „határok nélküli Európa” koncepciójának megvalósítása azonban nemcsak az európai integráció alapító hat tagállamán belül, és nem csupán nemzetállami szinten vált fő céllá, hanem a *szubnacionális* szintű egységek is

törekedtek a határokon átnyúló kooperációk megteremtésére. Az ilyen típusú együttműködési lehetőségek egyre szélesebb körben alakultak ki, és erősítették Európa gazdasági és társadalmi kohézióját, valamint a demokratizálódási folyamatot.

Az európai integráció fejlődése során a korábbi nemzetállami szuverenitásra épülő kormányzati rendszer (*government*) fokozatosan átalakul, miközben a helyi és területi szintek megerősödnek politikai és döntéshozói értelemben egyaránt (*governance*).

A határ menti együttműködések megerősítése érdekében a regionális szintű nemzetközi együttműködés korlátainak felszámolásában és a központi hatalom decentralizálása folyamatában elsőként az Európa Tanács játszott kiemelkedő szerepet. Később nemzetközi szinten több szervezet is felkarolta ezeket a törekvéseket, és számos olyan dokumentum született, amely a határon átnyúló együttműködések nemzetközi jogi kereteit igyekezett megteremteni. A regionális érdekeket megfogalmazó nemzetközi szervezetek (Európa Tanács, Európai Régiók Gyűlése – AER, Európai Határ menti Térségek Szövetsége – AEBR) azonban csupán keretet nyújtanak az együttműködések jogi szabályozásához, azokat tartalommal továbbra is a nemzeti törvényhozások töltik meg.

Az egységes szabályozás hiánya a jogrendszerek különbözőségeire vezethető vissza, valamint arra, hogy az euroregionális együttműködések jogi státuszának rendezése az Európai Unió jogalkotásában sokáig hiányzott. Bizonyossá vált, hogy a határrégiók és a határon átnyúló régiók problémáinak megoldása érdekében szükség van az európai, nemzeti, regionális és helyi döntéshozók intenzív együttműködésére, és egymás erőteljesebb támogatására. Ennek eredményeként az Európai Bizottság 2001. évi Fehér Könyvében meghirdette az új, többszintű kormányzás fogalmát, a vezetés és irányítás olyan formáját, amely megfelel a kibővült EU igényeinek. Az új kormányzást az Európa-szerte hálózatként működő határokon átívelő együttműködések és a szubszidiaritás elvének tényleges alkalmazása teszi szükségessé. Ennek kapcsán az Európai Unióban egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek a közös európai értékekre és hagyományokra épülő ún. Egységes Európai Közigazgatási Tér továbbfejlesztéséhez kapcsolódó intézményi keretek megerősítésére, a közös horizontális törekvésekre, melynek keretei között ki kell emelni a helyi és regionális önkormányzatok modernizációját, kapcsolataik erősítését, valamint a társadalmi párbeszéd folyamatos tökéletesítését. Ezen kihívásoknak a kezelése már nem az európai külpolitika problémája, hanem sokkal inkább európai belpolitikai feladat, amely arra keres megoldást, miként válhatnak a határon átnyúló együttműködések a bővülő és a decentralizáció által egyre inkább mélyülő európai integráció alkotórészeivé.

A határ menti együttműködések helyzete a 2007–2013-as költségvetési időszaktól kezdődően változott meg gyökeresen. Az Európai Parlament és a Tanács 1082/2006/EK rendelete az európai területi együttműködési csoportosulásról (EGTC) megadta a választ a problémára azzal, hogy az uniós jog hatálya alatt létrehozott egy valamennyi tagállamban egységesen alkalmazható, jogi személyiséggel rendelkező intézményi formát. Ezzel megvalósult a határon átnyúló szervezetek európai

jogi és belső jogi megerősítése, ezáltal a határ menti együttműködések jóval hangsúlyosabb szerepet kaptak az EU regionális és kohéziós politikájának formálásában, és 2007 óta az Európai Unió egyik fő prioritásainak tekinthetők.

Ma már Magyarország határai mentén is egyre jelentősebb szerepet töltenek be a szubnacionális szintű határon átnyúló együttműködési formák, amelyek felértékelődnek különösen a fejlesztéspolitikában, az Európai Unió kohéziós politikájában, valamint a magyar szomszédság- és nemzetpolitika alakításában. A decentralizált együttműködésekben rejlő lehetőségek előtérbe kerülése, a határ menti (euroregionális) kapcsolatok fejlődése, mélyítése és intenzívebbé tétele a közép- és kelet-európai térségben is szükségessé teszik a téma komplex vizsgálatát.

Ugyanakkor a térségünkben egyre nagyobb számban létrejövő eurorégiók szervezeti rendszere, hatásköre, tagjainak döntési kompetenciája messze elmarad a nyugat-európai euroregionális szerveződésekétől. Az 1990-es évek végére, az EU-csatlakozás belátható közelségével, egyre nagyobb számban alakultak olyan határon átívelő együttműködések, amelyek valójában nélkülöznek minden szervezettséget és belső tartalmat. A magasztos célok megfogalmazásán túl, csupán külsőleg hasonlítottak a spontán felépülő európai formációkra, tartalmilag azonban üresek, gyakran működésképtelenek maradtak, és egyetlen célként az európai uniós támogatások lehívását tudták felmutatni.

A határon átnyúló együttműködésekre vonatkozó európai normák és a közép- és kelet-európai sajátosságok összevetése során vizsgálataim Magyarország határon átnyúló együttműködéseire, ezen belül a szomszédos országok jogi és közigazgatási rendszerére, és regionalizációs folyamataira is kiterjednek. A fentiek alapján dolgozatomban válaszokat keresek a közigazgatási berendezkedés átalakításának kérdéseire, különös figyelemmel a közigazgatási térszerkezet és területfejlesztés összehangolása, valamint a szuverenitást is érintő, a központi közigazgatás kompetenciájába tartozó hatalmak alsóbb szintre történő delegálásának időszerű kérdéseire.

Munkámban a hagyományos jogi-normatív megközelítés mellett más módszerek (szociológiai, történeti, komparatív elemző) alkalmazása révén is igyekeztem teljes képet adni az együttműködések rendszeréről. Tekintve, hogy a határ menti együttműködések viszonylag új típusú formációkkal jelennek meg, kevés a rájuk vonatkozó, rendszerezett, feldolgozott ismeretanyag. Dolgozatomban ismertetem a 2006. tavaszán elvégzett OTKA-kutatás eredményét, amelyben tizennyolc magyar részvétellel működő eurorégióra vonatkozóan történt adatgyűjtés, valamint empirikus kutatás, azok vezetőivel készült mélyinterjú és kérdőíves felmérés alapján. Ezt a 2009-es év folyamán elvégzett felülvizsgálat, és az újonnan megalakult EGTC-kel történő kapcsolatfelvétel követte. Elemzéseim során kiemelt figyelmet fordítottam az önkormányzatiság tartalmára, intézményrendszerére, az eurorégiók típusaira, valamint a működésüket meghatározó demokratikus alapelvek vizsgálatára.

A gyakorlati problémák és eredmények feldolgozása hiánypótló a hazai szakirodalomban, ugyanakkor útmutatóul szolgál az együttműködések tényleges megvalósításához, és lehető-

séget biztosít a helyi és területi hatóságok határon átnyúló kapcsolatainak áttekintésére, valamint összehasonlító elemzésére.

Disszertációm fontos részét képezik a mellékletek is, melyekben áttekintést nyújtok a már létező határon átnyúló együttműködésekről, valamint az új európai területi társulási (EGTC) formák kialakításához szükséges feltételekről és lehetőségekről. Értekezésem valamenynyi fejezetének végén egy rövid összefoglaló található a fejezetben tárgyalt témakörökre vonatkozóan. A dolgozat végén megfogalmazott következtetések és hasznosítási javaslatok segítenek a téma komplex áttekintésében, valamint javaslatokat fogalmaznak meg az eurorégiók továbbfejlesztésének jogi-közigazgatási, szervezeti és működési feltételei vonatkozásában a jövőbeni eredményesebb együttműködés érdekében.

Értekezésem alkalmas lehet olyan gyakorlati szakemberek (az együttműködések partnereinek, önkormányzati, gazdasági és civil partnereknek, a területfejlesztés szereplőinek) munkájának segítésére, akik napi rendszerességgel a gyakorlatban találkoznak a határmentiség kérésével, ugyanakkor szeretnék megismerni a más határszakaszokon működő, hasonló együttműködések problémáit, lehetőségeit és az európai trendeket. Dolgozatom hasznos lehet továbbá felsőoktatási intézmények elméleti szakemberei, tudományos kutatói, oktatói számára további elméleti kutatások megalapozására, valamint felsőoktatásban részt vevő hallgatók számára oktatási segédanyagként való alkalmazásra.

Dr. Fejes Zsuzsanna
egyetemi tanársegéd

Horesnyi Julianna Csilla „Bérgarancia – A magyar szabályozás és annak gyakorlata” címmel védte meg doktori értekezését.

A téma, a Bérgarancia Alapról szóló 1994. évi LXVI. törvény (Bérgarancia törvény), illetve az általa szabályozott garanciarendszer vizsgálata, napjaink válságokkal terhelt időszakában megítélésem szerint különösen aktuális. Ilyenkor nagyszámú munkáltató válik fizetésképtelenné mind Magyarországon, mind az Európai Unió más tagállamaiban. Az eljárás alá vont munkaadók pedig sok esetben nem képesek munkavállalóik irányába bérfizetési kötelezettségüket teljesíteni. A munkavállalók garancia hiányában hiába követelnék jogos munkabérüket a munkáltatótól. A bérgarancia alaprész éppen az ilyen inszolvencia esetekben nyújt segítséget, szolgálva a munkavállalók – legalább részbeni – jövedelem- és szociális biztonságát.

Dr. Horesnyi Julianna Csilla

A kutatási- célt, illetve eszközöket, módszereket bemutató bevezetőt követő második fejezetben a bérgarancia helyét és szerepét keresem a jog- és intézményrendszerben. Álláspontom szerint alaptézisként kell leszögezni e jogintézmény bérvédelmi funkcióját, valamint hangsúlyozni kell a gazdasági-, illetve szociális biztonsági vetületét. Ezen alapokról kiindulva a következő megállapítás tehető: a bérgarancia egy olyan, állam által gazdasági és szociális célból, az EU-s tagságból adódóan kötelezően működtetett, bérvédelmet szolgáló, jogilag szabályozott intézmény, mely a munkavállalók fizetésképtelen munkáltatóikkal szemben fennálló bérkövetéleseinek egy maximalizált mértékig való kielégítését biztosítja, állami (költségvetési) forrásból. A fejezetben megjelenik még a jelenlegi magyar garanciaszabályozás leíró típusú bemutatása, középpontban a Bérgarancia törvénnyel. A szabályozás főbb tartalmi elemei:

– a felszámoló által (fő szabályként kötelezően) benyújtandó, kérelemre induló bérgarancia eljárás keretében,

– a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezeteknek a szokásos magyarországi munkavégzési hellyel rendelkező munkavállalóikkal szemben fennálló, kiegyenlíthetetlen bértartozása előlegezhető meg,

– egy meghatározott összegig (mely fő szabályként a nemzetgazdasági havi bruttó átlagkeresethez igazodik oly módon, hogy az igény egy felszámolási eljáráson belül jogosultanként nem lépheti túl a tárgyévet megelőző második évre vonatkozóan a KSH által közzétett kereset ötszörösét),

– a Munkaerőpiaci Alap bérgarancia alaprészéből, visszafizetendő kamatmentes támogatásként,

– a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályait alkalmazva, és a törvényben rögzített speciális határidőket betartva.

A szabályozást történetiségében vizsgálva – amit a harmadik fejezetben teszek meg – két fő szakasz képezhető: a Bérgarancia törvény hatálybalépése előtti – ezen belül a második világháború előtti, illetve utáni –, valamint az azt követő időszak. A törvény 1994-es induló tartalma egy több mint tizenöt éves, soklépcsős, számos módosítást magában hordozó jogalkotási folyamat eredményeként mára jelentősen átalakult. A garanciarendszer formálásában számos munkaerőpiaci szereplő követelt és kapott részt, és sok tényező játszott szerepet, melyek között voltak külső – pl. hazánk uniós tagsága –, és belső tényezők – pl. a költségvetés helyzete, illetve egyéb gazdasági, pénzügyi megfontolások – egyaránt. Összességében elmondható, hogy a változtatások jó néhány, kezdetben meglévő problémát, negatívan értékelhető szabályozási tartalmat anulláltak, avagy megfelelő irányba módosítottak, de mindezekkel együtt számos problémát hordoz jelenleg is a rendszer.

E problémák feltárása, valamint konkrét megoldási javaslatok megfogalmazása adja az értekezés gerincét, annak negyedik fejezetében. A dolgozat alapjául szolgáló kutatás eredményeire tekintettel ugyanis kimondható, hogy a magyar bérgarancia szabályozás továbbfejlesztésére van szükség. Ez a fejlesztő munka, a kutatás során feltárt anomáliák eltérő jellege miatt, megítélésem szerint kétrétegű kell, hogy legyen.

Egyrészről azon szabályozási tartalmaknál, ahol a szabályozási koncepció és metódus elfogadható, és az

anomália a nem kellő mértékben egzakt, normán belüli diszharmonikus szövegezésből fakad, meg kell tenni bizonyos pontosításokat. Így például indokolt megszüntetni azon kettősséget, mely szerint a törvényszövegben a bérgarancia támogatás iránti kérelem előterjesztőjeként bizonyos rendelkezésben a felszámoló, míg egy másikban a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet van nevesítve. Hasonló jellegű pontosítási igény mutatkozik a támogatás címzettje vonatkozásában. A jelenlegi rendelkezés alapján a támogatást a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet bankszámlájára kell utalni. Ugyanakkor a gyakorlatban sok esetben előfordul, hogy a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezetek a bérgarancia támogatásra vonatkozó kérelem beadásakor már nem rendelkeznek bankszámlával. A probléma feloldásának metódusa jogszabálymódosítás kellene, hogy legyen (a jelenlegi eljárásrendbeli rendelkezés helyett) oly módon, hogy a munkaügyi központ szükség esetén a felszámoló számlájára is utalhassa az összeget.

Megfogalmazhatók továbbá olyan – a fentiektől eltérően, technikainak semmiképpen sem nevezhető – pontosítási elvárások, melyek a garancia egyes alapelemeit, például annak tárgyát és ezzel együtt a védelem terjedelmét befolyásolják. Azon hiátus – a jogbiztonság elvének érvényesüléséhez elvárható – felszámolása például, hogy a jelenlegi jogi szabályozásból nem határozható meg egyértelműen, mit értünk munkabértartozás alatt a Bérgarancia törvény alkalmazása során, érdemi jellegűnek minősíthető. Álláspontom szerint, a jogbiztonságot és az egységes jogalkalmazást szolgálná azon járandóság-típusok egzakt meghatározása a Bérgarancia-törvényben, melyek megtérítésre kerülhetnek a bérgarancia alaprészből. E tárgykörben javaslatot teszek a megtéríthető járandóságok típusaira is (bővítve a jelenlegi kört): indokoltnak tartanám bevinni a Bérgarancia törvény hatálya alá azon – alapvetően munkabér jellegű – követeléseket, azok egy részét, amelyek a munkáltató kártérítési felelősségéből fakadnak, illetve a kötelező jellegű költségtérítéseket. Fenti célokhoz igazodva javaslom továbbá annak egyértelmű, egzakt rögzítését a törvényben, hogy a támogatás alapját képező követelések bruttó, avagy nettó jellegűek-e. Az általam javasolt szabályozási tartalom szerint a munkavállalói közterhek támogatási alapot képeznek, a munkaadói fizetési kötelezettségek pedig nem.

Másrészről kétség kívül szükséges és indokolt néhány nagyobb volumenű, a rendszer működési logikájának mélységéig hatoló változtatás realizálása. A garancia rendszer funkciójából fakadólag, annak egésze szempontjából legfontosabb és legjelentősebb jogalkotási szükséglet, megítélésem szerint a garancia által védett munkavállalói kör kiterjesztése érdekében mutatkozik. A bérgarancia alap személyi hatályával kapcsolatos egyik súlyos probléma ugyanis, hogy viszonylag szűk körben – csak a munkaviszonyban álló személyek egy csoportjának – nyújt segítséget. Ezt a problémát a személyi hatály bővítésével lehetne kiküszöbölni. A bérgaranciára vonatkozó törvény vizsgálata során, valamint a gyakorlati esetek alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy a munkavállalók azon köre, akik nem a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) szerinti gazdálkodó szervezettel állnak munkaviszony-

ban, nem részesülhetnek a bérgarancia alaprész jövedelembiztonságot jelentő forrásaiból. Az alanyi hatályhoz kapcsolódóan szükséges és indokolt lenne továbbá, a garanciához való anyagi hozzájárulás és a garanciából való részesedés közötti egyensúlytalanság felszámolása. Ez jelenleg abból adódik, hogy támogatással érintettek csak azok a munkavállalók lehetnek, akiknek munkaadói a Cstv. szerinti gazdálkodó szervezetek, azonban a járulékfizetésre kötelezett munkavállalói, illetve szorosan kapcsolódván munkáltatói kör, ennél jóval szélesebb. Ebből következőleg nagy számban vannak olyan munkavállalók, akik – illetve, akiknek munkáltatói – juttatásaik után megfizetik a járulékot, ugyanakkor abból fakadóan, hogy nem gazdálkodó szervezettel állnak munkaviszonyban, nem jogosultak arra arra, hogy részesedjenek a bérgarancia támogatásból.

További javaslataim röviden:

– A munkavállalói követelés fennállásának és mértékének igazolása: rögzíteni lenne szükséges, milyen bizonyítási eszközök alapján kerül megállapításra a támogatás.

– A bérgarancia támogatás illeszkedése a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által működtetett egyéb munkaerőpiaci eszközökhöz: a jövőbeni változásoknak biztosítania kellene a munkaerőpiaci szolgáltatások, támogatások rendszeréhez való illeszkedését, a munkavállalókat érintő koordináltabb, rendszerszemléletű problémamegoldás érdekében.

– Transznacionális esetek kezelése: javaslataim szerint a vonatkozó eljárásrendben – jogszabályi rendelkezés hiányában – az EB esetjogában e tárgykörben megadott válaszokat szükséges lenne megjeleníteni, másrészt pedig abban egyértelműen deklarálni kellene a „szokásos munkavégzési hellyé" minősítés kritériumait.

– A Bérgarancia törvény, illetve a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény találkozásából fakadó dilemmák megszüntetése a támogatás visszakövetelésekor: ez megítélésem szerint elérhető lenne, ha az alkalmazandó jogág – közigazgatási jog, illetve polgári jog/csődjog – egyértelműen kerülne meghatározásra a törvényben.

A módosítás tartalmi kérdésein túl – miben, milyen tartalmi elemeket érintően kell a szabályozást módosítni –, szólni kell bizonyos módszertani követelményekről is. A rendszer (át) alakító munka folyamán ugyanis, semmiképpen sem elegendő a Bérgarancia törvényt önmagában tekinteni és kezelni, fokozott figyelmet kell fordítani az egyes csatlakozó jogszabályokkal, jogterületekkel való harmonizációra, az „azonos szellemben" való jogalkotásra.

A fentiekben említett, illetve az értekezésben leírásra kerülő további problémák alapján fogalmazódott meg a kutatás esszenciális végkövetkeztetése: a bérgarancia szabályozás, illetve az annak keretet adó Bérgarancia törvény módosítása egyidejűleg kihívást jelentő jogalkotói feladatot és esélyt is jelent. Olyan feladat, amelyet a munka világában kiemelkedően fontos munkavállalói érdekeket védő jogintézmény működésének jobbítása érdekében teljesíteni kell, és ezzel együtt olyan esély, amit meg kell ragadni a szabályozási és garancia optimum eléréséhez.

Dr. Horesnyi Julianna
c. főiskolai docens

Kiszely Katalin „A társasági közösségi jogalkotás útja, a szupranacionális társasági jogi modellek megjelenése a közösségi jogalkotásban" címmel védte meg doktori értekezését.

A társasági jog az integrációs gazdaságpolitika fókuszában lévő jogterület, hisz a gazdasági integráció mélyítésének egyik jelentős eszköze. Az e területen megjelenő harmonizációval és rendeleti jogalkotással a tagországok jogát közelíti és egységesíti a közösségi jogalkotás, ez pedig a gazdasági integráció mélyítését célozza.

Az értekezés elsődleges törekvése az, hogy a közösségi társasági jogi jogalkotás fejlődésének jogtörténeti hátterét is vizsgálva, elemezze ezen fejlődés folyamatát a jogharmonizációs és rendeleti jogalkotás viszonyát, egymásra épülését és hatását a nemzeti (tagországi) jogalkotásra, rámutatva egyúttal az egyes intézmények nemzeti szabályozásának eltérő jogi hátterére.

A közösségi jogalkotás a társasági jog területén talán a legkiterjedtebb, hisz mint a gazdaság és kereskedelem területén működő személyek státuszjoga, szabályozza a társaságok tulajdonosi viszonyait, az e jogok gyakorlását meghatározó viszonyokat a tagok egymásközti belső és külső harmadik személyekkel szemben fennálló viszonyában is.

A társaságok, a társasági jog jogtörténeti fejlődésében jól nyomon követhető, hogy az egyes társasági típusok egy folyamatos, kimutatható fejlődés eredményeként egymásra épülve jöttek létre. E fejlődési folyamatot a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok alakulása determinálja. Ez a folyamat az egyszerű szerződési szintű személyegyesítő társaságoktól az elkülönült önálló jogi

Dr. Kiszely Katalin

személyiséggel rendelkező tőkeegyesítő társaságok megjelenéséig, a jogi szabályozásban jól nyomon követhető. Az egyes társasági formák szervezeti felépítését csak történeti kontinuitásukban lehet vizsgálni, mivel ez a módszer ad lehetőséget az egyes tagországbeli társasági formák szabályozásának és a szabályozás különbözőségének az elemzéséhez.

Az európai társasági jog anyagának a kodifikálása a nyugat-európai kereskedelmi törvények létrehozásával indult igazán fejlődésnek. Az első kodifikációs lépések nem fektettek még hangsúlyt a társasági jog részletekre is kiterjedő szabályozására. A francia kereskedelmi jogi kodifikáció (*Code de commerce*) meghatározó jelentőségű volt a nyugat-európai társasági jog fejlődésének szempontjából, mivel ez indította el hatása révén a kontinentális jog fejlődését a társasági jog területén. A francia *Code de commerce* mérföldkő volt a társasági jogalkotásban.

A modern társasági jog kialakulásának kezdete a 19. század végére tehető.

A korábbi koncessziós rendszert, amely a társaság alapítást a nyugat-európai jogok többségében állami engedélyhez kötötte, felváltja a normatív szabályozási rendszer, amely a szabályozásban már figyelembe veszi a társaság belső szervezetének részletesebb szabályozását (felügyelő bizottság, könyvvizsgáló), garanciális elemeket is tartalmaz és kiterjed a kisebbségi tulajdonosok és a hitelezők érdekeinek a védelmére is.

A 20. század első harmadában megjelenik a szabályozásban a társaságok szabad alapításának a lehetővé tétele,a tőkeegyesítő társaságok szervezetének kimunkálására irányuló jogalkotói igény és szerepet kapnak a munkavállaói érdeket és védelmet biztosító klauzulák is. A 20. század közepétől az Európai Gazdasági Közösség intézményi megjelenésével, szupranacionális szervezetével és a gazdasági integráció megteremtésének célzatával már egy új dimenziót jelenít meg a társasági jogalkotás területén. A négy alapszabadság és a gazdasági integráció szélesítése, mélyítése érdekében az 1970-es évek elején megindul a társasági jog anyagának a több évtizeden át tartó jogharmonizációja, mely a jogterület lényegi szegmenseit érinti.

Egy jól követhető, egymásra épülő irányelvi szabályozás zajlott le a közösségi társasági jogharmonizációval, mely folyamat még nem zárult le, hisz több irányelv még most is csak tervezet formájában van meg (konszernjogi irányelvek, a részvénytársaságok szervezetének szabályozásáról szóló irányelv, és a részvénytársaságok nemzetközi fúziójáról szóló irányelv).

A hatályba lépett irányelvek elsősorban a társaságok nyilvánosságra hozatalával kapcsolatos követelményeket, a tőkeegyesítő társaságok tőkevédelmi, hitelezők érdekeit védő és a kisebbségi jogi szabályozás követelményeit érintik.

Ez a harmonizációs folyamat, mely a tőkekegyesítő társaságok szabályozását, azon belül is a részvénytársaságokat érinti, jól szolgálja azon célt, amelynek megvalósítására hivatott. Ez nem más, mint a befektetési kedv növelése és megkönnyítése a versenyjog adta kerek közt, a befektetési kockázat csökkentése és a társaságalapításra vonatkozó transzparencia növelése a tagállamok nemzeti jogának a közelítésével.

A társasági jogi irányelvek az egységes belső piacon a társaságalapítást és a társaságok működésének feltételeit konvergálják anélkül, hogy lehetővé tennék az adott társasági forma áthelyezését az egyik tagállamból a másikba. A társasági jogi jogharmonizáció a más tagállamban való társaság alapítás garanciális és a társaság létét meghatározó szabályozást közelíti alapvető pontokon egymáshoz.

Az irányelvek fontos eszközei az e jogágazatban érvényesülő közösségi jogalkotásnak, azok láncolatot képeznek és a jogág fontos szegmenseit érintik. Ez a fejlődési folyamat azonban még nem lezárt, egy egységes, zárt rendszeren belül zajlik, a tagországok jogát pedig oly mértékben közelíti, amely az egységes piac akadálymentes működéséhez szükséges. Európai társasági jogról azonban még nem beszélhetünk.

A társasági jogi jogharmonizáció megteremtette a politikai és jogi hátterét, hogy a társasági jogalkotás legújabb területe a szupranacionális társasági jogi modellek is megjelenjenek a közösségi jogalkotási folyamatban (Európai Gazdasági Érdekegyesülés, Európai Szövetkezet, Európai Részvénytársaság és az Európai Zártkörű Társaság, ez utóbbi tervezete).

A szupranacionális modellek egységes, *sui generis* jogon alapulnak. A közösségi rendeleti jogforráson alapuló szupranacionális társaságok csúcsmodellje az Európai Részvénytársaság, amely a 20. században a tőkepiac, az értékpapír kereskedelem és a tőzsdei tevékenység hihetelen fejlődése nyomán a legnagyobb átalakuláson ment át. A rendeleti jogalkotás a jogharmonizációs folyamatra épül rá, azon alapszik.

A társasági jogi közösségi jogalkotás a társasági jog területén új modelleket nem dolgozott ki, olyan normatív szabályokat és modelleket vett át, amelyek újaknak tűnhetnek, de a valóság az, hogy a szupranacionális modellek az egyes tagországokban már ismert, alkalmazott, és bevált modellek továbbfejlesztett változatai (*boardsystem* – angol jog, duális rendszer – német jog, Európai Gazdasági Érdekegyesülés – francia jog, stb.). A szupranacionális társasági jogi modellek hátterét képező közösségi jogalkotást is érinti a kontinentális jog – *common law* dichotómia; ez lassítja a jogalkotás folyamatát, mely folyamatot az Unióban a gazdaságilag és politikailag meghatározó tagországok érdekei határoznak meg alapvetően. (francia – német tengely).

A szupranacionális társasági jogi modellek a tagállamok bármelyikének a területén azonos lényegi tartalommal alapíthatók, közösségi jogalanyisággal rendelkeznek és székhelyük (újraalapítás nélkül) szabadon áthelyezhető egyik tagállamból a másikba. Az alapításra nézve a közösségi jogalkotás nem a normatív szabályozást helyezte előtérbe, ez vonatkozik a társaság szervezetének és irányítási rendszerének a meghatározására is (a szabályozás normatív jellege a hitelezővédelem, a kisebbségi jogok és a dolgozói participáció garanciális szabályainak a megteremtésére vonatkozik).

A jogharmonizációs folyamatra épülő rendeleti jogalkotás eredményeként eddig megszületett szupranacionális társasági jogi modellek a jogegységesítés irányába viszik a közösségi jogalkotást, mely folyamatot az Európai Bíróság precedensei és jogértelmezése is erősít. Ez a folyamat még nem fejeződött, újabb szupranacionális modell van születőben: a zártkörű társaság modellje – ez lesz az Európai Kft. modellje. A közösségi jogalkotás egyfajta többlettertalmat ad a nemzeti jogalkotáshoz, így:

– egységes versenyfeltételeket,

– nagyobb transzparenciát,

– a tudományosan megalapozott jogösszehasonlító tevékenység igényét,

– a közösségi jogi jogviták eldöntése fórumának európai szintre emelését,

– a lobbi tevékenység közösségi intézményeknél való érvényesülésének sajátos formáját,

– deregulációs hatást,

– a munkavállalók részére az európai piacon való biztonságosabb megélhetés feltételeit,

– a nemzetközi kapcsolatok és az integráció folyamatos bővítésének és mélyítésének a lehetőségét,

– trasznacionális jogászi gondolkodás igényét.

A transznacionális jogászi gondolkodásmód a közösségi jog alkalmazásához, értelmezéséhez és befogadásához egy olyan újfajta világszemléletet kíván meg a jogi szakembertől, amely a rugalmasságon és kompromisszumkészségen felül igényli a közösségi joganyag és intézményrendszer ismeretét és az európai dimenzióban való jogászi gondolkodást.

Dr. Kiszely Katalin
ügyvéd

Mezei Péter „A digitális sampling és a fájlcsere kihívása a szerzői művek szabad felhasználására” címmel védte meg doktori disszertációját.

A címből két fontos következtetést lehet levonni. Egyrészt az értekezés központi elemét két modern digitális technika adta, másrészt ezeknek a szerzői művekre (és szomszédos jogi teljesítményekre) gyakorolt hatásait igyekezett körbejárni, külön hangsúlyt fektetve esetleges szabad felhasználásként való elfogadásukra. A témaválasztást elsősorban a szerző fiatal kora, illetve e technológiák iránti fogékonysága indokolta, valamint az a nagyon egyszerű tény, hogy bár néha nem is tudunk róla, ám a mindennapokban gyakran találkozhatunk ilyesfajta felhasználásokkal, melyek jogszerűségét illetően még ma is sok a tévhit.

A *digitális sampling* egy olyan technológiai eljárást takar, amelyben valaki szerzői jogilag védett, avagy nem védett hanganyagokat digitális formában lemásol, majd azokat módosítva és más elemekkel kombinálva új zenét hoz létre. A *sampling* fejlődésének és az eljárás technológiai alapjainak ismertetése mellett megvizsgálásra került, hogy az Egyesült Államok és az európai kontinentális országok hatályos szerzői jogi rendszereiben (ide értve a bírósági gyakorlatot is) mely művek, illetve műrészletek részesülnek jogvédelemben, hogy a hangfelvételek „samplingelése” a jogosultak kizárólagos jogosultságait érinti-e, s ha igen, ennek ellenére részesülhet-e kimentésben a felhasználó. Úgy tűnik, hogy a felhasználók mindkét nagy jogcsaládban megúszhatják a felelősségre vonást, ha csak szűk keretek között is. Az Egyesült Államokban a megfelelő szintű kreativitást tartalmazó

Dr. Mezei Péter

olyan másodlagos művek, melyek csupán csekély mennyiségben kölcsönöznek a forrásműből, egyúttal vagyoni hátrányt sem okoznak az eredeti szerzőnek, képesek kiállni a *fair use* teszt próbáját. A kontinensen pedig az idézés fogalmi keretei közé tűnik beilleszthetőnek a *sampling* – még ha a gyakorlatban ennek alkalmazása elég nehéz is.

A fájlcserélés valószínűleg az internet egyik, ha épp nem a legnagyobb eddigi kihívása. A szórakoztatóipar legtöbb szereplője ugyanis a bőrén érezheti az ingyenes letöltések hatásait. Széleskörű, de az egységes világszintű adatgyűjtés hiánya miatt inkább csak tájékoztató jellegű adatok fényében bemutatásra kerültek a fájlcserélésnek a jogosultak érdekeire gyakorolt hátrányos következményei, valamint a fájlcserélés ún. „generációi”, vagyis a különféle konkrét technológiai módszerek.

A fájlcserélésről szóló rész legjavát a felelősségi kérdések tették ki, ami alapvetően két – a gyakorlatban központi jelentőségű – részterületet ölel fel: a tartalomszolgáltatók, valamint a fogyasztók „cselekményei” jogszerűségének

vizsgálatát. Előbbi esetben kiemelendő, hogy bár más eszközökkel, de végső soron mindkét jogcsaládban garantálható a tartalomszolgáltatók felelősségre vonása. Az Egyesült Államok ez az ún. közvetett szerzői jogi felelősség tételéből ered, amely alapján az olyan szolgáltatók, melyek érdemben hozzájárulnak a jogsértés elkövetéséhez, s erről tudomásuk is van, automatikusan felelőssé tehetők a fogyasztók közvetlen jogsértéseiért. Ráadásul, ha a jogsértés megakadályozására képesek lennének, sőt mindebből kereskedelmi haszonra is szert tesznek, bizton számíthatnak a rendkívül szigorú szankció kiszabására.

Az európai kontinensen ismeretlen az ilyen felelősségi forma, azonban az Európai Unió elektronikus kereskedelmi és jogérvényesítési irányelveire alapozott nemzeti jogszabályok fényében a tartalomszolgáltatók ugyancsak kényszeríthetők a jogsértés megakadályozására, s ezen intézkedési kötelezettség elmulasztásáért felelősségre vonhatók.

A fájlcserélő programoknak a magánszemélyek általi felhasználása ugyancsak jogsértést eredményez. Az egyszerű letöltésnek a magáncélú többszörözés kategóriájába való beillesztését kizárja, hogy a jogellenes forrásból származó tartalmak felhasználása nem eredményezhet szabad felhasználást, ahogy erre a Szerzői Jogi Szakértői Testület is rávilágított. Ráadásul napjainkban a letöltés szinte kivétel nélkül együtt jár a feltöltés részmozzanatával, ami Európában a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel, az Egyesült Államokban pedig a terjesztés jogának a sérelmét eredményezi. Mi több, a feltöltésre a kizárólag a többszörözés jogát felölelő magáncélú többszörözés esetköre logikailag sem terjedhet ki.

A jogi alapok tehát adottak, a gyakorlatban mégis a fájlcserélés terjedése figyelhető meg. Felmerül a kérdés: mit lehetne mégis tenni? Erre tekintettel összegyűjtésre kerültek azok a lehetőségek, melyek segítségével elképzelhető a jogsértések visszaszorítása. Ilyen például a fájlcserélés könyörtelen üldözését célzó francia modell, az ún. HADOPI rendszer, amely rendkívül súlyos esetekben még börtönbüntetést is kilátásba helyez a fájlcserélés szankciójaként. A francia modell azonban indokolatlanul szigorú szankciókat tartalmaz, és egyéb alkotmányos aggályokat is felvet. Jóval több fantáziát rejt magában az internetszolgáltatók aktív bevonása a jogellenes tartalmakhoz való hozzáférés korlátozásában, illetve – ugyancsak az internetszolgáltatók oldalára telepítve – egyéb technológiai módszerek alkalmazása. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján ez sem kellően hatékony eszköz, bár több sikerről is be lehet számolni e téren. A fájlcserélés kvázi legalizálása ugyancsak elképzelhető a felhasználás ellentételezéseként valamilyen díjfizetési kényszer törvénybe iktatásával. Ennek részletei azonban még sok vizsgálatot érdemelnek.

Végül érdemesnek tartom külön megemlíteni, hogy bármilyen megoldás mellett is tegye le voksát a jövőben a törvényhozó (legkevesebb uniós szintben kellene gondolkozni), semmi sem kecsegtet biztos sikerrel mindaddig, amíg a társadalom fájlcserélésről alkotott felfogása nem változik meg lényegesen (ha nem is teljesen). Ezért úgy gondolom, hogy minden eddig hangoztatott elképzelés mellett központi szerepet kell szánni a tájékoztatásnak, az oktatásnak, végső soron annak, hogy a fogyasztókat érdekeltté tegyük a legális szolgáltatások igénybe vételében.

Dr. Mezei Péter
egyetemi adjunktus

Nagy Márta „A mediáció az igazságszolgáltatásban. Családjogi specialitások" címmel védte meg doktori értekezését.

Dolgozatomban *jogalkalmazói szemszögből* igyekszem megvilágítani a mediációs eljárás hasznosságát, helyettesítő, kiegészítő jellegét a bírósági eljárásokhoz képest. Ehhez azonban elkerülhetetlen, hogy terminológiailag tisztázható legyen a különbség az egyes formális (hagyományos) és nem formális (alternatív) vitarendezési módok között. Ez nem könnyű feladat, mert sem nálunk, sem nemzetközi viszonylatban nincs egységes, egyezményes terminológia: többféle modell létezik a békítés, *facilitáció, mediáció, arbitráció* stb. fogalmak definiálásra. Ezek vázlatos áttekintését követően, különös tekintettel a *bírósági békéltetés* és a *mediáció* kategóriáira, történeti háttérbe ágyazva érintettem a legfontosabb alternatív vitarendezési eljárásokat, azok jellemzőit, megkíséreltem egy-egy rövid definícióban összegezni a főbb sajátosságokat.

Ahhoz, hogy egy új eljárási mód beilleszthető legyen a hagyományos eljárási keretekbe, alapvető követelmény, hogy fogalmilag teljesen körülhatárolható és pontos definíciónk legyen a *bírósági mediációról*: miben különbözik az egyébként ismert bírósági békéltetéstől, egyezségkötéstől. Ehhez készítettem egy összehasonlító táblázatot, s – főként – a *francia modell* bemutatásán keresztül hasznos támpontokat kívánok nyújtani a jogalkotók és a bírók számára is ahhoz, hogyan ösztönözhető a bírói gyakorlat e módszer alkalmazására. Az Európai Parlament 2008. április 28-án elfogadott, 2008/52/EP Irányelve értelmében a tagállamoknak 36 hónap áll rendelkezésükre jogszabályaik módosítására ahhoz, hogy a mediációs eljárás

Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta

a bírósági eljárás keretei között alkalmazható legyen.

Elsődleges célkitűzésem, hogy megkönnyítsem a hazai jogalkotókra és jogalkalmazókra váró feladatok elvégzését a bírósági eljárás keretei között alkalmazható mediációs eljárás beillesztésével és a bírósági eljárásokba való bevezetésével kapcsolatban kialakult legjobb bírósági gyakorlatok, kísérleti programok, szervezeti átalakítások és új működési mechanizmusok bemutatásával. Célom, hogy e munkával hozzájáruljak ahhoz a *szemléletváltáshoz*, amely az alternatív vitarendezési eljárások alkalmazásához szükséges mind az ügyfelek, mind a jog szereplői, a bírók, ügyvédek részéről. E szemléletváltásnak egyik sarkalatos pontja a *vitakultúra* tudatos fejlesztése: minél többféle lehetőség van a konfliktus elsimítására, annál kulturáltabb módon történhet vitáink rendezése. A szemléletváltás másik sarkalatos pontja a *jogi kultúra* átalakulása: annak felismerése a bíró, az ügyvéd részéről, hogy feladatuk nem fejeződik

be a jogvita ítélettel történő lezárásával, az ítélkezés nem jogtechnikai kérdés: emberi szituációt kell teremteni, amely alkalmas a felek közötti patthelyzet oldására. A jogi kultúra megváltozása hosszabb távon is kamatoztatható az igazságszolgáltatás számára. A túlterhelt bíróságok, az elhúzódó perek miatti jogbizonytalanság elégedetlenséget szül az igazságszolgáltatással szemben. A társadalmi problémák összetettsége (etnikai, gazdasági, szociális) egyre rugalmasabb, gyorsabb reflexióért kiált. Úgy vélem, ha a bírósági szervezeti rendszer és működés elégtelenségére maguk a bíróságok adják meg a lehetséges választ azzal, hogy többféle alternatívát kínálnak a jogviták lehető legjobb megoldására, elérhetik céljukat: visszanyerhetik az emberek igazságszolgáltatásba vetett és elvesztett bizalmát.

Mindezeket figyelembe véve egységes koncepciót kívánok megfogalmazni a bírósági mediációról, mint új jogintézményről a bíróságon belül. Dolgozatom utolsó fejezetében, *de lege ferenda* fogalmazom meg javaslataimat arra vonatkozóan, hogy a mediáció milyen feltételekkel, formában, milyen jogszabályi környezetben alkalmazható a hazai anyagi jogi és eljárási jogszabályok rendszerében. A mediációt nem tartom csodaszernek. Egyáltalában nem gondolom, hogy minden jogterületen, minden jogvitában egységesen alkalmazható lenne a mediációs eljárás, egységes eljárási cselekmények alapján. Úgy, ahogyan az egyes országokban létezik az önkéntes (*voluntary*), kötelezően választható (*mandatory*) és kötelező (*compulsory*) mediáció, nálunk is meg kell adni a lehetőséget arra, hogy így differenciáljunk az ügy jellegénél fogva. A nemzetközi tapasztalatok és a hazai viszonyok ismeretében is hangsúlyozom, hogy szét lehet választani a lehetőségeket: egyes ügycsoportokban kötelezően választható (pl. gazdasági perek, szomszédjogi, birtokviták, lakással, helyiségbérlettel kapcsolatos perek), másokban kötelező (pl. családi jogviták, kis értékű perek), s egyéb esetekben önkéntesen választható opcióként szerepelhet a mediáció. Ahol kötelezően választható a mediáció, a feleknek kötelezően meg kell fontolniuk a mediáció lehetőségét, ahol kötelező, ott a nélkül, hogy az előkészítő tárgyaláson részt ne vennének a felek, a bíró nem kezd tárgyalni az ügyben. Az önkéntes alapú mediáció esetén a felek szabad választásán múlik, hogy jogvitájuk megoldásánál melyik vitarendezési módot részesítik előnyben.

Nagyon fontos, hogy a jogalkotó *eljárási garanciák*at adjon arra, hogy a bírók a mediáció választásának irányába tereljék a feleket. Az eljárásjogi garanciáknak egyrészt az érdekeltek *ösztönzésére*, másrészt a szankcionálásra kell irányulniuk. Az ösztönzés egyik legjobb eszköze a megfelelő perelőkészítés lehet, melynek eszközei: idézéshez csatolt írásbeli tájékoztató, előkészítő tárgyalás, mediációs ügyelet megszervezése. Az ösztönzés további hatékony eszköze a költségkedvezmények alkalmazása. A lehetséges *szankciók* esetén *a* teljesen önkéntes alapú mediáció esetében a tájékoztatáson, bátorításon kívül nincs más eszköz a bíró kezében, hogy a feleket az alternatív konfliktusmegoldás irányába terelje. A kötelezően választható mediáció esetében a feleket terhelje indokolási kötelezettség a visszautasításkor, s ezt a visszautasító fél terhére értékelni akár úgy, hogy pernyertessége esetén sem kaphat perköltséget, akár egyéb illeték- és költségkedvezmények megvonásával, vagy a bírónak lehető-

sége legyen külön kérelem nélkül is mediációra utalni az ügyet, ha a kötelező egyeztetés kizárólag az egyik fél hibájából maradt el. Kötelező mediáció esetén az eljárási cselekmény (előkészítő tárgyaláson való részvétel) elmulasztása szankcionálható. Álláspontom szerint az mindenképpen követelmény, hogy mediátori végzettséggel rendelkező mediátorok vehessenek részt a bírósági mediációban.

A mediáció mint politikai akarat nemcsak nemzeti szinteken, európai szinten is megjelent az Európa Parlament által elfogadott ajánlásban, mely még indokoltabbá teszi a bírók, ügyvédek, mediátorok képzését, a bírósági szervezetet és az ügyvitel reformját, s nem utolsó sorban az állami szerepvállalást a képzés, ösztönző rendszerek, költségkedvezmények kidolgozásában.

Sokan mondhatják: ma még csak valószínűsítjük, hogy a közvetítői eljárás tehermentesíti a bíróságokat, csökkenti a perek tartamát, s önmagában a valószínűsítés nem lehet elegendő indok a mediáció kötelező bevezetésére a hazai bírósági gyakorlatba. Ez lehetséges, de ne feledjük, hogy a békésebb, hosszabb távú megoldások nemcsak a bíró, hanem minden érdekelt nagyobb megelégedésére szolgálhatnak. A cél az, hogy minden változtatás, újítás visszavezethessen bennünket ahhoz az ideális állapothoz, melyben az emberek az igazságszolgáltatásban annak eredeti tartalmát, az életminőségnek a helyreállítását vélhetik felfedezni. Bízzunk Platónban, s abban, hogy e szemléletváltással valóban közelebb kerülhetünk az ember szubsztanciális lényegéhez: az igazság keresésének vágyához, az igazságosság eszméjéhez, mely az ember benső állapotából fakadó jogi cselekvés. S ezzel talán az igazsághoz is közelebb kerülünk.

Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta
bíró

Nánási László „A magyar királyi ügyészség története (1871—1945)" címmel védte meg doktori értekezését.

Az ügyészség az a hatóság, amely a társadalom nevében és a közérdek védelmében biztosítja a törvény alkalmazását mindazon esetekben, amikor jogba ütköző magatartás merül fel. A szervezet az igazságszolgáltatás része, amelynek rendszerében meghatározó szerepet tölt be: büntető ügyekben a nyomozás kezdetétől a büntetés végrehajtásáig nélkülözhetetlen feladatai vannak, továbbá hatásköröket gyakorol a magánjog területén és a közigazgatás felügyelete során is.

Magyarországon az e meghatározásnak megfelelő szervezet létrehozására a polgári állam kiépítése során „A királyi ügyészségről" szóló 1871:XXXIII. törvénycikkel került sor, amely a Magyar Köztársaság ügyészségének jogelődje. Ennek létrehozása és az ezt megelőzően 1849—61-ben működött ausztriai birodalmi szervezet előtt hazánkban nem volt államügyészség.

Ezen igazságügyi szervezet létének háromnegyed századát ennek a királyi ügyészségnek korszaka teszi ki, melynek története alapvetően megíratlan. Jogtörténetírásunk az igazságügy kapcsán alapvetően a bíráskodásra összpontosította figyelmét, s jelentősebb művek je-

lentek meg más szervekkel (ügyvédség, közjegyzők) kapcsolatban is.

Művemben a tények feltárására törekedtem, s igyekeztem megvilágítani mindazon kereteket, történéseket, szabályokat, amelyek között a királyi ügyészség működött. A megíráshoz a kor jogszabályai, szaksajtója, s az elérhető, országosan töredékes levéltári és könyvészeti anyag nyújtott segítséget. Az ügyészség lényegi szervezési elvét jelentő centralizmus és hierarchia miatt kijelenthető, hogy a leírt jelenségek az adott időszakban alapvetően mindenhol érvényesültek. Értekezésemet illusztrációkkal is elláttam, mivel a személyek, épületek, iratok képei hozzájárulnak a téma szemléltetéséhez, a kor szereplőinek és a szervezet munkájának megismeréséhez.

Az értekezés felépítése az időbeliségen épül a magyar köztörténet korszakolását alapul véve, de a szervezeti és jogviszonyok alakulásához mérve tagoltan. Természetesen a különböző jelenségek a valóságban egyidejűleg jelentkeztek: a politikai mozgalmak, állami átalakulások, a közbiztonság állapota, az országterület változásai, ezek igazságügyi következményei.

A magyar királyi ügyészség történetéhez nélkülözhetetlen azon nemzetközi és hazai előzmény ismertetése, amelyek megelőzték a szervezet létrehozását. Az európai közegből csak a meghatározó jelentőségű francia és az azt közvetítő ausztriai megoldást vázoltam fel. Közülük az első az alapvető, hiszen a polgári állam- és jogrendszerek kiépítése során ez szolgált Európa-szerte mintaként, míg a Habsburg Birodalomban létrehozott császári-királyi államügyészség, amely egy időszakban a magyarországi megoldást is jelentette, 1867 után előkép volt szervezeti, ügyviteli és eljárási

Dr. Nánási László

kérdésekben. Korábban hazánkban is léteztek a századok során olyan tisztségek, amelyek az államügyészség elődjeiként szerepeltek: így szükséges volt a királyi ügyigazgató, a tiszti és az uradalmi ügyészek állásának és feladatkörének felemlítése.

A reformkorban kezdődött a magyar polgári átalakulás kívánalmainak megfogalmazása, s merült fel a jogrendszer megújításának igénye, amelyek valóra váltására 1848/49-ben történt kísérlet. Az új államszervezet kiépítése során, majd a háború miatt intézkedések történtek a modern közvád intézményének kialakítására is. A polgári államberendezkedésnek megfelelő államügyészséget viszont a szabadságharc leverése után, az abszolutizmus idején az ausztriai birodalomba tagolt országban hozták létre. A modernizációnak és illegitimációnak ütközését ugyanakkor a magyar közélet nem fogadta el, így az alkotmányosság 1860-as részleges helyreállításával meg is szűnt a kor Európájának megfelelő szervezet, hogy átadja helyét a hagyományos magyar megoldásoknak.

Az új állam- és jogrendszer kiépítésére az 1867-es kiegyezést követően került sor: ekkor lépett a polgári jogelveknek megfelelően a rendiség területenként, lakosságcsoportonként tagolt és elkülönült jogszolgáltatása, s elsősorban szokáson alapuló joggyakorlata helyébe a polgári állam igazságszolgáltatási szervezete és jogrendszere. A kodifikációs tevékenység az igazságügyi szervezeti törvényeken (1868–1874) kezdve, a Csemegi-kódexen (1878) át a bűnvádi (1896), majd a polgári perrendtartás (1911) megalkotásáig ívelt.

A korszak igazságügyi szempontból legfontosabb törvényét „A bírói hatalom gyakorlásáról" szóló 1869:IV. törvénycikk jelentette, amely 1. §-ával elválasztotta egymástól az igazságszolgáltatást és a közigazgatást. Ez a centralizmus győzelmét jelentette a hagyományos magyar municipialista felfogáson, amely a vármegyei autonómia elengedhetetlen részének tekintette a közigazgatással összefonódott igazságszolgáltatási hatalom gyakorlását. Ezt követően megkezdődtek a munkálatok a jogszolgáltatás államosítására.

Az Országgyűlés 1871-ben sorra alkotta azon törvényeket, amelyek évtizedeken keresztül a felépítés és működés alapjait képezték: a VIII.-at a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről, a IX.-et ezek áthelyezéséről és nyugdíjazásáról, a XXXI.-et az első folyamodású bíróságok rendezéséről, a XXXII.-et ezek életbeléptetéséről, valamint a XXXIII. tc.-et a királyi ügyészségről. Az egységes szabályozás eredményeként az európai magisztratúrának felelt meg a létrehozott magyar igazságszolgáltatási szervezet: a bírói, ügyészi pálya átjárható, és az egzisztenciális szabályozás miatt mobilizálható volt.

Az ügyészségi javaslat képviselőházi vitájában egyébként a hagyományos magyar közjogi szemlélet, a municipialista álláspont ütközött a centralizmust megtestesítő kormány elképzelésével. Az elfogadott törvény eredményeként jött létre az az ügyészség, amelyik a korabeli értékelés szerint „önálló, a bírósággal egyenjogúsított hatóságot képez, közhatalma a felelős kormány jogkörébe tartozik, vádja felett pedig a független, a nem felelős, az elmozdíthatatlan bíróság ítél. Legfelsőbb főnöke a királynak s az országgyűlésnek felelős igazságügyminiszter, s maga az ügyészség egy egységes organizmus".

A disszertációban szükséges volt a formalizált szervezet működését meghatározó normarendszernek, az anyagi és eljárási jognak az áttekintése is. Ennek kapcsán megállapítható, hogy az ügyészségnek, mint a kormány jogi szervének a hatásköre évtizedeken át folyamatos bővült.

Az igazságszolgáltatás működésének tapasztalatai szükségessé, az államháztartás kiegyensúlyozottsága pedig lehetővé tette a magyar igazságügy reformját az 1890-es években, melynek eredményeként sor került a szervezet végleges kiépítésére és eljárási hatásköreinek kialakítására.

A bűnvádi perrendtartás és mellékszabályai 1900. január 1-jei hatálybalépésével kezdetét vette a királyi ügyészség klasszikus korszaka: az ország egész területén egységes szabályok alapján, egy teljesen kiépített vádhatóság működött.

A békés évtizedeket követő I. világháború alatt a királyi ügyészség hatásköre a kormányzati elképzelések valóra váltása érdekében tovább bővült. De az egyre gyakoribb politikai szempontok érvényesítése és az új szabályok (gyorsított és statáriális eljárás, sajtócenzúra)

alkalmazása „kézivezérlésűvé” tette a szervezetet.

A világháborús összeomlás, az egymást követő politikai rendszerek, az ország területének megszállása rányomta bélyegét az ügyészségre is. De az 1918/19-es viharos évek ellenére az igazságszolgáltatásnak a 19. század végére kialakult szerkezete és feladatai nem változtak: a polgári demokratikus forradalom népköztársasága alapvetően a dualizmuskori jogi berendezkedés talaján állt, és csak formai újítást hozott a szervezetet államügyészségként működtetve, míg a rövid ideig létezett proletárdiktatúrának nem volt ideje a tervezett változtatásokra. Az ország köz- és nemzetközi jogi helyzetének 1920. évi rendezésével helyreállt a korábbi államforma, így újból királyi ügyészségként működött a szervezet. A trianoni békeszerződés után megmaradt országterületen pedig kisebb, változatlan szerkezetű, de a háború előttihez képest arányaiban mégis több személyből álló igazságügyi szervezet működött.

E gyorsan változó és gyakran ellentétes elvárásokat megfogalmazó időszakban az ügyészi kar a helyén maradt és tette feladatait a mindenkori jogszabályok alapján, olykor veszélyes körülmények között is. A zavaros időkben megnövekedett bűnözés és a gyorsabb eljárás igényének következményeként a konszolidáció során egyszerűsödtek a szabályok, s az addigi legalitási elvet megtörve megjelent a magyar jogrendben az opportunitás néhány eleme, amely növelte az ügyészség szerepét.

Az 1920-30-as éveket a jogfolytonosság jegyében alapvetően a változatlanság jellemezte, bár több új megoldás is született a büntető eljárási igazságszolgáltatás terén. A kor háborúra készülődő Európájában a jogalkotás újabb és újabb magatartások kriminalizálásával, és ennek érvényesítését megkövetelő előírásaival alapvetően befolyásolta az ügyészség működését.

Az 1930-as évek végétől bekövetkezett területvisszaszerzések eredményeként nagyon gyorsan helyreállításra került a magyar igazságügyi szervezet a korábban elcsatolt területeken. A II. világháborús jogalkotás viszont ismét rendkívüli szabályokat hozott, mivel egymás után születtek a korlátozó szabályok, amelyek érvényesítését a büntetőjog útján – így a királyi ügyészség felhasználásával – kívánta biztosítani a kormányzat. Felállításra került egy addig nem ismert, országos illetékességű ügyészi szerv is a közhatalom jogszerű működésének biztosítása érdekében.

A háborús vereség eredményeként az 1944/45. év meghozta a királyi ügyészség végét, mivel megszűnt az az államhatalom, amelynek szerveként működött. De az ügyészek a helyükön maradtak vagy a kitelepítés után visszatértek, és hivatásuknak megfelelően az újonnan alakult kormány hatóságaként, már mint államügyészség folytatták munkájukat.

Ha a szervezet története kapcsán feltesszük a kérdést, hogy milyen is volt ez a királyi ügyészség, akkor erre a legszemléletesebb választ a magyar büntető jogtudomány kimagasló alakjának, *Vargha Ferenc*nek koronaügyészhelyettesként írott, 1907-ben megjelent „Ügyészség és politika” című munkája adja. Kijelentéseit részint a megjelenés évéhez képest az addig eltelt idő, részint az utána következő időszakokra a magyar történelem alakulása igazolta: „ahol békés viszonyok uralkodnak, ahol a társadalmi fejlődés rendes mederben halad, ahol a politikai ellenté-

tek egész végletekig menő szertelenségbe nem csapnak át, ott a miniszter rendelkezési joga a gyakorlatban alig érezhető, mihelyt azonban a társadalom szervezetének valamely részében a béke megbomlik, azonnal az ügyészségeket rántja elő a hatalom, s azzal akarja orvosolni a társadalom betegségét". De ha a „közvélemény tisztában van vele, hogy a közvádló az igazságszolgáltatásnak objectiv közege, aki távol áll a politikától, s politikai ügynökösködésre nem használható fel, jobban megnyugszik bárminemű intézkedésben".

Dr. Nánási László
Bács-Kiskun Megye főügyésze

Szajbély Katalin „A faji diszkrimináció elleni fellépés az Európai Unióban, a standardok átültetése Franciaországban, Nagy-Britanniában és Magyarországon" címmel védte meg doktori disszertáóját.

Az értekezés kiindulópontját az Európai Unió Tanácsa által 2000. július 29-én elfogadott, a személyek közötti faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvét rögzítő irányelv (a továbbiakban: Irányelv) adja.

A disszertáció kettős célkitűzés jegyében született. Egyik célja, hogy az Irányelvet megalapozó, azt kontextusba helyező, esetenként kiegészítő, a tagállamok számára közös hátteret adó, valamint mozgásterüket meghatározó nemzetközi standardokat feltérképezze, majd megvizsgálja, milyen módon ültette át az uniós követelményeket belső jogába három ország, nevezetesen Franciaország, Nagy-Britannia és Magyarország.

A dolgozat másik, tág értelemben vett célkitűzése pedig az, hogy a normatív szabályok mögé tekintve azok tényleges célja felé forduljon. Alapvető kérdés, vajon mi lehet a maximális eredménye a hátrányos megkülönböztetést tiltó jogi szabályoknak, valamint, hogy egy-

Dr. Szajbély Katalin

általán tűzhet-e ki egy állam ezen túlmutató célt a diszkrimináció felszámolása, illetve az egyenlőség megvalósítása terén. Azaz: mire alkalmas a jogszabályi tilalom önmagában, illetve a jogszabályi tilalom deklarálásán és következetes érvényesítésén kívül mit tehet az állam a hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében. Annak a vizsgálatára is kísérletet tesz tehát a szerző, hogy a fenti három ország mennyiben aknázza ki az antidiszkriminációs küzdelem szélesebb értelemben vett eszköztárát.

A dolgozat első felében áttekinti a faji diszkrimináció elleni szabályozás

alakulását az Európai Unióban, majd vázolja a tagállamok közös jogi környezeteként megjelenő nemzetközi jogi normákat, ajánlásokat. Megvizsgálja, hogy az Irányelv rendelkezéseit milyen formában, milyen jogtechnikai megoldásokkal lehet, illetve optimális átültetni a belső jogba. Ezt követően a tanulmány az antidiszkriminációs joganyag valódi céljának meghatározására tesz kísérletet, és feltérképezi, hogy a jogszabályi tilalmon kívül milyen eszközökhöz nyúlhat az állam az egyenlőség megvalósítása érdekében. Ez utóbbiak körében hangsúlyosan kitér a pozitív intézkedések fogalmára, azok valódi funkciójára.

A dolgozat második részében az első részben tett általános megállapítások illetve felállított modell-stratégia fényében vizsgálja Franciaország, Nagy-Britannia és Magyarország antidiszkriminációs szabályait.

A kutatás eredményei, a disszertációban megfogalmazott javaslatok

1. Javaslat egy antidiszkriminációs modell-stratégiára

A faji diszkrimináció elleni fellépésre vonatkozó európai uniós és nemzetközi joganyagot, ajánlásokat, valamint az ezekhez kapcsolódó szakirodalmi forrásokat áttekintve egyértelművé vált, hogy a diszkriminációt tiltó jogszabályoknak kizárólag az azokat kiegészítő, támogató jogon kívüli intézkedésekkel együttesen lehet valós társadalmi hatása. E felismerés az alapja annak a dolgozatban részletesen ismertetett modellnek, amely egy komplex antidiszkriminációs stratégia elemeit és azok egymáshoz fűződő viszonyát tartalmazza. A stratégia három főbb pillérre épül, ezek: az aktuális, jelenben megvalósuló diszkrimináció megszüntetését célzó intézkedések, a társadalom attitűdjének megváltoztatását, az előítéletek csökkentését célzó eszközök, valamint a hátrányos helyzet felszámolására, az esélyegyenlőség megteremtésére irányuló intézkedések. A stratégia sikerességének előfeltétele pedig, hogy megfelelő adatokkal és pontos ismeretekkel rendelkezzünk a diszkriminációs helyzetek alanyairól és elszenvedőiről, valamint az előítéletek mélységéről és eredőiről. Az aktuális diszkrimináció felszámolását két, egymást kiegészítő eszköz szolgálná: a jogszabályi tilalom, valamint a diszkrimináció felszámolását szolgáló egyéb jogi és nem jogi eszközök (az önkéntes jogkövetést elősegítő eszközök és a mainstreaming). Az egyes országok vizsgálata e modell alapján történt.

2. A jogági választás jelentősége, az optimális szankciórendszer modellje

A jogszabályi tilalom kialakítását minden esetben megelőzi egy előzetes döntés arról, hogy mely jogágban érdemes elhelyezni a diszkriminációt tiltó rendelkezéseket. Elméletileg akár a büntetőjog, akár a magánjog, illetve a közigazgatási jog is alkalmas lehet e szabályok integrálására. Az optimális jogági választás vizsgálata során a szerző arra a megállapításra jut, hogy ez nem pusztán formális, kodifikációs kérdés, hanem azon túlmutató, elvi szintű állásfoglalás a diszkrimináció mibenlétéről. A dilemma lényege, hogy egy adott társadalomban milyen cél tűzhető ki reálisan az antidiszkriminációs szabályozás számára. A hátrányos megkülönböztetés (különösen a faji alapú diszkrimináció) ellen fellépő jogi szabályozás ugyanis önmagában paradox: míg a jogszabályok az esetek nagy részében olyan társadalmi érde-

ket védenek, amely tekintetében széles körű a társadalmi konszenzus, addig a faji diszkriminációs szabályozás tekintetében gyakran éppen a társadalmi konszenzus ellenében kell érvényesíteni az alapvető alkotmányos értékeket. Minél előítéletesebb egy társadalom, annál nagyobb súllyal kell, hogy jelen legyenek mind a diszkrimináció elleni fellépés jogon kívüli eszközei, mind pedig a konszenzusra építő, reparatív-preventív elemek a jogi szabályozásban.

Az a koncepcionális döntés, hogy a diszkriminációt társadalmi tünetnek, jelenségnek, vagy pedig egyedi, deviáns magatartásformának tekintjük-e, a szankciórendszer kialakítására is hatással van. A 2000/43/EK irányelv a szankciórendszer kapcsán előírja, hogy annak hatékonynak, arányosnak, és visszatartó erejűnek kell lennie. Az Európai Bíróság gyakorlatán és nemzetközi források elemzésén alapul a dolgozatban ismertetett javaslat az antidiszkriminációs szankciórendszer felépítésére, amelynek középpontjában a sérelmet szenvedett személy reparációja, valamint a generális prevenció, a nevelő jellegű szankciók alkalmazása állnak.

3. A pozitív intézkedések alkalmazása

A stratégia részét képezik az esélyegyenlőség megteremtését szolgáló ún. pozitív intézkedések is, amelyeknek két kategóriáját célszerű megkülönböztetni: a megerősítő intézkedés és az ún. ésszerű alkalmazkodás kategóriáit. Közös jellemzőjük, hogy alkalmazásuk általában nem kötődik automatikusan bizonyos tulajdonsághoz, alkalmazásuknak szükségszerű feltétele valamely hátrány, akár kiindulópontként (megerősítő intézkedés), akár eredményként (ésszerű alkalmazkodás). E hátrány eredhet: a múltbeli diszkrimináció hatásaiból (megerősítő intézkedés), illetve egy nem diszkriminatív szabályozás és egy adott tulajdonság konfliktusából (ésszerű alkalmazkodás). Azt, hogy melyik intézkedés adekvát, a hátrány jellege, illetve ezzel kapcsolatban az elérendő cél határozza meg.

A megerősítő intézkedések két nagy kategóriájának, az esélyegyenlőségre és az eredmények egyenlőségére törekvő intézkedések elkülönítését, valamint uniós és nemzetközi jogi hátterük elemzését követően a szerző hangsúlyozza: a megfelelő pozitív intézkedések megválasztása során tekintettel kell lenni arra, hogy az adott kisebbség problémái hogyan helyezkednek el a társadalom egészének problémái körében. Az esetek többségében célszerűbbnek tűnik az általános szociálpolitikai intézkedések alkalmazása a kisebbségspecifikus megerősítő intézkedések helyett. Az általános intézkedések kidolgozása és végrehajtása során azonban kulcsfontosságú a *mainstreaming*, vagyis az adott intézkedés kisebbségekre gyakorolt hatásának folyamatos vizsgálata és értékelése.

4. A nemzetkép jelentősége, hatása az antidiszkiminációs stratégiákra

A három állam intézkedéseinek elemzése megerősítette azt az előfeltevést, hogy a vizsgált országokban az alapvető problémák igen hasonlóak. Az egyes országokban jelen lévő nemzeti-etnikai kisebbségek – legyenek akár őslakosok, akár bevándorlók, akár volt gyarmatok polgárai – helyzetét egyaránt a diszkrimináció, a társadalmi-gazdasági hátrányok, és végül, de nem utolsó sorban a speciá-

lis kulturális, vallási, és ezekből eredő életmódbeli szükségleteihez való alkalmazkodás igénye jellemzi. Ha pedig a többség szempontjából nézzük e közösségeket, akkor fizikai jegyeik alapján a többségtől eltérő, gyakran elkülönülten élő, szegény, marginalizálódott idegen csoportokat látunk.

Alapvető kérdés, hogy e kirekesztett, hátrányos helyzetű és egyben speciális igényekkel bíró csoportok és a tőlük idegenkedő többség hogyan tudnak ugyanazon egységes, de sokszínű társadalomba integrálódni. E kérdésre a nemzetiség illetve állampolgárság fogalmai, illetve ezek adott államban való értelmezése adhatnak választ. A három vizsgált ország esetében látható, hogy Franciaország és Nagy-Britannia több-kevésbé egyértelműen állást foglaltak e két fogalom egymáshoz viszonyított jelentése és jelentősége tekintetében.

Franciaországban, ahol a nemzetiség fogalma önmagában nem is értelmezhető [a franciák számára nem értelmezhető önálló, elkülönült fogalomként az állampolgárság (*citoyenneté*) és a nemzetiség (*nationalité*), számukra a kettő egymás szinonimájaként ugyanazt jelenti], egységes államnemzeti koncepcióba próbálják összetömöríteni a francia állampolgárokat, és a közös „nemzeti" értékeket alkotmányban deklarált „köztársasági értékekkel" kívánják helyettesíteni. Ez azonban – annak ellenére, hogy az államnemzeti felfogás alapvetően alkalmasabb a kisebbségi közösségek integrálására – az erőszakos egységessé-egyformává tétel és az egyes közösségi értékek magánszférába szorítása miatt asszimilációs törekvésként jelenik meg.

Nagy-Britanniában szintén nem kultúrnemzeti hagyományokat követnek, hanem alapvetően nyitottan, az ésszerű alkalmazkodás stratégiáját választva közelítenek a kisebbségekhez. Úgy tűnik, egyre tudatosabb a törekvés arra, hogy az állampolgárság fogalmának alakításával teremtsenek kohéziót és összetartást az eltérő helyzetű és hátterű csoportok között. Éppen e miatt a nyitottabb és szélesebb látókörű megközelítésmód miatt Nagy-Britanniában jobb talaja van az anti-diszkriminációs szabályozásnak Franciaországnál.

5. A magyar szabályozásra vonatkozó következtetések, javaslatok

A magyar rendszert megvizsgálva a szerző megállapítja, hogy sok a törekvés, sok az intézmény, a tilalom, a program, viszont ezek mögött nem minden esetben található átgondolt koncepcionális háttér és valódi akarat. Magyarország máig nem tudott egységes, az egyes pártokon, szervezeteken átívelő, konszenzusos választ adni nemzetiség-állampolgárság problematikájára, így a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek, bevándorlók megítélésére, státuszára sem.

A diszkriminálót ma Magyarországon széles körű társadalmi támogatás övezi, azaz elkerülhetetlen és kiemelten fontos lenne a szabályozást ennek megfelelően alakítani, és a hatályos rendelkezéseknél jobban kiemelni a represszív közigazgatási szabályozási logikából. Ennek megvalósítása érdekében a szerző konkrét javaslatokat fogalmazott meg, csakúgy, mint a hátrányos helyzet felszámolására, illetve a kisebbségi identitás erősítésére szolgáló specifikus roma-programok tekintetében.

Dr. Szajbély Katalin
egyetemi tanársegéd

Thomas Kadner Graziano – Bóka János

Összehasonlító szerződési jog

Napjainkban az europanizáció és a globalizáció korszakát éljük, amely a gazdasági és társadalmi folyamatok egységesülésén túl kihat a nemzeti jogok fejlődésére is. Tanúi lehetünk a nemzeti jogok közeledésének, így manapság egyre inkább teret nyernek azok a tudományos – elméleti és gyakorlati jellegű – munkák, amelyek a hatályos jogot – legyen bár szó közjogról vagy magánjogról, esetleg valamely speciális jogterületről –, az összehasonlító jogtudomány szempontjainak előtérbe helyezésével közelítik meg. Az összehasonlító jogi munkák sorába illeszkedik *Thomas Kadner Graziano* genfi professzor „Comparative Contract Law: Cases, Materials and Exercises" című munkája is (Palgrave Macmillan, 2009.), amelynek magyar nyelvű kiadása *Bóka János* munkájának eredményeként jelent meg 2010-ben „Összehasonlító szerződési jog" (Complex Kiadó, Bp., 2010.) címmel.

A kötet több, mint puszta fordítás: a magyar társszerző az eredeti szöveg magyar nyelvre történő átültetésén túl, az egyes jogesetek feldolgozásakor a külföldi jogszabályok mellett a vonatkozó magyar joganyagnak is helyet szorít, ily módon a hazai olvasók számára nemcsak egy adott jogi problémára adható, az egyes külföldi államok jogában fellelhető megoldásokat kínálja fel, hanem a felmerülő kérdések a hatályos magyar jog szempontjából is megválaszolásra kerülnek.

A könyv megírásával a szerzők legfőbb célja – mint ahogyan azt az előszóban is megfogalmazzák – az összehasonlító jogi módszer gyakorlati alkalmazásának hazai meghonosítása, vagyis az egyetemi oktatásban való használhatóság szempontján túl a jogalkalmazás képviselőinek szimpátiáját is el kívánják nyerni. Ennek ellenére rögzíthető: a kötet elsődlegesen egyetemi tankönyv, amely a hazai gyakorlatban kevésbé, az angolszász típusú rendszerekben és egyes nyugat-európai államokban annál inkább ismert és alkalmazott *textbook* jelleget teszi magáévá.

Felépítését tekintve a kötet két nagy részre oszlik: az első rész nem tekint-

hető szó szerinti értelemben bevezetésnek, hiszen annak eredeti funkcióján és keretein több szempontból is túlhalad. A szerzők a bevezetésben a célkitűzések rögzítésén túl olyan alapvető ismeretekkel kívánják ellátni az olvasót, amelyek nélkül az egyes jogesetek nem dolgozhatók fel, amelyeknek szükséges a birtokában lenniük, annak érdekében, hogy a felmerülő jogi problémák megoldásra kerülhessenek. Ezen ismeretek keretében veszik sorra a szerzők az összehasonlító jog napjainkban betöltött szerepét, különbséget téve annak hagyományos (jogrendszerek szerinti értelemben vett) és nemzetközi (a jogcsaládok felbomlásából kiinduló) felfogása között, valamint vetítik előre az összehasonlító jog kihívásait, nemzeti jogokra gyakorolt és jövőben gyakorolható hatásait.

A bevezető rész utolsó fejezete a szupranacionális – európai és nemzetközi – szinten megindult jogegységesítési folyamatok eredményeibe nyújt betekintést, megismertetve az olvasót az európai szerződési jog alapelveivel és az UNIDROIT alapelvekkel, amelyek ismerete szintén fontos szerephez jut majd az egyes jogesetek feldolgozása során.

A könyv második nagy része esettanulmányokat tartalmaz, melyek egy része európai, más része pedig kifejezetten összehasonlító jogi jellegű. Az egyes tanulmányok kiindulópontját minden alkalommal egy-egy gyakorlati – valós vagy fiktív – jogeset képezi, amelyhez kérdések kapcsolódnak, mely kérdések az egyes nemzeti jogok, illetőleg az említett szerződési jogi alapelvek ismertetésével kerülnek majd megválaszolásra.

Az esettanulmányok első csoportja a szerződés létrejöttével kapcsolatos problémákat dolgozza fel. Vizsgálja egyrészt, hogy egy adott körülmények között megtett nyilatkozat ajánlati felhívásnak avagy ajánlatnak minősül, a puszta akarategység létrejötte önmagában elegendő-e a szerződés létrejöttéhez, illetőleg hogyan alakul az ajánlati kötöttség. Az említett kérdéskörökön túl vizsgálat tárgyát képezi a szerződés módosítása is, a felek akarati autonómiája és a szerződési szabadság korlátainak figyelembe vétele mellett.

A tanulmányok által feldolgozott második fő témakör a szerződések teljesítése, amelyen belül a szerzők a kötelezetti szolgáltatás kikényszeríthetőségével, majd a hibás teljesítéshez kapcsolódó kérdésekkel foglalkoznak. A tanulmányok harmadik csoportja a határokon átnyúló szerződésekre alkalmazandó jog és az európai szerződési jog jövőjével kapcsolatos eseteket dolgozza fel.

A szerzők az egyes esettanulmányok kapcsán a feldolgozás sajátos módját alkalmazzák, amely minden esetben azonos metódust követ: először az alapul fekvő jogeset rövid, néhány soros összefoglalója olvasható, amelyet először a kapcsolódó kérdések, majd az egyes állami jogok által, illetőleg az 1980-as Bécsi Vételi Egyezmény, valamint a PECL, a DCFR és UNIDROIT alapelvek által felkínált megoldások követnek.

Az egyes állami jogok köre meglehetősen változatos: szinte minden esetben találkozunk a klasszikus Code civil és a német BGB szabályozásával, ám betekintést nyerhetünk egyes angolszász típusú jogrendszerek által alkalmazott megoldásokba is (pl. USA, Anglia és Wales, Kanada). Az említetteken kívül a szerzők Európa államainak egész sorát vonultatják fel, köztük uniós és nem uniós tagállamokkal, és az olvasók számára több alkalommal megismerhe-

tővé teszik az adott jogeset megoldása során alkalmazandó orosz, illetőleg kínai jogot is. A magyar szerzőtárs, Bóka János külön érdemének tekinthető, hogy szemben a kötet eredeti verziójával, a magyar nyelvű kiadásban a hatályos magyar jog is helyet kapott, amelyet helyenként – többnyire csak ott, ahol elvi jelentőségű változás várható – kiegészítenek az elfogadott, ám végül hatályba nem lépett 2009. évi CXX. törvény, az új Polgári Törvénykönyv rendelkezései is.

Szintén a kötet érdemeként szükséges elismerni, hogy az tekintettel van a magánjog egységesülése területén tapasztalható legfrissebb eredményekre, így a már említett Bécsi Vételi Egyezmény vonatkozó rendelkezései mellett többször felvillantja a Lando-féle európai szerződési jogi alapelvek és az annak alapján elkészült, *Christian von Bar* nevével fémjelzett közös referenciakeret vázlatának megoldásait is, miközben nem téveszti szem elől az egyes magánharmonizációs vállalkozások eredményeit sem.

A kötet sajátossága, hogy a szerzők az alapul fekvő jogesetek megoldásához segítséget nyújtó – eredeti és magyar nyelven is beszerkesztett – jogszabályhelyeket követően az egyes külföldi bíróságok által hozott, konkrét bírósági ítéleteket is felvonultatnak, amelyeket harmadsorban különböző – az adott állam jogához, vonatkozó szabályanyagához kapcsolódó – magas szintű jogirodalmi munkák is kiegészítenek. A bírósági ítéletek és az egyes jogtudományi munkák (szerződési jogi tankönyvek, törvénymagyarázatok, kommentárok) mind-mind az adott állam jogszabályai szerint alkalmazandó jogi megoldás magyarázatára, elméleti alátámasztására szolgálnak.

A munka további érdeme, hogy számol az olvasó „kíváncsiságával", ily módon a téma iránt érdeklődők számára a konkrét jogeset megoldásához felkínált források (vagyis jogszabályhelyek, bírósági ítéletek és jogirodalmi művek) mellett minden egyes esettanulmány végén terjedelmes bibliográfia szerepel, amely segítséget nyújthat az egyes esetek kapcsán felmerülő problémák további, mélyrehatóbb vizsgálatához, esetleges kutatásához.

Az „Összehasonlító szerződési jog" című kötet hazai megjelentetése mindenféleképpen üdvözlendő, és már most, a megjelenéstől számított néhány hónap elteltével sem tűnik elhamarkodottnak az a megállapítás, hogy a könyv hasznosnak bizonyul a szerződési jogi kérdések összehasonlító jellegű vizsgálata során. Egyetemi oktatóként, aki a könyvet nemcsak olvassa, hanem már a jogi oktatás során is használja, bátran állíthatom, a szerzők által megfogalmazott cél, vagyis az oktatási igények kielégítése egyértelműen teljesült. A kötet a szerződési jog külföldi dimenziói iránt érdeklődő hallgatók számára sajátos igényeket kielégítő alternatív tárgyak, speciális kollégiumok keretében jól használható, és feltétlenül alkalmas arra, hogy bevezesse a hallgatókat az összehasonlító jog sajátos módszerébe, rendszerébe. Az oktatási igények kielégítésén túl a munka azonban más szempontból is igen értékes, hiszen azt a szerződési jog, sőt, a magánjog művelői, elméleti és gyakorló jogászok egyaránt érdeklődéssel forgathatják, és találhatnak megoldást egy-egy határon átívelő jogi problémára, vagy legalábbis iránytűként szolgálhat egy adott kérdés megválaszolása felé vezető úton.

Dr. Juhász Ágnes
egyetemi tanársegéd (Miskolc)

Juhász Zsuzsanna

A börtön-egészségügy „gócpontjai” és ártalomcsökkentő kezdeményezések külföldön

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtárának gondozásában 30. sorszámmal *Juhász Zsuzsanna* egyetemi docens tollából „A börtön-egészségügy »gócpontjai« és ártalomcsökkentő kezdeményezések külföldön” címmel megjelent tudományos *opus* túlzás nélkül a hazai büntetés-végrehajtási jogirodalom egyik mesterművűnek tekinthető. Mindez nem a véletlen műve, hiszen *„nobles oblige”*. A szegedi büntetőjogi iskola munkatársait ugyanis a szakmai igényesség és alaposság, a tudományos korrektség és a dogmatikus, de mégis korszerű látásmód jellemzi, s mindez elmondható a szerző munkájára is.

A monográfia témája, vagyis a büntetés-végrehajtási intézetekben tapasztalható egészségügyi helyzet csak első pillantásra tűnik távolinak a „szabad világban” élő állampolgároktól, hiszen egy-egy fertőző betegség megjelenése és terjedése nem áll meg a börtön kapujánál, így elemi érdeke a társadalomnak, hogy megfelelő higiéniás viszonyok között éljenek a fogvatartottak, különben könnyen járványveszélyes helyzetek állhatnak elő. Arról nem is beszélve, hogy minderre nemzetközi jogi kötelezettséget is vállalt Magyarország.

Az autor szerint állami felelősség és kötelesség a fogvatartottak olyan körülmények közötti szabadságelvonása, mely többek között garantálja a humánus, az emberhez méltó bánásmódot, továbbá a megfelelő színvonalú egészségügyi ellátást. A börtönviszonyok és ezen belül a börtön-

egészségügy nívója emberi jogi tükröt tart a mindenkori államhatalom elé, s egyben jogállami barométer funkciót is ellát.

A szerző álláspontja szerint a börtön-egészségügy számára két kérdéskör jelenti a legfőbb problémát: egyfelől a büntetés-végrehajtási intézetekben megjelenő – és sajnálatosan – egyre növekvő volumenű kábítószer-fogyasztás; másfelől a drogfogyasztással és azon belül az intravénás tűhasználattal kapcsolatos, vele együtt járó fertőző betegségek megjelenése és transzmissziója, gondolva itt különösen a hepatitisre, a HIV/AIDS-re és a tuberkulózisra.

Az alapvetően komparatív (azon belül jogösszehasonlító) kutatási mód-

szert alkalmazó és dominánsan európai büntetés-végrehajtási jogi szabályozást elemző mű külön érdeme, hogy nem csak a manapság divatos, de mégis egyoldalúan a „nyugat-európai" mintákat elemző monográfiák számát növeli, hanem bemutatja a volt „keleti blokk" országainak normáit, és éppen ez által válik teljes értékűvé az értekezés.

Aki ugyanis nem ismeri az egykori Szovjetunió utódállamai (pl. Belorusz Köztársaság, Kirgiz Köztársaság stb.), különösen a „börtön nagyhatalom" Oroszország börtön-egészségügyi viszonyait, az lehet, hogy egy-egy résztéma kiváló specialistája, de semmi esetre sem sorolható korunk börtönviszonyainak jó ismerői közé.

A fertőző betegségek megelőzésének számtalan alternatívájával ismerkedhet meg az olvasó, s a különböző prevenciós módszerek/technikák orvostudományi alapossággal kerülnek bemutatásra, de mindez úgy, hogy a szöveg egy jogász számára is érthető marad.

Az ártalomcsökkentő kezdeményezések közül az oktatás, a HIV-szűrés és a szűrést megelőző, illetve követő tanácsadás kap részletesebb ismertetést. A szerző felveti és igyekszik alátámasztani a honi viszonyainkban talán még szentségtörőnek számító gondolatot, hogy az ártalomcsökkentés terén komoly eredmények érhetők el a steril tűk és fecskendők, illetve a különböző fertőtlenítő szerek használatával, valamint a szubsztitúciós kezeléssel, s mindez állami (büntetés-végrehajtási intézeti) támogatással.

Juhász Zsuzsanna monográfiája olyan mű, amely nem hiányozhat a korszerű bűnügyi kutatási ismereteket elsajátítani szándékozók könyvtárából, így annak beszerzése és megismerése „kötelező gyakorlat" valamennyi pönológus számára.

Dr. Kőhalmi László PhD
egyetemi adjunktus (Pécs)

Löffler Tibor

Hatalom, autoritás, legitimitás

Löffler Tibor könyve (JATEPress, Szeged, 2010.), amely szándéka szerint hallgatók számára készített tananyag, a politikatudomány széleskörű tematikáját és érvrendszerét felhasználva tudományos módon elemzi a hatalom, autoritás és legitimáció témakörét. Emiatt a szerző által „tansegédletnek" tartott könyv lényegesen több egyszerű tankönyvnél: olyan szaktudományos értekezés (eredetileg PhD-disszertáció), amely feldolgozza és vitatja a három fő kérdéskör legjelentősebb hazai és nemzetközi képviselőinek koncepcióját és közben – sajátosan kialakított terminológiájával – kifejti saját elképzelését a témáról.

Kiindulópontja az, hogy a szakirodalomban a Bacon-féle „piac idolum", azaz a terminológiai zűrzavar kezd eluralkodni, ami a jelenség és a fogalom megértésének ma már szabályszerűen gátja. Szerinte a fogalmak használatát a „mindennapokban, a politikai életben és a tudományos gondolkodásban egyaránt anarchia és káosz jellemzi", ezért azt a célt tűzi ki a szerző maga elé, hogy „analitikus és konceptuális

elemzést" készítsen a témáról. Helyesen látja, hogy a fogalom-analízis segít szemantikailag megérteni és értelmezni azt a sokféleséget, ami a hatalom, autoritás és legitimáció fogalmaihoz a társadalmak kialakulásának kezdete óta rátapadt. A fogalmak tisztázásának azonban van egy másik értelme is, amit Löffler Tibor könyve kitűnően illusztrál: a különböző és pontosított tartalmú fogalmak alapján értelmezni lehet magát az empirikus jogi-politikai valóságot, a politika eseményeit: a magyarországi 1989-es rendszerváltást, a Horthy- vagy Kádár-korszakot, de a chilei forradalmat vagy Jörg Haider szerepét az osztrák politikai életben, stb. Tehát vissza lehet vezetni az elméletet a valósághoz.

Az állam- és hatalomelmélet témakörébe eső kérdéseket Löffler Tibor, a legitimációelmélet egyik legjelentősebb hazai szakértője, rendkívül sokoldalúan és árnyaltan mutatja be. Könyvének központi eleme a legitimációelmélet, ezért emeljük ki mi is ezt az oldalt, de a szerző tisztában van vele, hogy a hatalom és az autoritás (és tegyük hozzá: egyéb, mint uralom, legalitás, befolyás stb.) fogalmának tisztázása, egymáshoz való viszonyuk elhatárolása nélkül a fő témát, a legitimitás és legitimáció problémáját nem lehet helyesen, „zűrzavarmentesen" értelmezni. A legitimáció problémája ugyanis mindig a hatalmi – uralmi, alá- és fölérendeltségi – viszonyokon belül merül fel.

A könyv ennek értelmében három gondolatkörre tagolódik, de formailag csak két nagyobb fejezetre: *Hatalom és autoritás*, valamint *A legitimitás*. Valójában mindkét nagy fejezet további részekre bontható: mindegyikben van egy előzetes, a fogalmak etimológiáját

és fogalomtörténetét bemutató, igen hasznos rész. Ezek azt a célt szolgálják, hogy érthetővé váljék: a fogalmi pontatlanságok a fogalmak történetének és az empirikus valóságra való alkalmazásuk következtében álltak elő. További részként lehetne értelmezni azokat a könyv végén található kisebb alfejezeteket, amelyekben a szerző az újabb, klasszikusnak tekinthető, elsősorban nemzetközi koncepciókat elemzi és mutatja be, valamint az azokkal kapcsolatos saját álláspontját. Itt igen jelentős szerzők gondolataira reflektál, akik között van Max Weber, Jürgen Habermas vagy Robert A. Wolff és David Beetham.

A szerző emellett azt az általános tételét is megfogalmazza e három probléma tárgyalása közben, mindjárt a mű elején, de később is, hogy szerinte mi a politikatudomány vizsgálatának tárgya. Több alkalommal beszél arról, hogy a politikatudomány „empirikus és pozitivista (tényekre alapozott, tényeket kutató) tudomány" (11.), amelynek „tárgya az empirikus hatal-

mi vagy uralmi viszonyok, és az empirikus hatalmat/uralmat legitimáló szubjektumok, az „alattvalók", az „alárendeltek" vagy az „állampolgárok". Ez a hosszú vitát is kiváltani képes megállapítás a szerző értelmezésében mit is jelenthet igazán? Valószínűleg azt, ami felfogásának talán egyik legjelentősebb eleme, azaz, hogy például megkülönbözteti az empirikus politikai valóságban megjelenő *reális problémát* (a legitimációt), mint empíriát és *ennek fogalmát* (azaz a legitimitást), ami a politikatudománynak, mint tudománynak a hatókörébe esik. A könyv címében ezért is szerepel a legitimáció kifejezés, nem a legitimitás, amit azért a könyvben igen terjedelmes részekben különít el a legitimitástól. Paradigmatikus ugyanis Immanuel Kant óta (aki szerint a negyven tallér fogalma nem azonos a negyven tallér valóságos meglétével), hogy fogalom és lét nem azonos kategóriák. Fontos kiemelni annak létjogosultságát is, hogy hatalom – autoritás – legitimáció fogalmait sokkal jobban, pontosabban kell és lehet megadni ma, hiszen a klasszikusok, például Erich Fromm, Guglielmo Ferrero vagy Robert Dahl egy korábbi időszak empirikus adataiból dolgozhattak, csak az alapokat rakták le, ma pedig már nemcsak az elmélet lett gazdagabb e témakörben, hanem az empirikus – történeti – jogi – politikai – társadalmi események is szövevényesebbek és a múlt is differenciáltabbnak látszik.

Löffler Tibor a könyvben található fogalmakat lépcsőzetesen, lépésről-lépésre haladva tisztázza. Általában kiindul a fogalom etimológiájából, majd rátér a hagyományos értelmezések bírálatára. Közben kizár, vagy beemel újabb és újabb szempontokat a fogalomértelmezésbe. A hatalomról első megközelítésben azt a definíciót adja, hogy az a „döntéshozatali és döntést kikényszerítő képesség", de mindjárt pontosítja is, mert elkülöníti a befolyástól és az uralomtól. Az uralom – szerinte – olyan hatalom, „amelyet a kötelező akarat verbális (szavakba öntött, megfogalmazott) kinyilvánítása jellemez". A hatalomhoz egyéb fogalmak is társulhatnak. Például „megszerezni a hatalmat": ez már annyit jelent, hogy „egy társadalmi szubjektum hozzá jutott azokhoz a kényszerítő eszközökhöz, illetve – ami nem ugyanaz – ezen eszközök használati jogához, amelyekkel a társadalom vezetését szolgáló kötelező döntéseinek érvényt szerezhet mások akarata ellenére is". Hasonlóképpen jár el az autoritás fogalmával is. Az angol *authority* terminust gyakran fordítják magyarra – különböző szövegösszefüggésekben – „hatalomként", de az autoritás mást jelent. Első megközelítésben autoritás (tekintélyelvűség) az, amikor „az alárendeltek készek ugyan kényszermentesen (önkéntesen) engedelmeskedni neki, de az autoritás nem rendelkezik az engedelmesség kikényszerítésének képességével". Majd megkülönbözteti a „valaki feletti" és a „valamire való autoritást", a *de jure* és a legitim autoritást. Miután tisztázta e sokrétű fogalom-rendszert, csak akkor tudta értelmezni például az autoriter személyiség jellemzőit vagy az autoriter (nemzeti-szocialista vagy kommunista) társadalmi-politikai rendszereket. Ezekben az alkalmazásokban Löffler Tibor igen mértéktartó.

A legitimitást – ha lehet – még részletesebben és árnyaltabban mutatja be a szerző. Minden részletére természetesen nem térhetünk itt ki, hiszen

maga a könyv is rendkívül tömör, és összefogott gondolatokat tartalmaz, ráadásul a fogalmat egyaránt használják a politikai filozófiában, a politikai elemzésekben és a politikusok maguk is beszédeikben, írásaikban. Erre a fogalomra talán még inkább rárakódtak – már csak az eredeti latin *lex* szó sokértelműsége (azaz „legális", „legitim") miatt is – különféle értelmezési kánonok. A legitimáció modern kori fogalma tulajdonképpen őrzi eredeti, etimológiai értelmét. A legitimációnak az a jelentése, hogy „jogi kételyek vagy viták esetén, jogilag kétséges vagy bizonytalan helyzetekben állítják, bizonyítják vagy igazolják a törvény szerinti jogosultságot vagy jogszerűséget". A továbbiakban viszont a szerző a legitimitás jurisztikus fogalmát és metajurisztikus fogalmát egymástól elkülöníti és értelmezi. Metajurisztikus (jogon túli) szociológiai értelmezésben a legitimáció „a jogtól független elfogadtatás vagy elismertetés szinonimájává" vált. Azaz „legitim a hatalom, ha az alárendeltek ténylegesen engedelmeskednek neki, elfogadják vagy támogatják azt". Lehet, persze olyan eset is, amikor a hatalomnak, van konszenzusa, támogatottsága, mégsem biztos, hogy törvényes is egyúttal. Metajurisztikus politikai filozófiai értelemben a legitimáció a morális igazolás szinonimájává vált. A politikai hatalom legitimitását az engedelmesség, az elfogadás vagy a támogatás „empirikus ténye" adja meg. Jurisztikus értelemben a legitimitás „törvényesnek elfogadottságot, elismertséget" jelent. A legitimitástól mégis elkülönül a legalitás, mert addig, amíg az elsőt bárki ítélheti jogosnak vagy jogtalannak, addig a legalitásról mindig valamilyen professzionális jogi szervezet dönt.

A könyv egyik fontos része az, amelyben a szerző a legitimációs elvekről, a legitimációt megalapozó elvekről ír. Ezek lehetnek: a népakaratot kifejező népszuverenitás, az öröklés elve, a leszármazás vagy a választás elve stb. Kifejezett érdeme a könyvnek, hogy sorba veszi azokat a legfőbb toposzokat, amelyek adott esetben képesek megalapozni a legitimációt. Ilyenek például a hatékonyság, az ideológia, az igazolás, a stabilitás, a konszenzus és a lojalitás. A szerző végül azt a különleges és érdekes esetet vizsgálja, nevezetesen a forradalmat, amely során a legitimitás politikailag érvénytelen lesz. A forradalmi logika szerint ugyanis a hatalom „jogilag legitim lehet, de politikailag és morálisan mindenképpen elfogadhatatlan".

S végül: az a tény, hogy Löffler Tibor könyve „tansegédlet", jól látszik abból, hogy – bár (helyes módon) rendkívül sok idézet van benne – a lábjegyzetek hiányoznak belőle. A könyv módszertanilag is jól átgondolt, mégis hiányzik belőle egy olyan, minden fejezet után beilleszthető kis összefoglalás, amelyben a szerző az ott található legfontosabb fogalmakat és összefüggéseket világosan megadná. Ezt egy következő kiadásban pótolni lehetne, annál inkább is, mert egyrészt a magyar szakirodalomban erre szükség lenne, másrészt könnyebb lenne eligazodni a komoly tudományos okfejtés során megadott fogalmak erdejében.

Löffler Tibor könyve azért is megérdemelne nagyobb, országos publicitást, mert a magyar és külföldi alapvető szakirodalmak alapján olyan saját koncepciót tartalmaz, amely méltó erre az országos rangra.

Dr. habil. Szabó Tibor
egyetemi docens (Debrecen)

Bemutatkozik az e|n|w|c Ügyvédi Iroda

A Szegedi Tudományegyetem (korábban: József Attila Tudományegyetem) jogi karán diplomáztam 2000-ben. Az egyetem elvégzése után az osztrák **e|n|w|c Rechtsanwälte** budapesti ügyvédi irodájában helyezkedtem el ügyvédjelöltként. A szakvizsgák letételét követően ügyvédként erősítettem a nemzetközi csapatot, 2006 óta pedig irodavezető partnerként irányítom a nyolc jogászból álló ügyvédi irodát, amely azóta a Bánki és Társai Ügyvédi Iroda néven működik. Visszatekintve a mögöttünk hagyott tíz évre, úgy érzem, mintha egyetlen nagy versenyfutás lenne az eddigi ügyvédi karrierem. Már ügyvédjelölt koromban is jelentős tranzakciókban működtem közre, német és angol szaknyelvtudásom révén pedig közvetlenül az ügyfelekkel is tartottam a kapcsolatot. Ez nem szokványos nagy nemzetközi ügyvédi irodák esetében, ahol az ügyvédjelölt valahol a háttérben lát el részfeladatokat, akár a teljes tranzakció ismerete nélkül. Esetemben ez másképp történt; már jelölti éveim során be lettem vonva az ügyek operatív vitelébe, így sok olyan tapasztalatra tehettem szert, amelyet később, mint irodavezető sikerrel kamatoztattam munkám során. Ügyfélkapcsolat és ügyfélszerzés, külföldi (elsősorban német és osztrák) ügyfelek jogi gondolkodásmódjának elsajátítása, így a magyar jogrendszer sajátosságaira és joghézagokra való figyelemfelhívás; egy sor olyan feladat, amellyel pályafutásom igen korai szakaszában megismerkedtem.

Az irodának otthont adó Gerbeaud-ház

Sokszor eszembe jut, hogy a szegedi egyetemi évek mennyire jó alapokat adtak ügyvédi karrierem megalapozásához. Bevallom, a Szegeden végzett jogászok pályázatai akár ügyvédjelölti, akár ügyvédi pozícióra, irodánkban előnyt élveznek. Úgy érzem, ennyi elfogultság „belefér". Szakterületeim közé tartozik a társasági jog, azon belül átalakulások, valamint vállalatfelvásárlások, azok kartelljogi és versenyjogi aspektusaival együtt, munkajog és szellemi alkotások joga. Egyszóval tehát minden olyan jogi feladat, ami egy nemzetközi porondon tevékenykedő, dinamikusan növekvő vállalat életében előfordul. Ügyfeleink túlnyomó része német vagy osztrák tulajdonú vállalkozás, amelyek a bécsi **e|n|w|c** ügyvédi iroda által nyújtott jogi tanácsadással egyező színvonalú jogi tanácsadást várnak el Magyarországon is. Tekintettel arra, hogy ügyvédi irodánk szakmai együttműködése igen szoros a bécsi **e|n|w|c** ügyvédi irodával, valóban képesek vagyunk nyugati színvonalú szolgáltatást nyújtani.

Meggyőződésem, hogy manapság nem elég szakmailag kifogástalan ügyvédnek lenni. Az ügyvéd emberi kvalitása is legalább ugyanolyan súllyal esik a latba akkor, amikor arról van szó, hogy az ügyfél érdekeit sikeresen és hatékonyan képviseljük. Az ügyvédi megbízás egy bizalmi viszony; ezt a bizalmat pedig valahogy el kell nyerni. A bizalom alapulhat egy jó ajánláson is, de a bizalom fenntartásán folyamatosan dolgozni kell; elsősorban persze a jogi ügy sikeres ellátása, ezen belül pedig az ügyfél üzleti tevékenységének, így érdekeinek az ismerete a fontos ehhez, aztán erre alapozva pedig kiépülhet egy hosszú távú, stabil kapcsolat. Az ügyvédi piacon a verseny egyre nagyobb, így minden pillanatban azon kell igyekezni, hogy a lehető legjobb munkát végezze az ember, az ügyfél legnagyobb megelégedésére. A jogi tanácsadás végzése egy véget nem érő megmérettetés.

Dr. Bánki Orsolya

Az **e|n|w|c** egy bécsi gyökerű ügyvédi iroda-hálózat, amely Budapesten kívül Bécsben, Prágában, Brnóban, Pozsonyban, Varsóban és Kijevben működtet irodát. Az **e|n|w|c** tevékenységének fő területei a társasági, kereskedelmi, ingatlan és bankjog, munkajog valamint a fogyasztóvédelem. Emellett a szellemi alkotások joga területén is fontos referenciákkal bír. Munkatársai kiemelkedően felkészült, az egyes országok jogi környezete mellett a régió és az Európai Unió jogában is jártas szakemberek. Napjainkban a csoport több mint 70 jogászt foglalkoztat, a legnagyobb osztrák és nemzetközi vállalatok tanácsadóiként a kereskedelem, ipar, szolgáltatás, valamint a bank és biztosítási szektorokból. Az **e|n|w|c** az INTERLAW partnere, amely vezető ügyvédi irodák nemzetközi egyesülése mintegy 5000 ügyvéddel az összes kontinensen, több mint 120 irodával.

Dr. Bánki Orsolya
ügyvéd

Líra – dráma – epika: egy életút jegyei

Beszélgetés Blazovich László professzorral

– Professzor Úr az osztrák határszélről, Kőszegről származik. Úgy tudom, már a gimnáziumi éveit is Szegeden kezdte. Hogyan alakult ez így?

– Valóban Kőszegen töltöttem a gyermekkoromat, ott élt a szüleim családja, a Nyugat-Dunántúl a szülőhazám. Szegedre a MÁV kollégiumba („Bakter") kerültem középiskolai tanulmányaim folytatására. A Radnóti gimnáziumban érettségiztem.

– A nyugati táj helyett a szegedi, alföldi rónaságot választotta lakhelyül. Ez minek köszönhető, mi ragadta meg: a város szépsége, az egyetemi lehetőség, vagy valamilyen más oka volt az itt maradásának? Szívesen hallanánk a szegedi diákévek élményeiről is.

– Szeged akkor is szép város volt, bár bezárt a határ közelsége miatt. A változás az egyetemi éveim alatt indult el. A tanulmányaim miatt maradtam a városban, valamint a kosárlabda vonzott, ami akkor nagyon fontosnak tűnt számomra. A mi generációnk a sport bűvöletében élt. A sport végigkísérte a gimnáziumi és egyetemi éveimet, majd a fiatal tanárságom idejét. A tanulás mellett nem sok időm maradt másra. A mai bulis világ ismeretlen volt számunkra, de nem is hiányzott az edzések és mérkőzések mellett. Ha lehetett, színházba jártam, nyáron az akkor még tiszta Tiszára, csodás emlék máig az úszás, csónakázás élménye.

– Az egyetem elvégzése után középiskolai tanárként kezdett el tanítani, hogyan alakult ebből a levéltár-igazgatóság? Milyen tapasztalatokkal gazdagodott az első munkahelyén?

– Állásban akkor sem bővelkedtünk. Vásárhelyen ipari tanuló kollégiumban

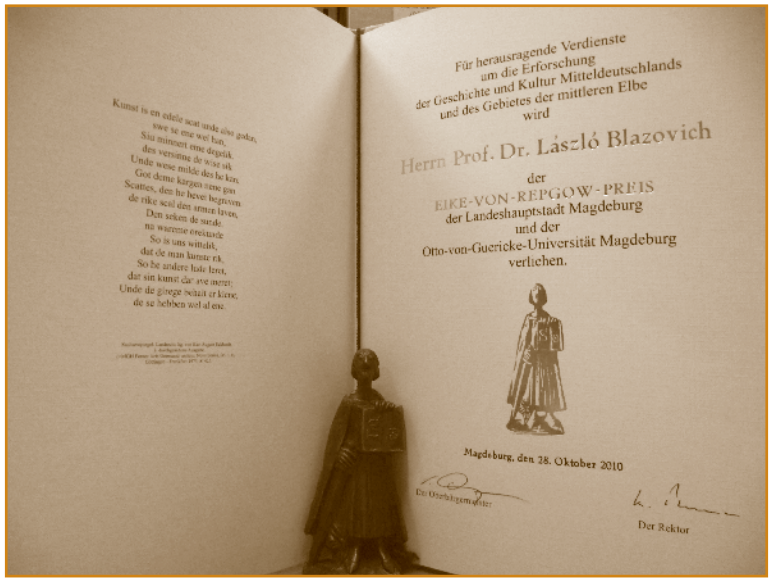

Az Eike von Repgow-díj

kezdtem a pályámat, doktoráltam, és a gimnáziumba kerültem. *Grezsa Ferenc* igazgató fantáziát látott bennem, mint leendő tanárban. Az akkori tanári kar szellemiségét jellemezte a magas szintű ismeretek birtoklása, a szabad gondolkodás lehetősége, a szakmai igényesség és a nemes magyarságtudat. A tanári kar szellemiségére egy példa: később öt tudományok doktora került ki onnan, kandidátus és PhD-s is. A történettudomány iránti érdeklődésem vitt később a levéltárba.

— Professzor Úr történész végzettség; hogyan került kapcsolatba a jogi karral, hogyan merült fel annak az ötlete, hogy a jogtörténeti tanszékre jöjjön, mi irányította figyelmét a jogtörténeti kutatások felé?

— A levéltári munka megkívánta a kormányzat- és igazgatástörténeti ismereteket, továbbá bekapcsolódtam az Anjou-kori oklevéltár munkálataiba, amely a középkorra vonatkozó széles körű jogtörténeti ismeretek nélkül nem ment. Természetesen mindkét kutatási területhez vonzódtam. Ezáltal egyre mélyültek jogtörténeti ismereteim. Amikor *Balogh Elemér* és *Homoki-Nagy Mária* 1989-ben egyszerre kaptak német ösztöndíjat, *Kristó Gyula* profeszor javaslatára *Ruszoly* professzor engem vett maga mellé, és azóta a tanszék (amely közben átalakult) félállású oktatója vagyok.

— Melyek a kutatási területei, melyik áll ezek közül a legközelebb a szívéhez? Miért éppen ezeket választotta?

— Reneszánsz szerzők műveinek feldolgozásával kezdtem, majd településtörténettel folytattam, amely elvezetett a várostörténethez és városjoghoz, innen pedig már sima út vezetett a jogkönyvekhez, amelyekben — kicsit szabadabban fogalmazva — benne van az egész középkori élet; csak „fel kell nyitni" az egyes artikulusok mögött rejlő világot, és magyarázni. Mindehhez a nyelvtudáson kívül elmélyült jogi és történeti, valamint művelődéstörténeti ismeretek is szükségesek.

— Mindig fontosnak tartotta a közösségi tevékenységet, egy közösség, továbbá a város kultúrájának előbbre vitelén fáradozott. Ha jól tudom, Hódmezővásárhelyen a tanári munkája mellett rádióműsorokat szerkesztett, diákszínpadot is vezetett, majd Szeged város írásos értékeinek összegyűjtésével, ápolásával, megőrzésével fáradhatatlanul foglalkozott, foglalkozik. Honnan ez a nagy elkötelezettség, munkabírás?

— A közösségi szemléletemet még Kőszegről hoztam, tovább fejlesztette azt a középiskolai kollégium és a sportban a csapatjáték. Vásárhelyen kiváló diákokkal találkoztam, akik nagyon szép magyarsággal, kiválóan artikulálva beszéltek. Könnyen alakult a diákszínpad szervezése. Öt darabunkat adta le a Petőfi Rádió. Jelzem, akkor még csak két magyar adó sugárzott az országban. Emellett már akkor foglalkoztam várostörténettel, amely kutatás Szegeden teljesedett ki. Mindezt, természetesen, a szellemiek mellett a jó fizikum tette lehetővé számomra, valamint a sportból hozott küzdőszellem, továbbá a teljesítmény és eredményorientált szemléletem. Mivel azt műveltem, amit szerettem, sohasem jelentett fáradságot számomra a munka, amit — szerencsés vagyok, hogy — végezhettem. Természetesen mindezek az eredmények nem sikerülhettek volna a feleségem nélkül, aki elviseli az én sok munkámat, sőt nagy támogatóm is benne.

— Professzor Úr a családfájának kutatásával is foglalkozott. Meddig sikerült eljutnia években mérve? Tetszett találni olyan információkat, melyeken meglepődött, ill. amiről eddig nem volt tudomása?

— Apai ágon kb. 1710-ig tudtam visz-

szavinni a családfát. Azt már tudtam korábban, hogy szorgalmas, dolgos emberek voltak a felmenőim. A tágabb családban öt papot is találtam, főképp szerzeteseket, mely hivatás a paraszti sorból való kiemelkedés lehetőségét nyújtotta. A család a paraszti világból a 19. század közepe táján emelkedett ki, javarészt kereskedők és iparosok lettek, az utódaik pedig értelmiségiek. Tehát teljesen szabályos út bontakozott ki előttem. A 20. század közepéig a környékről házasodtak, ezen belül fontosabbnak tűnt a vallási hovatartozás, mint a nemzetiség, bár azt is átlépték már a 19. század második felében. Kőszegen így élt együtt a három nemzetiség (magyar, német, horvát) évszázadok óta békében. Családi összejövetelen nem egyszer előfordult, hogy három nyelven folyt a szó. Éppen ezért nekem gyerekkoromtól kezdve nem idegen a más nép és nyelv.

— Professzor Úr 2010. májusában Szeged város díszpolgárainak sorába lépett. Meglepte-e ez az elismerés, milyen érzés ezt a nagy kitüntetést viselni?

— A díszpolgári cím nekem ítélése meglepett, mivel sohasem vágytam kitüntetésekre. A fő feladatnak azt tartom, hogy a címhez méltóan éljek, és az alkalmanként vele járó közszereplésekneк méltó módon eleget tegyek. Inkább felelősségnek tartom, mint dísznek.

— Professzor Úr Eike von Repgow-díjban is részesült az eddigi komoly tudományos munkája elismeréseként. Legyen kedves pár szóban összefoglalni, hogy kik kaphatják ezt a díjat, és mit jelent Önnek e díj? Hol és hogyan történt a kitüntetés átadása?

— Az elmúlt évben [2010. — a szerk.] valóban, „kitüntetés eső” ért. Eike von Repgow-díjat az kap, aki a szász és német történelem és jogtörténet területén kutatásaival kiemelkedő eredményeket ért el, valamint a kutatást tovább foly-

A gazdagon megszolgált kitüntetések: Magyar Kultúra Lovagja, Pro Urbe (Hódmezővásárhely), Pauler Gyula-díj, Csongrád Megye Közművelődéséért, Eike von Repgow-díj, Széchényi Ferenc-díj, Pro Urbe (Szeged)

Íróasztalánál, munka közben

tatja. Magam – gondolom – elsősorban a „Szász tükör" magyar nyelvű közreadásáért, amelyet *Schmidt József* kollégámmal közösen végeztünk, részesültem eme elismerésben. Olyan kiváló német történészek és jogtörténészek közé kerültem ezzel, mint *Rolf Liebenwirth, Heiner Lück, Ruth Schmidt Wiegand* professzorok és mások. A lengyel *Danuta Janicka* után én vagyok a második külföldi, egyben tizedik, aki megkapta e díjat, amely immáron nemzetközi lett. Az említett tudósokat egyébként személyesen ismerem. Magdeburg város és az egyetem díját mintegy kétórás ünnepség keretében vehettem át. Mintegy kétszázan tisztelték meg az ünnepséget, a laudációt *Ruszoly* professzor mondta a tartományi igazságügy-miniszter asszony, a polgármester és a rektor köszöntő szavai után. Tovább folytatva a munkát Schmidt Józseffel jelenleg a Szász tükör „fia", a „Sváb tükör" megjelentetése előtt állunk.

– Milyen tervei, elképzelései vannak Professzor Úrnak a jövőre nézve?

– A jövőre nézve, amik jelenleg a legfontosabbak, hogy kiadás előtt áll az imént említett „Sváb tükör", valamint munkatársaimmal dolgozunk a „Szeged Atlasz" elkészítésén, amely egy nemzetközi vállalkozás része. Örülök, hogy városunk a sorozatba belekerül.

– Hosszú, tartalmas pályája valószínűleg nem egyformán telt; voltak benne szép, még szebb, esetleg kevésbé szép emlékek, mozzanatok. Pályájának melyik időszakát tartja a legszebbnek, legemlékezetesebbnek, a legkedvesebbnek?

– Az egyes korszakaim között igazán nem tudok különbséget tenni. Talán úgy lehetne röviden összefoglalni: a fiatalság, az ifjúkor a líra, a férfikor a dráma ideje volt, az idősebb kor pedig az epika ideje számomra – hasonlóan sok embertársamhoz. Mindegyik meghozta a maga örömét és nehézségeit egyaránt.

– Bokros teendői mellett, ha marad egy kis szabadideje, mivel tölti legszívesebben?

– Szabad időmben szívesen sétálok és olvasok, szeretek hangversenyekre járni. Az utazásokat pedig részben az általuk nyújtott térélmény miatt szeretem, részben pedig azért, mert egy sereg új információ és ismeret birtokába jutok, amelyek könnyen megmaradnak bennem.

– Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést, jó egészséget és további töretlen alkotókedvet kívánok Professzor Úrnak!

Dr. Tamási Éva
PhD hallgató

Laudáció Ruszoly Józsefről emlékkönyvének átadásán

2010. július 1.

Tisztelt Kolleginák, Kollégák, Kedves Ünnepelt!

Minden kultúrában megtalálható az ünnepnapok szerint tagolt idő, amely a köznapi szürke történéseknek méltóságot ad, a megállás és távolságtartás, a visszapillantás és kitekintés, a begyűjtés és az összeszedettség pontjait képezi. A 70 éves születésnap a tagolt idő ilyen napja, amely a rohanó hétköznapokat ünnepi hangoltságban állítja meg. Ilyen alkalommal találkoztunk most, az életet és életművet méltatók Szegeden.

Különös megtiszteltetés ilyen alkalommal szólni, a jubilánst, egykori tanáromat, mentoromat köszönteni. Kedves Professzor úr, Kedves Jóska! 45 éve tanúja, és elfogult tisztelője vagyok életművednek. Valószínűleg kevesen vannak, akik valamennyi munkádat olvasták, és még kevesebben lehetnek, akik közelről láthatták az alkotói folyamatot, az anyaggyűjtés, a megírás körülményeit, gyötrelmeit, örömeit. A megállás nélküli munkát, a hétvégén összefolyó napokat, az álmatlanul, kifáradtan tartott órákat, a kötelességtudatot, hogy az előadást minden körülmények között meg kell tartani, az nem adható át. Az öntudatot, a kiállást, az Ady-ra emlékeztető mégismorált, a meggyőződésed, a tanszék, a szakma érdekében folytatott önemésztő küzdelmet.

A mi (1966-ban itt Szegeden kezdő) évfolyamunkon a híred megelőzött: a kitüntetéses diplomádról korábban tudtunk, mint ahogyan a szemináriumokon találkoztunk. Hallottuk, hogy felvételi nélkül, országos helyezést elérve kerültél az egyetemre. Akik a történelmet mélyebben ismerték, rögtön észrevették, hogy friss szellemmel, rendkívüli felkészültséggel tartod óráidat.

A köszöntők megtöltötték a kar „akváriumát”

Már az első tanévben tapasztalhattam önzetlen támogatásodat a jogtörténeti diákköri munkám kapcsán: a díjakat a Te segítségeddel, de más konzulens neve alatt kaptam.

Miskolci kitérőd (írod egy helyen) vakmerő vállalkozás volt. Bárhogyan alakult, az ott maradók szempontjából sem volt eredménytelen. Állami irányítással ugyan, de sikerült egy humán kar alapítása országunk vasvidékén. A tanszék, majd intézet (úgy gondolom) ma is eredményesen működik. Azt viszont határozottan állítom, hogy a jogtörténeti kutatások az általad alapozott módon, és szemlélettel folynak, a külföldi kapcsolatok szervezésekor is a tapasztalataid nyomán haladunk. Ahogyan tetted, utódaid is értékelvi alapon válogatták tanszéki munkatársaikat. Minden jogtörténettel foglalkozó alkalmazottunk a diákkörből jött; nálad is ez volt az alkalmazási feltétel. A hagyományok ápolásában az általad megkezdett úton haladunk, a várostörténet feldolgozásában is folytatjuk megkezdett munkádat. Erre az alkalomra készülve összeállítottam egy tanszéktörténeti kiadványt. Átadom neked; ebből kiderül: miskolci szakmabeli kollégáid ma is tisztelettel emlékeznek Rád.

Főszereplője voltál a debreceni képzésszervezésnek, közelről láthattam a kar visszaállításáért folytatott küzdelmet. Ebben társaid voltak a miskolci első évfolyam egykori hallgatói, *Szabó Béla* és *Szabadfalvi József*. Ez a kar sem magától szerveződött, és ebben az esetben már bonyolultabb viszonyok között kellett megfelelő tanári kart verbuválni. Újabb energiákat szabadítottál fel, szakmai munkásságod ezért nem látta kárát az ott (ahogyan fogalmaztad) külszolgálatban töltött időnek.

A hatvanéves születésnapodon *Máthé Gábor* köszöntött, és azt mondta, hogy Ruszoly József kiemelkedik közülünk, elszántságban és teljesítményben egyaránt. Valóban hatalmas egyéni teljesítmény a tied, a *Gyuris György*-bibliográ-

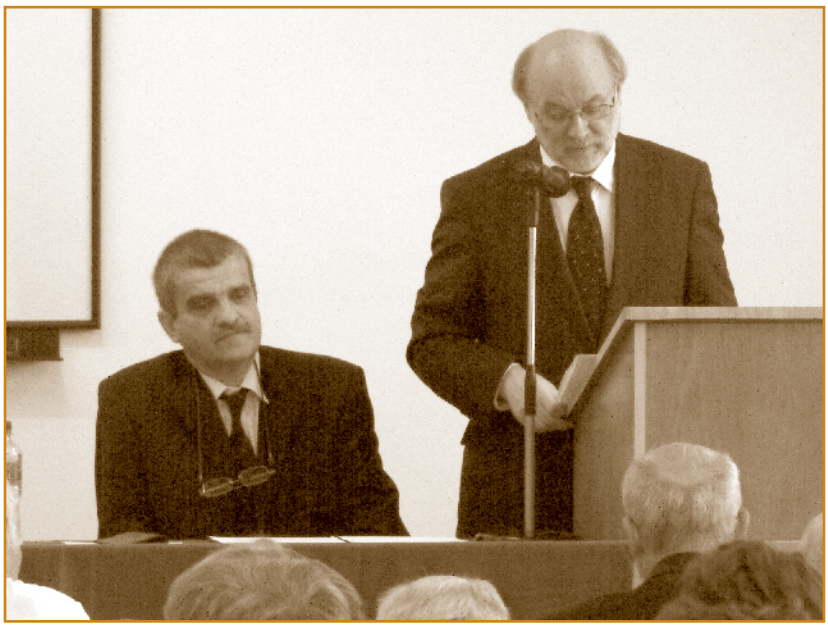

A tanítvány, Dr. Stipta István köszöntőjét olvassa

fia adatai és a kiegészítései szerint 670 körüli a publikációid száma. Vannak akadémikusok – közlemények számát tekintve – harmadennyi teljesítménynyel. Az eddigi munkásságod nem csupán számokban, hanem minőségben is példaadó. Ebben (lényegében) nincs társszerzős munka, ez a teljesítmény egyéni abban a tekintetben is, hogy mindent magad gyűjtöttél, nem osztottad ki feladataidat, nem vettél igénybe szürkén dolgozó háttérembereket.

Aki munkásságodat figyelemmel kíséri, következetes alkotói folyamatot tapasztal: az alkotás sorrendjében első a forrásfeltárás, amelyre a részkutatás épül. Utána következik a monografikus feldolgozás, végül a tananyaggá lényegítés. Tudom, ellenedre voltak a többszerzős tankönyvek, azt vallottad, hogy tananyagot csak egységes szemlélettel, és nagy szakmai tapasztalat birtokában lehet írni. Ezt az (egyébként *Eckhart Ferenc, Bónis György* által is hirdetett elvet) közülünk egyedül Te tudtad megvalósítani.

Írásaidban, megnyilatkozásaidban sohasem historizáltál. Mindig igyekeztél viszont megtalálni azt a biztos történelmi alapot, amelyre szilárdabb, és hagyományainknak jobban megfelelő intézményeket lehetne építeni. Ma újra elő kell venni alkotmánytörténeti munkáidat, a közjogi bíráskodásra, az önkormányzati rendszerre, vármegyékre vonatkozó megállapításaidat, javaslataidat. Minden esetre jó lenne, ha az alkotmányozók komolyan vennék a „Máig érő történelem" című gyűjteményes köteted. A Hitelben publikált cikkeidből is remek alkotmányt lehetett volna, és a közjogi bíráskodást tekintve lehetne ma is összeállítani. A tiszteletedre írt könyvbeli tanulmányomban erre utaltam.

Munkásságodban figyelemre méltó egyensúly található a külföldi és hazai tematika között. A kandidátusi értekezést a magyar, az akadémiai doktorit német tárgykörből írtad. Az „Európa jogtörténete" című munkádban igazol-

A dékán ajándékot nyújt át az ünnepeltnek

tad, hogy a magyar jog alapvonásaiban megfelel a Rómára tekintő keresztény Európa mindenkori normáinak. Jogunk sajátosságai (pl. az ősiség) inkább az időbeli túlélésük miatt tekinthetők különlegesnek, hiszen (amint tételesen igazoltad) családi kötöttségek Európaszerte léteztek.

A levéltári kutatás fontossága, a tények tisztelete munkásságod vezérelve. A kor nem fogékony erre, még a szakmai közfelfogás sem mindig támogató ebben a tekintetben. Ma mindenkinek gyorsan kell dolgoznia, tudományos fokozatot szereznie. Mégis követendő az elvárásod, hiszen a történelem csak akkor jelenthet a múlt és jelen közötti értelmes párbeszédet, eredményei csupán akkor szerveződhetnek törvényekké, ha a realitásokra, a nehezen előbányászható tényekre, hiteles, ellenőrzött adatokra épül.

Harcoltál, hidd el, nem eredménytelenül, a jogtörténeti kategóriák helyes használatáért. Az elöljáróság, a képviselőtestület, a törvénykezés, a táblabírák, az ítélőtábla kifejezések helyes értelmezéséért gyakran fordultál a nyilvánossághoz. Itt említem leleményes nyelvfejlesztő képességedet, a szellemesen és olvasmányosan alkalmazott archaizmusaidat.

Szemléletedet a folyamatos innováció, a panel-mentes gondolkodás jellemzi. Erre *Balogh Elemér* csodálkozott rá nyilvánosan egy közelmúlt SZAB-beli konferencián. Húsz éve beszélgetünk erről a témáról, és minden alkalommal újat tudsz mondani róla – hangzott a szekcióelnöki zárszó.

Alapvető, és többünk által követett tételed, hogy a történelem korszakhatárát a kutathatóság szabja meg, tehát a hazai jogtörténet 1949-el zárul. Ezt a felfogást többen mértékadónak tekintettük; aki közülünk a napjaink jogtörténetének művelésére vállalkozott, igazi szakmai kockázatot vállalt.

Feleségével, dr. Salló Teréziával lakásuk teraszán

Különös szerencsédnek tartottad, hogy a DAAD és más intézmények jóvoltából mindkét minősítő értekezésedet részben vagy egészben külhoni (elsősorban német és osztrák) kutatások összegzéseként írhattad meg. Minden külföldi utadról hoztál valami fontosat, minden alkalommal gazdagítottad a szakmát kinti ötlettel, személyes kapcsolattal.

Mindig vallottad, hogy a magyar jogtörténész először hazai matériával foglalkozzék, sőt ezzel pályája végéig ne is hagyjon föl. Gyakran és nyomatékosan hangsúlyoztad: be a levéltárakba, mert a másodlagos irodalom alapján az európai jogtörténet sem művelhető. Eredeti források nélkül nincs jogtörténet.

Hasonló arányosság bontakozik ki munkásságodban az alkotmányjogi és a szoros értelemben vett jogtudományi produktumok között. Helyesen érzékelted, hogy jogi oktatásunkban indokolatlan űr található a történeti magánjogot nyújtó római jog és a jogi ismeretek terén meglehetősen szűkszavú egyetemes jogtörténet között. A *Neuere Privatrechtsgeschichte* mintájára kialakítottál egy szaktudományi stúdiumot, a német példától eltérő termi-

nussal, 1848-tól 1949-ig tartó időhatárokkal. Az „Európa jogtörténete” című könyved ezért önmagában tudománytörténeti jelentőséggel bír.

A helytörténeti kutatásaid tematikailag és módszertanilag is fontos tanulsággal szolgálnak. Nevedhez kötődik a szegedi és miskolci városmonográfiák elő-tanulmány rendszere, az a hittel végzett feltáró munka, amely a mikro-történelemnek megfelelő rangot ad. Munkásságod fontos részeként tekinthetjük újszerű közigazgatás-történeti műveidet, melyekben egyidejűleg vizsgálod a központi jogi normák helyi érvényesülését és a lokális normaalkotás folyamatát.

Különös figyelmet szenteltél történelmünk elfelejtett, vagy félreértett hőseinek. Ezek közül *Szemere Bertalan*t emelem ki, akinek Miskolci időszakodban – mondhatnánk – szellemi katedrálist emeltél.

Szabó István miskolci doktori védésén emlékezetes beszédben szóltál a jogtörténész-generációk kapcsolatáról, összetartozásáról. Szemléleted alakítóinak listája összeállítható abból a névsorból, akiknek könyveidet ajánlottad. *Kovács István*tól az alkotmánytörténet tiszteletét, *Both Ödön*től a levéltári kutatás elsődlegességét, *Bónis György*től a hajthatatlan tudománytiszteletet, *Csizmadia Andor*tól a közigazgatási jogi szemléletet, *Püski Sándor*tól a csak maguk erejére támaszkodók tiszta szigorúságát, *Péter László*tól a stiláris fegyelmet és módszertani ismereteket sajátítottad el, és fejlesztetted tovább alkotó módon. A jogtörténészek közül viszont sokan Tőled nyerték tudományos indíttatásukat. A debreceni *honoris causa* kitüntetésed indokolásában szerepel, hogy a hazai jogtörténeti tanszékek vezetőinek jelentős része egykori tanítványod volt.

Érmelléki-nyíri szülőfaludból, egykori bihari hajdú mezővárosból Bagamérból indulva, tudományos értelemben eljutottál az Óceánig. Munkáiddal jelentősen hozzájárultál az Európához illeszkedő, *mégis magyar* nemzeti intézményeink megismeréséhez. Segítettél tudatosítani: Európa nem arra kíváncsi, mit vettünk át tőle, hanem arra: mit adtunk és adunk érte cserébe.

Szívből köszöntelek születésnapod alkalmából, és valamennyi jogtörténész nevében további alkotó éveket kívánok Neked!

Dr. Stipta István
egyetemi tanár (Miskolc)

A rendezvény sikeres lebonyolításában oroszlánrészt vállaló diákkörösök: dr. Tóth Eszter, dr. Gyalog Renáta Éva, Balog Balázs, Kószó Anita Réka, Ámán Ildikó, dr. Bakos Kitti, Forgó Marianna, Tamási Éva és Jani Péter

Vietnami tisztviselők képzési programja Szegeden

2010. február 27. és március 3. között az Összehasonlító Jogi Intézet delegációja kapcsolatfelvételi látogatást tett Vietnamban. A delegáció felkereste a Hanoi Jogi Egyetemet (Dai Hoc Luat Ha Noi), ahol Le Thi Son rektorhelyettes asszony és Nguyen Quoc Hoan úr, a nemzetközi kapcsolatokért felelős iroda vezetője mellett Nguyen Thi Anh Van asszonnyal, a Hanoi Jogi Egyetem Összehasonlító Jogi Intézetének igazgatójával és számos tanszék vezetőjével találkozott. A Hanoi Jogi Egyetem 1979. óta működik az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt, és Vietnam legnagyobb és legszínvonalasabb jogi képzési helyének számít. A megbeszélések során mindkét fél nyitottnak mutatkozott többféle szakmai együttműködési program fokozatos kialakítására, beleértve közös kutatásokat és publikációkat, vendégelőadásokat, oktatói és hallgatói csereprogramokat. Az együttműködés tartalmának és kereteinek kialakítása jelenleg is zajlik, és bízunk benne, hogy a közös munka első kézzel fogható eredményei hamarosan láthatóak lesznek.

A delegáció intenzív tárgyalásokat folytatott a *Program 165 Monitoring Office* (Hanoi, Vietnam) elnevezésű vietnami kormányzati szervvel és Dr. Nguyen Xuan Son elnök úrral. A *Program 165 Monitoring Office* néhány éve működő

A vietnami delegáció a szegedi megyeháza lépcsőjén

Dr. Badó Attila, Dr. Nguyen Xuan Son és Dang Nguyen Binh

program, ami vezető tisztviselők külföldi továbbképzését hivatott biztosítani. A tárgyalások eredményeképpen kötött megállapodás alapján 2010. április 21. és 2010. augusztus 16. között 28 vietnami tisztviselő komplex és intenzív képzési programban vett részt Szegeden. A *Program 165* eddigi képzési célországai elsősorban Kanada, Ausztrália és Új-Zéland voltak. Az SZTE ÁJTK adott otthont az első nagyobb létszámú és hosszabb időtartamú magyarországi projektnek.

A komplex képzési program során jogi, igazgatási, közgazdasági és menedzsment ismereteket sajátítottak el a résztvevők. A program kurzusait az SZTE ÁJTK és az SZTE GTK oktatói, illetve külső megbízott előadók tartották. Négy hónap alatt a résztvevők 40 előadási napon 36 különböző témát dolgoztak fel az európai integráció kérdéseitől kezdve, az átmeneti gazdaságok monetáris- és gazdaságpolitikáján keresztül, a változásmenedzsmentig. A program lebonyolításához szíves segítséget nyújtott a Vietnami Szocialista Köztársaság budapesti nagykövetsége.

A tantermi oktatási tevékenységen kívül a hallgatók tanulmányi (Alkotmánybíróság, Országgyűlés, az Országgyűlési Biztosok Hivatala, az Európai Bizottság és az Európai Parlament budapesti képviseleti irodája, Szegedi Ítélőtábla, Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala), és szakmai (SZKT, Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, mezőgazdasági üzemek, városi és kistérségi szociális intézmények) látogatásokon, illetve szervezett szabadidős programokon (Balaton, Eger, Ópusztaszer, Hortobágy) is részt vettek. A vietnami csoport gyorsan hozzászokott a hazai viszonyokhoz, állandó színfoltjává vált a szegedi mindennapoknak, sőt lakóhelyük, az Öthalmi Kollégium sport- és kulturális eseményein is rendszeresen részt vett.

A képzési program értékelése mindkét oldalról igen pozitív volt, ezért reményeink szerint a 2010. évi projekt csak az első volt a hasonló tanulmányutak sorában.

dr. Bóka János M.A.
egyetemi tanársegéd

Tanévnyitó Fesztivál

Kevés eső, sok jó ember és kiváló hangulat

A szegedi jogi kar 1. Tanévnyitó Fesztiválját 2010. szeptember 6-án tartotta a „Lófara" terén, a REÖK-palota és a Kar épülete előtt.

A rendhagyó – de reményeink szerint hagyományteremtő – tanévnyitót a szeptember 4-i ünnepélyes egyetemi tanévnyitót követően, a szorgalmi időszak első napján tartottuk meg.

Dr. Szabó Imre dékán megnyitójában elsősorban a kar 1199 elsőséhez szólt, hiszen a rendezvény elsődleges célja az volt, hogy az elsősöket megismerjük, s hogy a kar polgáraivá váljanak. Célkitűzés volt azonban az is, hogy az egyetem jurátus polgárai (és az érdeklődő szegediek) egy közös jó hangulatú összejövetellel kezdje a tanévet.

Az elsősök jelentős része itt tette le személyesen egyetemi esküjét, mivel az egyetemi tanévnyitón erre nem volt lehetőség, ahogy a dékán fogalmazott: „Fontos számunkra, hogy Önök láthatóan és Szeged városa számára is hallhatóan személyesen" tegyék le az esküt. Az eskütételt követően a dékán – az új kari polgárokat köszöntő – beszédében kiemelte azt is, hogy az új hallgatóknak (is) „kötelességük szeretni a Kart, az Egyetemet és a Várost, hiszen ez a város fogadta be az egyetemet, s körülöttünk a szegediek is magukénak érzik az egyetemet. Legyenek büszkék rá, hogy itt tanulnak." *Magyary Gézát* idézve Szabó Imre hangsúlyozta, hogy „a jog tenger, s Önök nem arra hivatottak, hogy ezt a nagy vizet kiigyák. A mi feladatunk, hogy megtanítsuk Önöket benne úszni. Reméljük, az elkövetkező évek alatt Önök jó úszókká lesznek." A dékán bejelentette, hogy indítványt tesz Szeged Megyei Jogú Város Közgyűlésének arra, hogy a tér, mely méltatlanul névtelen, viselje a jövőben a „Jurátusok Tere" nevet. Ezt követően a dékán a 2010/2011-es tanévet megnyitotta.

Sokan eljöttek a tanévnyitó fesztiválra

A fesztiváli programban fellépett a Superego3, az Atomtorta, Bödőcs Tibor, The Hated Tommoroww és Sub Bass Monster, valamint volt Reebok táncbemutató. Az elsősök számára a Hallgatói Önkormányzat, az SZTE ÁJTK Karrier Iroda, az Európa-tanulmányok Központ/Europe Direct, az SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ, az SZTE ÁJTK idegennyelvű speciális képzések (Összehasonlító Jogi Intézet) és az SZTE Idegennyelvi Kommunikációs Intézet információs standot működtetett, valamint az elsőévesek részt vehettek a kar épületét bemutató túrán. A rendezvény az ÁJTK és a kari hallgatói önkormányzat szervezésében, a Reök Café és a Rádió Plusz együttműködésével valósult meg.

Dr. Karsai Krisztina
egyetemi docens

Egy év Flandria szívében

Gondolatok egy belgiumi ösztöndíjról

„A bölcsességet nem úgy kapjuk, magunknak kell azt felfedezni, oly út után, amelyet senki se tehet meg helyettünk.”

(M. Proust)

Előszó

Huszonhárom évig úgy gondoltam, nem vagyok egy „külföldön élő típus”. Vagyis ez így nem egészen igaz. Egyszerűen csak sosem gondolkoztam azon komolyan, hogy hosszabb időre külföldre kellene mennem. Azonban amikor közeledtem a jogi tanulmányaim végéhez, és az egyetemi karrier felé kacsintgattam, egyik kedves barátom egy Tiszaparti fagyizás alkalmával jóindulatúan figyelmeztetett (mindig hálás leszek Neki érte), hogy az akadémiai pályához bizony kellenek a külföldi tapasztalatok, kapcsolatok. Ma már tudom, az a beszélgetés sok szép dolog kezdőpontja volt. A barátságunké. És egy nagy szerelemé, melynek tárgya: Gent, egy meseszép flamand város félúton Brüsszel és az Északi-tenger keleti partja közt.

2006. nyarán jártam először Gentben. Harmadéves voltam, és afféle jutalomútként kaptam a lehetőséget, hogy másodmagammal részt vegyek egy szociális tárgyú nyári egyetemen. A kurzus gondolatébresztő volt, a társaság kiváló, a város pedig gyönyörű. Még az sem szegte kedvemet, hogy a két augusztusi hét alatt csupán két esőmentes napunk volt. Szerelem volt első látásra. Így aztán amikor arról kellett dönteni, hová szeretnék pályázni, különösebb teketória nélkül döntöttem a Genti Egyetem és a Belgiumi Flamand Közösség ösztöndíja mellett. Tíz csodás hónapot köszönhetek neki, és még annál is többet.

Gent – a három (és fél) torony városa

Gent – a maga kétszáznegyvenezer lakosával – Belgium harmadik legnagyobb települése, Kelet-Flandria tartományi székvárosa, egy ízig-vérig flamand, nyüzsgő, bohém egyetemváros, mintegy hatvanötezer diákkal. A Leie és a Schelde folyók összefolyásánál épült, s karrierjét szépreményű kereskedő- és textilvárosként kezdte. A középkorban nagysága és jelentősége Párizséval vete-

kedett, a 19. századra pedig olyannyira az ipar fellegvárává vált, hogy itt alakultak meg az első szakszervezetek.

Gent városképét a történelmi belváros közepén magasodó három torony uralja: a Szent Bávó Katedrális, a Szent Miklós Templom és a Belfort, tetején a várost védelmező arany sárkánnyal. A folyó túlsó partján álló Szent Mihály Templom csonka tornya (amelyet anno finanszírozási problémák miatt hagytak befejezetlenül) egészíti ki a folyóparti sétány, a Graslei semmihez sem fogható hangulatát, amelyet a – ma már kávézóként/étteremként funkcionáló – középkori céhházak szegélyeznek. Gent kreatív módon egyesíti magában az ódont a modernnel, amelyből egy olyan üdítő egyveleg jön létre, ami miatt nem lehet ezt a várost nem szeretni.

Egy akadémiai évem a sárga biciklik városában

A szemeszter kezdete előtti napokat a város (újra)felfedezésére szántam. Lelkesen szívtam magamba a macskaköves utcácskák, a nyílt terek, a kikötők, az egymásba érő kávéházi teraszok és a belváros egyedi atmoszféráját, miközben kitartóan próbáltam nem elveszíteni a fonalat a híres-hírhedt belga bürokrácia és az egyetemi adminisztráció útvesztőiben.

A kiutazás előtt a célkitűzéseim között szerepelt, hogy rátaláljak a disszertációm végleges témájára, fejlesszem szakmai és nyelvi készségeimet, beilleszkedjek egy új lakó-, társas és munkakörnyezetbe, és megtaláljam a helyem egy idegen országban.

1. feladat: a disszertációm témájának megtalálása.

Kivételesen szerencsésnek érzem magam, amiért olyan kiváló szaktekintély szakmai támogatását élvezhettem a Genti Egyetemen töltött hónapok során, mint *Yves Jorens* professzor. A professzor úr kezdettől fogva koordinálta kutatómunkámat, rendszeres konzultációra adott lehetőséget, és ezen felül is minden segítséget megadott. Kutatási témámat fokozatosan szűkítettem a

Az én sárga biciklim

Graslei

szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról először a határon átnyúló egészségügyre, majd a betegmobilitás jogi szabályozására, s ezen belül sikerült egy új, izgalmas fókuszpontra találnom: a határon átnyúló elektronikus egészségügyi alkalmazások jogi kérdéseire. Ez utóbbi momentum a kinttartózkodásom egyik szakmai csúcspontjához kötődik: mentor professzorom – mintegy a téma szakmai alapozásának lezárásaként – egy workshopot szervezett kifejezetten a számomra, e területen dolgozó kutatók és gyakorló szakemberek részvételével, akiknek prezentálhattam kutatásom addigi menetét és a jövőre vonatkozó elképzeléseimet. Észrevételeik és tanácsaik rendkívül hasznosnak bizonyultak számomra, és elvezettek egy érdekes, új téma felfedezéséig.

2. feladat: szakmai és nyelvi készségeim fejlesztése.

Amellett, hogy szakmai tevékenységem középpontjában a kutatómunka állt, nem akartam elszalasztani annak lehetőségét, hogy bepillantsak egy számomra idegen egyetemi-oktatási rendszerbe. Tanszéki kollégáim készséggel járultak hozzá ahhoz, hogy látogathassam az angol nyelven meghirdetett európai és nemzetközi munkajog, illetve szociális jog kurzusokat. Úgy vélem, az ott tapasztalatokból is sokat profitáltam, mind szakmai, mind oktatásmódszertani szempontból.

Ami pedig a nyelvi készségek fejlesztését illeti, az angol mellett belekóstoltam a flamand nyelvbe (amely a hollandnak a Belgiumban beszélt dialektusa) is, amin saját kollégáim lepődtek meg a leginkább. Ennek oka pedig abban a tényben keresendő, hogy a Flandriába látogató külföldinek egész egyszerűen nincs szüksége flamand nyelvtudásra, ugyanis a flamandok – szinte kivétel nélkül és a legtermészetesebb módon – könnyedén kommunikálnak három-négy idegen nyelven: holland anyanyelvük mellett franciául, angolul és gyakran németül, esetleg olaszuk vagy spanyolul. Ettől függetlenül örömömet leltem a holland nyelv alapjainak elsajátításában, és lelkesen kívántam *„Smakelijk”*-et a közös étkezések előtt.

Kézművesházak Gent belvárosában

3. feladat: egy új lakó-, társas és munkakörnyezetbe való beilleszkedés.

A Genti Egyetem egyik kollégiumában béreltem szobát. A szobák szigorúan egy személyesek, mosdóval, internet hozzáféréssel és – ami az én szobámat illeti – kilátással a koli parkjára. A társaságot pedig szinte keresni sem kell, hiszen rengeteg külföldi hallgató van és számtalan lehetőség a közös kikapcsolódásra. Az őszi félévben jobbára az Erasmus-hálózat által szervezett rendezvényeken vettem részt (volt tengerparti homokvárépítő-versenytől kezdve közös színház- és sörfőzde-látogatáson át a kenutúráig minden), míg a tavaszi félévben hosszabb ideje Gentben élő külföldiekkel kötöttem barátságot. Érdemes tudni, hogy Gentben a társas érintkezések elmaradhatatlan velejárói a sárga biciklik, amelyeket a hallgatók szinte ingyen bérelnek az egyetemtől a mobilitás, a környezet- és egészségtudatosság jegyében.

A munkakörnyezetről annyit feltétlenül meg kell jegyeznem, hogy a tanszék a legelképesztőbb egyetemi épületben kapott helyet, amit valaha láttam: egy középkori kolostor épületét alakították át az eredeti anyagokat ötvözve a legmodernebb technikával. A kollégáim nagyon kedvesnek és minden helyzetben példásan segítőkésznek bizonyultak, bár számomra kicsit hiányzott az itthon megszokott intenzív, napi kapcsolat, a tanszéki szülinapok mindig jó alkalmat adtak egy tortaszelet elmajszolása közben némi kötetlen beszélgetésre.

4. feladat: megtalálni a helyem egy idegen országban.

Gentben nem esett nehezemre hozzászokni az mindennapokhoz. A város

Szent Miklós templom a Belfortból

nap mint nap lenyűgözött, a munkám korábban nem tapasztalt szabadságérzettel és a kutatás mindennapi apró örömeivel örvendeztetett meg, és olyan barátokra leltem, akikkel még unatkozni is jó lett volna, ha sor kerül rá valaha. Az ösztöndíj pedig még arra is lehetőséget adott, hogy Genten kívül is megismerhessek arra érdemes helyeket, így a tíz hónap alatt mintegy húsz különböző városba sikerült eljutnom Belgiumban, Hollandiában és Franciaországban.

Utószó

Visszagondolva, úgy tekintek a genti tartózkodásomra, mint „felnőtté válásom” újabb stációjára: egy olyan értékes, élményekkel teli, motiváló időszakra, amely során emberileg és szakmailag egyaránt több és nyitottam lettem, sokat tanultam a világról, az engem körülvevő emberekről és nem utolsó sorban saját magamról.

Dr. Berki Gabriella
egyetemi tanársegéd

Alkotmánytörténeti kutatások Oxfordban

Az angol és a magyar jogrendszer összehasonlító vizsgálata mai napig a jogtudomány egy igen elhanyagolt területe, pedig számos jogintézményi hasonlóságot és különbözőséget figyelhetünk meg, amelyek befolyásolták a két ország jogrendszerének alakulását. Kutatásomat elősegítette, hogy három hónapos tudományos tanulmányúton vettem részt az Oxfordi Egyetemen (University of Oxford, Faculty of Law, Institute of European and Comparative Law), amelynek keretében a The Development of Citizenship in England in the 19th Century, with Special Attention to the Comparative Analysis of English and Hungarian Citizenship Law kutatási projekten dolgoztam *Stefan Vogenauer* professzor szakmai irányítása mellett. A fogadó egyetem (University of Oxford, Faculty of Law) 2009-ben bírálta el a pályázati kérelmem, amelyet követően a Magyar Ösztöndíj Bizottság megítélte számomra a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíjat 2010-ben (MÖB/66-1/2010). Ezúton szeretnék köszönetet mondani mentoromnak, *Dr. Homoki-Nagy Mária* professzorasszonynak szakmai támogatásáért. Köszönettel tartozom továbbá a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának, hiszen kiutazásomat anyagilag támogatta.

A kutatási témámnak megfelelően alapvetően a 19. századi állampolgársági anyagok elemzésével foglalkoztam, elsősorban a parlamenti anyagok (Papers of House of Commons, Papers of House of Lords) és a korabeli jogesetek (Law Reports) vizsgálatával. Nem maradhatott el a primer források elemzése mellett a szekunder irodalom fel-

Christ Church

tárása sem. Kutatási eredményeim egy részét publikáltam „The Pretences of Loss of Hungarian Citizenship in the 19th Century" című tanulmányomban, mely a Forum Historiae Iuris németországi, lektorált szaklapban jelent meg.

A tematikusan felépített kutatásom során alapvetően az alábbi kérdésekre kerestem a választ. Miként jelent meg és fejlődött az állampolgárság és az állampolgár fogalma? Milyen kapcsolódási pontok léteztek az egyes európai államok jogszabályai között? Hogyan fejlődött ki az angol állampolgárság fogalma? Milyen bevándorlási politikát és idegenrendészeti eljárásokat vezettek be a 19. századi Angliában? Lehetséges volt-e fenntartani a többes állampolgárságot, és ha igen, akkor milyen feltételekkel? Milyen volt a visszahonosítási eljárás?

Kutatásom valódi célkitűzését az jelentette, hogy ne csak a magyar jogszabályokat és joggyakorlatot vizsgáljam, hanem többek között azokat a Magyarországra és Angliára jellemző társadalom- és politikatörténeti változásokat is, amelyek befolyásolták a jogszabályalkotást és a gyakorlatot.

Az állampolgársági jog mellett az országgyűlési képviselői összeférhetetlenséggel foglalkoztam. A magyar szabályozást 1875-ig alapvetően a parlamenti szokásjog alakította törvényi szabályozás hiányában. Az angol jogrendszerben is számos esetet találhatunk a House of Commons iratai között. Az *incompatibilitas* szabályozására nem csak nálunk, hanem Európa szinte minden országában találhatunk példát a vizsgált időszakban, melynek alapvető célja, hogy kiküszöbölje és ellensúlyozza az erkölcsi és a gazdasági változás káros hatásait a politikai életben.

A jogtörténész munkáját nagyon megkönnyítette, hogy az Oxfordi Egyetem könyvtárában elektronikus formában elérhető a 19. századi könyvek és iratok jelentős része. A Bodleian Law Library közel 400.000 kötetével a világ egyik legjelentősebb szakkönyvtára. A könyvtár és a jogi kar a St Cross Building-ben kapott helyet. Természetesen az egyes *college*-ok könyvtárában is megtalálhatók azok a könyvek, amelyek a jogászhallgatók mindennapi szakmai felkészüléséhez szükségesek.

Az Oxfordi Egyetem Anglia egyik légrégebben alapított egyeteme. A párizsi minta alapján hozták létre az egyetemi képzést 1200-ban. Az egyetemen számos *college* működik, amelyek közül az első három a University College, a Merton és a Balliol. A 14. században alapították az Exeter-t, a Oriel-t, a Queen's-t és a New College-ot. A következő században hozták létre a következő kollégiumokat: Lincoln, All Souls, Magdalen. A reformáció előtt még két kollégiumot alapítottak: Brasenose és a Corpus Christi. A leghíresebb kollégiumát (Christ Church) VIII. Henrik alapította 1546-ban. Természetesen az egyetemnek nem csak régi épületei, kollégiumai vannak (pl. St Catherine's College, St Antony's College).

Hogyan néz ki a jogász-képzés az Oxfordi Egyetemen? A jogi karon tartott nyílt napok (open days) alkalmával az érdeklődők felvilágosítást kapnak a kar képzési struktúrájáról. Az alapfokú jogászképzés három éves (Course I.), kivéve, ha valaki olyan szervezett egyetemi képzésben vesz részt, amelynek negyedik évét valamelyik európai egyetem fakultásán kell elvégeznie (Course II.). Ezt az évet Franciaországban, Németországban, Olaszországban vagy Spanyolországban tölthetik a hallgatók, ahol

az adott ország jogrendszerébe kapnak betekintést. Arra is van lehetőség, hogy a University of Amsterdam európai és nemzetközi jogi képzésében vehessenek részt a leendő jogászok. A jogi karra jelentkezőknek meg kell írni egy írásbeli tesztet (Law National Admissions Test, LNAT). A Course II-re jelentkező hallgatóknak ezen kívül egy szóbeli meghallgatáson is részt kell venniük, amely a fentebb említett országok anyanyelvén történik.

Az első három év azonos alapképzést tartalmaz mindkét kurzus esetén. A képzés elsődleges célja, hogy fejlesszék a hallgatók prezentációs és analizációs képességét. A hallgatók jogesetek exegézisén keresztül sajátítják el a precedens rendszer megértéséhez szükséges szakmai rátermettséget. Az oktatók számára kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy a hallgatók egy adott problémát ne csak a jog kontextusában vizsgálják, hanem merjenek szélesebb körben gondolkodni, vizsgálják meg a jogeset etikai, filozófiai, történeti és gazdasági oldalát. Az egyetemen nem csak elméleti tudást szereznek a hallgatók, hanem kutatásmódszertannal is megismerkedhetnek. Ezt elősegíti, hogy egy-egy oktatóhoz meglehetős kis létszámú hallgatót rendelnek. Ez a tutorálási rendszer személyes kontakust tesz lehetővé a professzorokkal, akik heti rendszerességgel foglalkoznak a diákokkal, megbeszélik a felmerült problémákat. A hallgatóknak magas szakmai színvonalú dolgozatot kell készíteniük a professzor szakmai útmutatása mellett.

A tutori rendszerbe jelentkező hallgatók esetében az oktatók a következőket veszik figyelembe: a hallgatók motiváltságát, a tudományos munkára való rátermettségét és a kommunikációs képességét. A hallgatóknak be kell mutatniuk egyetemi dokumentumaikat, beleértve a vizsgákon elért minősítést és többek között a LNAT teszt eredményét.

Azok a hallgatók, akik elvégzik a jogi képzést (BA in Jurisprudence) beiratkozhatnak a gyakorlat számára is elengedhetetlenül szükséges képzésekre (Legal Practice Course, Bar Professional Training Course). Az oxfordi képzés középpontjában alapvetően az angol jog áll, de e mellett a hallgatók a Common Law rendszerének komplex vizsgálatán keresztül betekintést nyerhetnek az USA, Ausztrália, Új-Zéland és Kanada jogrendszerébe is.

Az első éves képzésben alapvetően a következő tárgyakat tanulják a hallgatók: büntetőjog, alkotmányjog, bevezetés a római magánjogba, kutatásmódszertan. A második és a harmadik évben a következő tárgyakat kell teljesíteni: eljárásjog, kötelmi jog, agrárjog, közigazgatási jog, EU jog és jogelmélet. Két szabadon választott tárgyat is fel kell venniük a hallgatóknak. A hallgatók írásban vizsgáznak a szemeszter végén.

Az egyetem a jogászok számára széles körben nyújt további képzési lehetőségeket: Bachelor of Civil Law, Magister Juris, Master of Philosophy in Law. Nagy jelentősége van a posztgraduális képzéseknek, amelyek közül kiemelkedik a doktorképzés. A PhD hallgatók az elsőéves elméleti képzést követően kutatással töltik idejük jelentős részét. A doktorképzésben résztvevő hallgatók egy része csak olyan ösztöndíjas hallgató, akik nem vesznek részt az egyetemi oktatásban. A PhD hallgatók a három éves képzési idő alatt alapvetően diszszertációjukon dolgoznak. Szakmai eredményeiket publikálják, és tudományos konferenciákon vesznek részt. A

jogi kar a világ minden részéről fogad hallgatókat és kutatókat, amelynek következtében nemzetközi tudományos élet fogadja a látogatót. A hagyományairól híres, több mint 800 éves egyetem barátságos légkörét a történelmi város teszi még inkább különlegessé.

A tudományos kutatás mellett arra is volt lehetőségem, hogy megismerkedjek Anglia történelmével és kultúrájával. Oxfordban számos múzeum található, amelyek közül kiemelkedik az Ashmolean Museum, ahol a kiállított műtárgyakon keresztül betekintést nyerhet a látogató többek között az ókori görög, a római és az egyiptomi történelembe. A University Museum és a Pitt River Museum további kikapcsolódási lehetőséget nyújt a látogató számára. A megyében (Oxfordshire) található a Blenheim Palace, ahol Churchill született. Érdekes volt belépni abba a világba, ahol Marlborough 11. hercege jelenleg is él családjával.

Több hétvégét töltöttem Londonban a város közelsége miatt. Nehéz lenne felsorolni a megnézett történelmi emlékműveket vagy múzeumokat. Kiemelném mégis a Parlamentet, ahol egy idegenvezető segítségével betekintést nyerhettünk a House of Commons és a House of Lords működésébe. Londoni kirándulásaim egyik felejthetetlen élménye, hogy az oxfordi magyarok és néhány nemzetközi „szimpatizáns" egyetemista társaságában elmentem a Wembley arénába az angol-magyar barátságos futballmeccsre.

Dr. Varga Norbert
egyetemi adjunktus

All Souls College Library

Egyetemi találkozó

Negyvenhárom éve végeztünk

1967 tavaszán és őszén avatták a József Attila Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karán az 1962–1967 között egyetemi tanulmányaikat végzőket, attól függően, hogy ki, mikor tudta le az államvizsgákat. Akkoriban még nem volt nyelvvizsga kötelezettség, bár a *Padlás János* nyelvtanár által tartott orosz órákon olyan elmélyült ismereteket szerezhettünk a szovjet állam és jog társadalmasítása tárgykörében, hogy az a négy félévnyi stúdium legalább az egyik nyelvvizsgát biztosíthatta volna. Volt tehát végzettségünk, de sokunknak elképzelése sem volt, hol is fog dolgozni (ennyiben már megelőztük a jelenlegi helyzetet). Mivel még nem voltak állásbörzék, mindenki úgy segített magán, ahogy tudott (apuka kapcsolatai, pártbizottság és hasonlók).

Szép emlékű *Wagner Laci* barátunk – aki 6 félév soproni erdőmérnöki tanulmányok után döbbent rá, hogy neki mégiscsak jogásznak kell lennie –, és *Tornay Lacó* ezért Pestre, az Igazságügyi Minisztériumba utaztak. A korai kelés és a hosszú út fáradalmait a vonaton a büfé kocsiban enyhítették, így aztán virágos hangulatban érkeztek a Szalay utcába. A minisztérium kapuján kilépő alacsony kis emberhez fordultak: „Mondja, ez itt a minisztérium, hol találjuk a minisztert?” A „Milyen ügyben keresik?” – válaszra pedig így folytatta

Csoportkép a Tisza-parton

az egyik Laci: „Valami testhez álló állást keresünk most végző jogászként, sok szabadidővel és jó fizetéssel!" A kis ember erre így válaszolt: „Dr. Nezvál Ferenc miniszter vagyok. Ha ilyen pontosan tudják, hogy mit akarnak, javaslom a szomszéd utcát, ott van az Országos Ügyvédi Tanács, jelentkezzenek ügyvédjelöltnek."

Ez és hasonló történetek hangzottak el a végzést követő 5 évenkénti találkozókon, hogy aztán átadják a helyet a gyerekekről, még később az unokákról szóló újabb elbeszéléseknek. A gyerekeknek, majd az unokáknak a valóságban is meg kellett ismerkedni a várossal, ahol anyuka/apuka életének legboldogabb 5 évét töltötte, meg kellett hallgatni *Both Ödön, Maday* tanár úr történeteit az első évből, aztán *Fonyó, Martonyi, Kemenes, Kovács* professzor úr és a többiek magas szintű előadásaira való visszaemlékezéseket.

A találkozókon az egymást régen nem látott résztvevők mindent megtudhattak arról, kiből mi lett, ki hányszor vált el, és hány gyereke, unokája van. A legfontosabbak mégis a visszaemlékezések maradtak! Az oktatókra épp úgy igaz ez, mint a kollégiumi bulikra, a karok közötti „Ki mit tud?"-okra (ahol a leglelkesebb szurkolótáboruk ellenére, a jogászok általában csak a harmadik helyet csípték el a három kar közül), a sportversenyekre (ahol viszont mindig nagyon jól szerepeltünk).

A legutóbbi rendes, vagyis az 5 éves periódusban tartott találkozón azt mondtuk: Ne várjuk meg, hogy még kevesebben legyünk 5 év múlva, találkozzunk mielőbb, még ha csak egy fél napra is. Így aztán 2010. november 6-án délelőtt ismét összejöttünk a Karon. Abban a tanteremben, ahová utoljára jártunk. Mindenki pontosan megtalálta egykori helyét, és csak amikor szétnéztünk, akkor láttuk, mennyi foghíjas szék maradt. Bizony, az akkori évfolyam több mint 20%-a már csak legfeljebb a túlvilágon jogászkodik. Rájuk tisztelgő felállással emlékeztünk. Megint mások, igazoltan voltak távol, így *Martonyi Jancsi*t külügyminiszteri, *Juhász Bandi*t az Európai Bíróságon végzett munkája akadályozta a megjelenésben.

Aki viszont tudott, eljött, még annak árán is, ha a félnapos együttlétért több órás ide és vissza utat kellett vállalnia. 2-3 órát töltöttünk együtt egykori karunk épületében, nem felejtve el megemlíteni, hogy az emeletráépítéskor másodévesek voltunk. Az évfolyam rendjét most még nehezebb volt fenntartani, mint annakidején, hiszen mindenkinek annyi mondanivalója volt, és mindenki egyszerre akarta elmondani! Aztán szigorú *Kovács Magdi* (alias *Maráz Vilmosné*) indulást vezényelt, mi pedig még megnéztük az Arcképcsarnok sok ismerős oktatóját, majd elköszöntünk *Csiszi bácsi* portás kései utódjától, és a korzón át a Halászcsárda felé vettük utunkat.

A Tisza-parton az őszi napfényben sütkérezve, az egykori emlékektől feltöltődve készült az alábbi kép az idős „jogász urakról és hölgyekről". A közösen elfogyasztott halászlé után azzal az ígérettel váltunk el egymástól, hogy megint nem várjuk ki az újabb 5 évet, hanem mihamarabb találkozunk Szegeden.

Dr. Lippai Pál
ügyvéd, Szeged M.J.V.
polgármestere (1990—1994)

1980-ban végeztünk

„Ha ennyire összekovácsolódik egy barátság, többé nem egykönnyen bomlik fel; ellenkezőleg, az történt, hogy az idő és a körülmények csak megszilárdították és nem lazítottak rajta.”

(Charlotte Bronte)

Ez a gondolat jutott eszembe, amikor hazafelé tartottam a 30 éves évfolyamtalálkozónkról. 1980-ban végeztünk, akkor még a pártállam kulturális és ideológiai relációjában. Azóta három évtized telt el, nagyot fordult a világ, nem beszélve arról, hogy friss diplomával a kezünkben úgymond 10 évig a diktatúra, majd később a demokratikus állam intézményrendszerében élünk és dolgozunk. A találkozónk időpontja október 9. volt, amely az önkormányzati választások, a történelmi jelentőségű 2010. választások utáni időszak. Életkorunkat tekintve nemcsak fizikálisan, hanem szellemi képességeinket is figyelembe véve a legtettrekészebb és alkotó időszakunkat éljük, most érett be a munkánk gyümölcse, a családi életünk, és ebben az időpontban (történelmi időpontban) találkoztunk ismét.

A találkozót megelőzőleg lázasan készülődött mindenki, és jóval a megszokottnál korábban kezdtük szervezni – a technika segítésével kör e-mail-ek küldésével – hiszen önmagában kis évfolyamról volt szó: 150-en kaptunk diplomát 1980. februárjában. Az évfolyam többsége a kitűzött időpontban megjelent. „Schaffhausen”-i óraműpontossággal 2 órakor találkoztunk, és hangos volt a folyosó a viszontlátás és a megismerés, felismerés örömétől. Már a folyóson felidéztük a közös élményeket, a társadalmi munkákat, a nehéz vizsgák előtti taktikázásokat, az ajtók előtti szorongásokat – jóleső érzéssel beszéltünk róla.

A vidám hangulatot a megemlékezés csöndje szakította meg, sajnos emlékeznünk is kellett, az időközben elhunyt 20 oktatónkra, illetve 8 évfolyamtár-

Újra a padokban...

sunkra. A döbbenet hangja után ismét felelevenítettük az együtt töltött időszakokat, a régi fényképeket kézről-kézre adtuk és megállapítottuk, hogy senki sem változott, csak az idő szaladt el.

A találkozónkat megtisztelte *Molnár Imre* professzor úr és *Hofszang József* tanár úr, akik az egyetem életéről tájékoztattak bennünket, a változásokról.

A szokásos bemutatkozás következett, mindenki elmondta, hogy mi történt vele az elmúlt néhány évben, illetve üzenetet hoztak azoktól, akik távol maradtak. Vannak hosszantartó sikertörténetek, illetőleg kevésbé sikeres, melyet összefoglalva csak úgy idéznék, hogy az elmúlt 30 évben nem sok minden történt, melyet a következő 30 évben lehet elemezni, majd azt követő 30 évben pedig okulni belőlük.

A sikertörtének közé tartozik, hogy az évfolyamunkról többen egyetemi tanárként tevékenykednek, „adtunk már" minisztert, APEH elnököt, jegyzőket, vezető ügyészeket, bírókat, a jogászszakma minden területén különböző eredményeket elérő kollegákat is. (A felsorolás a teljesség igénye nélkül.) Természetesen vannak pályaelhagyók, akik szintén megállják a helyüket.

Jó volt nézni, hogy egymásban nem a hierarchiát tiszteltük, hanem a személyeket. Ezzel a gondolattal kívánok visszatérni bevezetőmhöz, hogy bár változott a világ, változtak a nézetek, mégis az együtt töltött egyetemi évek összekovácsoltak bennünket annyira, hogy a viszontlátással történő köszönés mellett azzal búcsúztunk, „hogy feltétlenül látogass meg, ha arra jársz, ahol én élek, vagy dolgozom", de találkozunk 2015-ben.

Dr. Czira Enikő
ügyvéd

✸✸✸

1980-ban végeztünk, kerek évforduló, immáron 30 éve... Természetesen alig tegnap volt, és senki nem érzi a harminc évet, különösen, amikor – egymás felfedezését, és rövidebb-hosszabb gondolkodás után egymás felismerését ünneplő hangos üdvözlések mellett – gyülekeztünk a jogi kar bejárata előtt, a régi évfolyamtársak megérkeztére várva. Ugyanaz az érzés, mint amikor először Szegedre érkeztünk, és a „Lófara" előtt álló épületet végre megtalálva, és a hatalmas ajtót megnyitva először léptünk be a tekintélyt parancsoló épületbe. Vannak olyan pillanatok az ember életében, amelyet soha nem felejt el. Valószinű, a joghallgatók életében az egyik felejthetetlen pillanat, amikor kinyitja életében először a Kar ajtaját, és belép rajta...

A találkozók koreográfiája mindig a klasszikus: a teremben mindenki a régi helyére ül, ezzel is segítjük a felismeréseket. Van, aki nem sokat változott, van, aki szinte teljesen „kicserélődött". Van, aki öregedett, van, aki fiatalodott. *Kovács Kati* ebben valószínűleg a győztes, ő fiatalabb lett, mint hallgató korában volt. *Édes Vera* egy cseppet sem változott... A lányok jó része elegáns hölgy lett, a fiúk pedig szép, jó megjelenésű urak. Pedig, de sokat jártak kötött pulóverekben egyetemistaként! Még legtöbbjük karakteres pulóverére is emlékszem, jól állt nekik (ma pedig az öltöny...).

Szerencsére összetartó évfolyam vagyunk, hála néhány lelkes szervezőnek, minden öt éves találkozót megtartottunk, és az évfolyam jó része el is jön

Fehér asztal mellett folytatódott az emlékek felidézése

mindig, és elégedetten számba vehetjük, hogy a társaság jó részének jól sikerült kamatoztatnia jogász diplomáját: sok sikeres ügyvéd, biró, ügyész lett közülünk, megyei hivatalok vezetői, egyetemi oktatók, tanszékvezetők, APEH országos elnök, sőt miniszter is... Jó végignézni az évfolyamon! Akik itt vannak, azok néhány felhőtlen emlékező órára jöttek, ami természetesen sikerült is, hiszen egyetemista őszinteséggel beszélgettünk egymással. Minden találkozón várjuk azt a pár embert, akiknek még egyszer sem sikerült eljönniük, és a 152 nevet felsoroló évfolyamlistánkból majd tizen vannak, akik már biztosan soha többet nem tudnak eljönni... Pedig milyen „klassz gyerekek" voltak! Jó részük nagyon hirtelen ment el...

A tantermi beszámoló után a Novotelben folytattuk a beszélgetéseket, asztaltól-asztalig vándorolva – természetesen hajnalig –, hogy mindenkiről valóságos, és lelki fényképet készíthessünk, elraktározni az elkövetkező 5 évre, amikor majd újra egyetemisták lehetünk ismét egypár órára, a következő találkozónkon...

Dr. Szondi Ildikó
egyetemi docens

15 éve végeztünk

„Megismerni a jogászt délceg járásáról,
Gyönyörű szép kék szeméről,
magas homlokáról."

A jogászinduló eléneklésével kezdődött Szegeden 2010. október 2. napján az 1995-ben végzett évfolyam találkozója, melyre újból az Alabárdos Étteremben került sor. A mi évfolyamunk volt az első, már részben nyelvvizsgával felvett évfolyam, így nekünk kevesebb gondot okozott a diploma megszerzése. Gyakorlatilag mi voltunk az első évfolyam, amely már a Magyar Köztársaság ideje alatt indult (1990) és az összes új törvényt elsajátította, így a vadonatúj Alkotmányt, a gazdasági társaságokról és a gazdasági jogról szóló törvényeket, hogy csak a fontosabbakat említsem. A

mi évfolyamunk már EU-jogot és jogi informatikát is tanult, „emailezett", „csetelt", szövegszerkesztőn írtuk írógép helyett az évfolyamdolgozatot, és Complex jogtárat használtunk a papír alapú Magyar Közlöny mellett és később már helyett. Az évfolyam-találkozót is majdnem kizárólag az interneten keresztül szerveztük, felhasználva az „email, facebook, iwiw" oldalakat az elveszett társak megtalálásában és a kommunikációban. Tanulva a nehézségekből, levelezőlistára tettük fel az adatokat, így két találkozó között is karban tudjuk tartani az adatokat.

A 200 fős évfolyamból nyolcan közjegyzők, ötvenen büntető és polgári bírók, húszan ügyészek lettek, nagyon sokan az ügyvédi, jogtanácsosi, azaz a klasszikus jogi pályákat választották élethivatásuknak. Csak a Szegedi Városi Bíróságon nyolc évfolyamtársunk dolgozik, akik majdnem mindannyian meg is jelentek az évfolyam-találkozón. Emellett parlamenti képviselő, diplomata, polgármester, jegyző, aljegyző, helyettes államtitkár is megtalálható soraink között. Elmondható, hogy mindenkire büszkék vagyunk az évfolyamból; ennél jobban csak arra vagyunk büszkék, hogy rendszeresen megtartjuk az évfolyam-találkozókat, és az ötévenkénti találkozókon kívül is összetart az évfolyam.

A három örök barátnő: dr. Tóth Beáta, dr. Szöllőssy Anita és Gellényné dr. Hajmássy Réka

Este tíz órakor, amikor már mindenki megérkezett, megemlékeztünk a Himnusz eléneklésével két szeretett évfolyamtársunkról, akik sajnos már nem lehetnek velünk. A beszélgetések során

Néhány jóbarát az évfolyamból: dr. Doroszlay Mónika, dr. Mag Gusztáv, dr. Békessy Emese, dr. Ugrin Orsolya, dr. Riederauer Magdolna, dr. Zima Anikó, dr. Kiss Attila és dr. Deák Tibor

3+2 testőr: dr. Paulik György, dr. Szakál Attila, dr. Spinyhért Zsolt, dr. Szűcs László és dr. Kókai Gábor

szépen sorban kezdtek beúszni az emlékképek, és bár kínos néha megkérdezni a másik nevét, azért hasznos dolog, mivel az idő múlása a memóriát is kifakítja. Meg is fogadtuk, hogy csinálunk egy képes tablót névaláírásokkal, így mindenki könnyebben eligazodik majd az idők múltával is. Érzi magában az ember, hogy ismerem, sőt jól ismerem, és egyszer csak megvilágosodik, mint amikor egy arcképszerkesztő szoftver elkezdi tekerni az időskáláját. A legérdekesebb az egészben az, hogy ez után már ismét a régen jól ismert arcot látod magad előtt, nem pedig a 15 évvel idősebbet. Néhány órára sikerült visszaforgatnunk az idő kerekét. Egyszóval jó volt, érdekes volt, és nagyon jó érzés volt azokkal eltölteni ezt a néhány órát, akikkel öt éven keresztül jártunk ugyanarra az egyetemre, és nap mint nap találkoztunk, de mégsem tudtunk mindenkit teljesen megismerni. A „lányokat" külön dícséret illeti: jelenlétükkel emelték a rendezvény fényét, mindegyikük kifejezetten ápoltan, csinosan felöltözve idézte fel egykori önmagát – kedvesek, bájosak voltak.

A 3 „grácia": dr. Nyilas Margit, Szilágyiné dr. Kukó Anita és dr. Fodróczy Marianna

Éjfélkor hagyományőrző módon elénekeltük a Jogászhimnuszt, melynek strófáival fejezem be a beszámolót:

„Nem ütik a jogászt agyon,
Sárgarigó, rozmaringos galambom,
Mert a jogász vasból vagyon,
Sárgarigó, rozmaringos galambom"

Dr. Czeglédy Attila
ügyvéd

Egy jogász népművelő

Simoncsics János (1948–) Szegeden született, családos, feleségével három gyermeket nevelnek. Iskolai tanulmányait meghatározta a művészetek iránti fogékonysága: zenei általános iskolába (Szegedi Pedagógiai Főiskola Ének-Zenei Tagozata) és iparművészeti gimnáziumba (Tömörkény István Gimnázium és Szakközépiskola Kerámia Tagozata) járt. A jogi tanulmányok (JATE Állam- és Jogtudományi Kar) e tekintetben kitérőt képeznek, ugyanakkor az ott szerzett ismeretek máig segítik a bonyolult helyzetekben való eligazodásban. Egyetemista évei idején alapítója volt a Jogi Kari Önképzőkörnek (az egyetem Tompai kapunál található raktárának helyiségeiben működött éveken keresztül); ez időben vette föl a népművelő speciál kollégiumot is, öntudatlanul készülve későbbi hivatására.

Ezek az ismeretek teremtették meg a lehetőségét annak, hogy a jogi diploma megszerzése után benn maradjon az egyetemen, ahol közel négy évig kulturális főelőadóként tevékenykedett. Föladatai közé tartozott az egyetem öntevékeny csoportjainak irányítása, a központi nagyrendezvények szervezése és a JATE Klub szakmai fölügyelete. Időben későbbi, de témáját tekintve ide tartozik az a tény, hogy szakmai ismeretei bővítése és a betöltött pozícióhoz szükséges szakirányú képesítés megszerzése céljából 1998-ban a JATE Felsőfokú Kulturális Menedzserképző Tanfolyamán oklevelet szerzett.

1978-tól a Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál titkáraként majd igazgatójaként tevékenykedett 1994. áprilisáig, amikor az akkori fönntartó, a Szakszervezeti Művelődési Intézmények Egyesülete megszüntette a további támogatást. Ekkor a város vette át a néptáncfesztivál további működtetésének föladatát és annak további szer-

Simoncsics János önmaga karikatúrája társaságában

vezését – külön szakfeladatként kezelve – a Bartók Béla Művelődési Központra bízta, őt pedig státuszba helyezte.

Társadalmi tevékenységei az amatőr művészeti ágakhoz (a kórusművészethez, a diákszínjátszáshoz, a pantomimhoz és a néptánchoz) kötődnek. 1967- és '68-ban tagja volt a nevezetes budapesti egyetem *Universitas Együttes*ének. 1969-ben *Marcel Marceau* magyarországi föllépéseinek hatására pantomim csoportot hozott létre barátai körében az újszegedi művelődési házban. 1969-től 1993-ig táncolt a *JATE Bálint Sándor Táncegyüttes*ben. A magyar néptáncmozgalomban kifejtett tevékenységéért 1982-ben „Szocialista Kultúráért" kitüntetésben, 2001-ben Wlassics Gyula-díjban részesült.

Közéleti revékenységei sorából kiemelkedik az 1990–1994-ig tartó időszak, amikor is az első szabad választások eredményeképpen Szeged város képviselőtestületének tagjaként a Kulturális és Közművelődési Bizottság titkára (alelnöke) lett. Később ugyanennek a bizottságnak az elnöki tisztét töltötte be két évig, a ciklus végéig.

A Bartók Béla Művelődési Központban 1994. május 1. óta dolgozott, eredetileg mint népművelő és a néptáncfesztivál igazgatója, 1998. szeptember 1-től pedig, az egész intézmény igazgatójaként is. Szakmai irányítója volt az ott folyó kulturális, művészeti és közművelődési szervezőmunkának. Ő szervezte és rendezte a rendszeresen visszatérő *Szegedi Szalon* sorozatot, s továbbra is közvetlenül magam irányította a folklórral kapcsolatos programokat: táncházakat, néptáncfesztiválokat (2010-ben volt 32 éve, hogy néptáncfesztiválokat szervezett: ez idő alatt 16 nemzetközi és ugyanennyi hazai fesztivált tudhatott maga mögött – a néptáncos szakma szerint szép sikerrel). Valószínűleg ezekért a tevékenységekért – 2003. januárjában a Magyar Kultúra Napján – egyike lett a szegedi önkormányzat által adományozott *Arany-gyűrű* kitüntetettjeinek.

A Bartók Béla Művelődési Központ 2008. június 30-i megszüntetése után a tápai Heller Ödön Művelődési Házba került programszervezőnek. 2010. szeptember 1-től nyugdíjas.

A remek humorú és kivételes utánzó-képességgel megáldott Simoncsics Jánostól álljon itt a generációkat jogtörténetre tanító „Dönci bácsi" emlékét megidéző kedves írás.

Ez alkalommal a kedves emlékű, ugyanakkor rettegett jogtörténészről, Both Ödön professzor úrról szeretnék megemlékezni a magam módján. Háta mögött mindenki Dönci bácsiként emlegette, így – különösen ennyi év távolából – én is így teszek.

Ha Dönci bácsira gondolok, mindig a jellegzetes hanghordozása jut eszembe. Előadásmódja lassú volt és harsány. A tempója miatt kiválóan lehetett jegyzetelni és még az utolsó sorban is jól hallatszott minden szava! Minden kifejezést jól *megrágott*, s néhány fontosnak szánt gondolatát úgy emelte ki, hogy még jobban fölemelte a hangját, majd a szóvégi mássalhangzókat megduplázta, sőt, a nyomaték kedvéért még belenyögött egy szóvégi „ö"-t is! Tájszólásban beszélt, és az irodalmi nyelvhez képest minden „e" hangot röviden ejtett „á"-nak mondott. A nyelvészek, szótárírók fonetikai jeleikkel nyilván szabatosabban tudnák leírni ezt a beszédmódot, de én csak egy laikus ember írásmódjával tudom fölidézni azt, hogyan is beszélt. (Élőszóval könnyebb lenne!)

Különösen irritálta, ha valaki összemosta a székelységet Erdéllyel. Ilyenkor az alábbi *mintamondat* harsant föl: „Nám Árdélly! Székállyö közz-szárvázáttö!" [= Nem Erdély, székely közszervezet!] ... ilyenkor jelentőségteljesen megállt, és fenyegetően körbehordozta tekintetét rajtunk, jelezve, hogy mihez tartsuk magunkat majd a szigorlaton.

Akkoriban, joghallgató koromban, nagyon tudtam utánozni Both Ödönt! Az egyik jogászbálon – nyilván egy kicsit többet ittam a kelleténél, meg talán imponálni akartam az épp aktuális leánynak – elkezdtem Dönci bácsi hangján beszélni. S mivel ezt csak hangosan tehettem, lassan azt vettem észre, hogy egyre nagyobb társaság gyűlt asztalunk köré, sőt, a fejek gyűrűjében megjelent *Kemenes Béla* professzor úr mosolygós arca is! Ez, mármint a tanár úr mosolya, ritka jelenség volt, meg is ijedtem tőle, és hamarosan befejeztem a paródiát... A következő héten, az aktuális polgári jogi előadáson Kemenes professzor a katedrára lépve így szólt:

– „Tisztelt Hallgatóság! Kezdődő hangszalag-gyulladásom nem teszi lehetővé, hogy előadásomat elmondjam, ezért megkérem »Both Kollégámat«, hogy azt, helyettem tartsa meg!" – s kajánul rám nézve, kiintett a pulpitusra! Ő maga pedig beült az első sorba. Erre a fordulatra egyáltalán nem számítottam, különösen tartalmilag nem! (Nem voltam jó tanuló, a tanév közepén még semmit nem tudtam polgári jogból, meg jogtörténetből sem, ...talán majd később, a vizsgákon!) El lehet tehát képzelni, milyen baromságokat hordtam össze *szakmailag*! Mindenesetre frenetikus sikerem volt, az évfolyam könnyesre röhögte magát az össze-vissza hadovától! Sajnos ez a halandzsa *„rámszáradt"*: később már akkor sem vettek komolyan, amikor jól feleltem vagy válaszoltam valamire.

Nem tudom, hogy Dönci bácsi megtudta-e, hogy valaki parodizálja, mindenesetre ennek semmi jelét nem adta az év végi szigorlaton. Beülve süppedős füles foteljeinek egyikébe, megkaptam az első kérdést:

– „Kádvás Jánoss, bászélján a Sztolipin-i reákcióróllö!" Mivel halvány gőzöm sem volt, miről is lehet szó, zavaromban elkezdtem fonni a dohányzóasztal terítőjének rojtjait. Nyilván már más is így tett korábban, mert rám rivallt:

– „Ná fonja bá! Vizsga végén nám győzöm kibogozni!" – erre riadtan visszahúztam a kezemet, és teljes némaságba burkolóztam. Látta rajtam a totális ürességet, de mindent ki akart bányászni belőlem (mint ahogyan mindig, mindenkiből) és mentőkérdést tett föl:

– „Akkor azt mondja meg legalább, hogy milyán námzátiségű számélyiségről van szó?" Elővettem alapvető félműveltségemet és határozottan (!) rávágtam:

– „Orosz ?" Reakciója igazolta, hogy Dönci bácsi jó pszichológus is volt! Kitűnő humorérzékkel – oldásként – így válaszolt:

– „Jól fálált! Báfonhatja!" A többi vizsgakérdésre már nem emlékszem... De, hogy jó talajra hullott Both tanár úr tanítása, mi sem bizonyítja jobban, mint a pár hete történt *esemény*. Nyugdíjasként néha keresztrejtvényt fejtek, s mit olvasok az egyikben, a függőleges 10. sorban? *Az utolsó Romanov cár belügyminisztere: 9 betű!* Vaktában beírom az üres kockákba: *Sztolipin*! A vízszintes meghatározások visszaigazolnak! Hát persze – régi haverom ő – még Dönci bácsi mutatott be bennünket egymásnak!

Dr. Simoncsics János

Könyvkiadás, ösztöndíjak

A szegedi jogi kar támogatására életre hívott Pólay Elemér Alapítvány aktivitása töretlen. Szeretném ezúttal kiemelni a pályakezdő oktatók tudományos munkálkodását honoráló, egyszersmind buzdító támogatásokat; a kuratórium 2010-ben 15 fiatal oktatónak ítélt meg jelentős mértékű kutatói ösztöndíjat. Emellett rangos sorozataiban újabb kötetek jelentek meg, melyek karunkon és Budapesten (a Ráday és a Gondolat Könyvesházban) is megvásárolhatók – következzen e kiadványok listája.

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára c. sorozatunkban jelent meg:

29. *Bató Szilvia*: A "büntetési rendszer" átalakításának megjelenése Kossuth Lajos Pesti Hírlapjában (1841–1844)

30. *Juhász Zsuzsanna*: A börtön-egészségügy gócpontjai és ártalomcsökkentő kezdeményezések külföldön

31. *Lőrincsikné Lajkó Dóra* (szerk.): Opuscula Szegediensia 3

32. *Hegedűs Andrea*: Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében

A Pólay Elemér Alapítvány Tansegédletei:

Gyémánt Richárd–Petres Tibor: A Koszovói Köztársaság, Európa legfiatalabb állama

Berki Erzsébet: Munkaügyi kapcsolatok közszolgálatban

Gyémánt Richárd: Társadalomstatisztika (3. kiadás)

Farkas Csaba: Társasági jogi alapismeretek (3. kiadás)

Pólay Elemér, alapítványunk névadója

Ember Alex: Európai uniós alapismeretek

Gyémánt Richárd–Kovács Péter–Petres Tibor: Montenegró. Európa második legfiatalabb állama

Gombos Katalin: Eljárás nemzetközi bíróságok előtt

Juhászné Zvolenszki Anikó: Polgári eljárásjogi ismeretek (5. kiadás)

Temesvári Józsefné: Az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai

Ez alkalommal is szeretném megköszönni kedves egykori hallgatóinknak és más támogatóinknak anyagiakban nyújtott nagylelkű támogatását. Az esedékes szja-bevallások idején tehető 1% felajánlása tekintetében újólag szíves figyelmükbe ajánlom alapítványunkat, melynek adószáma:

18459203–2–06

Dr. Balogh Elemér
egyetemi tanár

In memoriam

25 éve hunyt el Bónis György, a Jogtörténeti Tanszék egykori (1940—1957) vezetője.

A középkori magyar jogtörténet legjobb ismerője, Bónis György 1914. január 5-én született Budapesten, és 25 éve, 1985. november 9-én hunyt el szülővárosában. Fordulatokban bővelkedő életének első fontos állomását jelentették a pesti piaristáknál eltöltött gimnáziumi évek, az itt szerzett ismeretek, tapasztalatok egész későbbi életét, gondolkodását meghatározták. Első komolyabb élménye a cserkészet volt, melynek jellembeli tartást és sok szép élményt köszönhetett. A jeles érettségi után a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán szerzett *sub auspiciis gubernatoris* (kormányzói kitüntetéssel) diplomát 1936-ban. Sokirányú tehetsége egyéb területeken is megnyilvánult, kiváló nyelvérzékén túl a zene területén is hamar felfigyeltek tehetségére, zongorázni és hegedülni is remekül tudott.

Egyetemistaként írta 194-ben első komoly tudományos munkáját „A magyar büntetőtörvénykönyv első javaslata 1712-ben" címmel, mellyel már ekkor nagy elismerést váltott ki. A jogtörténettel korán „eljegyezte magát", már első éves korában témát kért mesterétől, *Eckhart Ferenctől*, s a választás a középkori egyházi bíróságok kutatására esett, mely témakör egész későbbi tudományos munkásságát végig kísérte. 50 éven keresztül gyűjtötte az anyagot egy nagymonográfiához, mely a magyarországi szentszékek bíráskodási gyakorlatát tárgyalta volna,

BÓNIS GYÖRGY

(1914—1985)

azonban halála e mű elkészültét meghiúsította, ellenben az e gyűjtőmunka eredményeit összefoglaló, *Balogh Elemér* professzor gondozásában megjelent „Szentszéki regeszták" így is mindmáig egyedülálló eredmény ezen a területen.

A fővárosi Egyetemi Könyvtárban eltöltött rövid idő után, 1936—37-ben egy esztendőt tanult ösztöndíjasként Londonban, ahol az angol jog történeti szelleme mély hatást gyakorolt tudományos felfogására. Kiemelkedő tehetségének köszönhetően 1940-ben — mindössze 26 évesen — rendkívüli egyetemi tanárrá nevezték ki az akkor néhány évre ismét Magyarországhoz tartozó Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemre. E fiatalon történt kinevezéséből számos humoros szituá-

ció is eredt, ahogy önéletrajzában meg is emlékezik róluk: előfordult, hogy a dékáni hivatalba sem akarták beengedni, amikor a professzorok bementek... Kolozsvári évei alatt figyelme elsődlegesen az erdélyi jog történetére irányult, melynek eredményeit „Magyar jog – székely jog" című szintetizáló munkájában írta meg. Ekkor született meg egyik legalapvetőbb munkája is „Hűbériség és rendiség a középkori magyar jogban" címmel (1947).

Oktatói munkásságát a lelkiismeretesség, alaposság jellemezte, a vizsgáztatásnál – saját bevallása szerint is – szigorú volt, ellenben jóindulatú, humánus felfogású; számos példa közül e helyütt csak egyet említve: megengedte, hogy néhány kárpátaljai fiú románul vizsgázzon, holott e nyelven ekkor még meglehetősen keveset értett. 1947-ben a román hatóságok kiutasították Kolozsvárról, ekkor került Szegedre a magyar és egyetemes jogtörténeti tanszék élére.

Tudományos érdeklődése a magyar alkotmány- és jogtörténet egészét átfogta, írt többek között Szent Istvánról, a középkori somogyvári formuláskönyvről, sőt még Hajnóczy Józsefről és Nagy Istvánról is, leginkább azonban a középkor kutatója maradt egész életében. Tanszékvezetői tisztségét 1957-ig töltötte be, 1955-ben a kar dékánhelyettese is volt. Az 1956-os forradalmat követően azonban a hatalom nemkívánatosnak tartotta jelenlétét az egyetemi katedrán, így ettől kezdve nyugdíjba vonulásáig (1974) a Fővárosi Levéltárban kapott állást. Itt tudományos munkáját nem korlátozták, így továbbra is ragyogó munkák születtek tollából, máig kiemelkedő jelentőségű monográfiája többek között a „Középkori jogunk elemei. Római jog, kánonjog, szokásjog", valamint az ún. nagydoktori disszertiójának témáját publikáló munkái: „A jogtudó értelmiség... (utánanézni!!), melyeket haszonnal forgathatnak több tudományterület művelői egyaránt. Élete és munkássága méltó például szolgálhat mindenkinek, főképpen pedig a jövő jogtörténész generációk számára.

Dr. Tamási Éva
PhD hallgató

---

25 éve hunyt el Both Ödön, a Jogtörténeti Tanszék egykori (1960–1985) vezetője.

Both Ödön 1924. január 16-án született Cibakházán pedagógus családban, és 1985. április 27-én halt meg Szegeden. Életének legfontosabb színterével, Szegeddel nagyon korán kapcsolatba került, középiskolai tanulmányait már itt végezte a Klauzál Gábor Gimnáziumban.

Jogi stúdiumait 1945 és 1949 között végezte a szegedi egyetemen, s 1951-ben avatták *summa cum laude* minősítéssel doktorrá. A tudomány iránti elkötelezettsége már korán megnyilvánult, azonban nemcsak a jogtörténet iránt mutatott érdeklődést, hanem a jogtudományok más ágait is magas szinten művelte, így az alkotmányjogot és a jogelméletet szintén. 1952-től kizárólag a jogtörténeti tanszéken dolgozott Bónis György tanítványaként. 1957-től ő gondozta a tanszék mellett működő tudományos diákkört, ahol nagy lelkesedéssel munkálkodott a tehetséges, érdeklődő fiatalok felkarolásában, az utánpótlás kinevelésében. Zsenialitá-

sa abban is megmutatkozott, hogy jó érzékkel tapintott rá azokra az emberekre, akik a bizalmat megszolgálva a jogtörténet jelentős művelőivé váltak. Munkája eredményességét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a jelenlegi két jogtörténeti tanszéket két tanítványa, *Homoki-Nagy Mária* és *Balogh Elemér* professzorok vezetik.

1965-től vette át a tanszék vezetését mint egyetemi docens, s egészen haláláig ebben a pozícióban maradt.

Oktatói munkásságát leginkább Pólay Elemér professzor szavaival lehet összefoglalni, felidézni: „Előadásai nemcsak diákjai számára jelentettek élményt, amikor őket az ezeréves magyar múlt jogfejlődésének megismerésére oktatta, hanem maga is lelkes odaadással életének legszebb perceit élte át a katedrán." Valóban, az oktatómunka iránti elkötelezettségét még a szülői házból hozta, falusi tanító édesapja tanítás, nevelés iránti szeretete, az ő példája meghatározta Both Ödön későbbi életét, gondolkodásmódját.

Tudományos munkáját a részletekbe menő alaposság, precizitás jellemezte, éppen ezért nem publikált sokat, de amit megalkotott, az máig egyedülálló és alapvető értéke a jogtörténet azon szegmensének. Egyik fő elvét, mondhatni *ars poeticá*ját így fogalmazta meg: „a kutatómunkában csak akkor működhet az ember, a jogtörténész fantáziája, ha a kutatási területen csak repedés mutatkozik, de a szakadékot a képzelet szárnyán átrepülni bűn a tudomány ellen." E gondolatokhoz mindvégig hű maradt, ennek megfelelően alapos, hatalmas mennyiségű levéltári kutatómunka nélkül semmit nem vetett papírra.

Fő kutatási területe a magyar reformkor jogtörténete volt, ez szolgáltatta

BOTH ÖDÖN

(1924–1985)

kandidátusi értekezésének témáját is, mely fokozatot 1964-ben szerzett meg „A beszámítást kizáró és a büntetést megszüntető okok Szeged város reformkori büntetőjogában. 1790–1848" című dolgozatával. E korszak kiemelkedő egyéniségének tartotta Szemere Bertalant, akinek munkásságával több tanulmányában foglalkozott. A büntető perjog intézményei közül leginkább az esküdtszék keltette fel érdeklődését, ezen kívül a sajtószabadság története is nagy érdeklődést váltott ki belőle. Azonban nemcsak magyar jogintézményeket, történeti eseményeket taglalt műveiben, hanem a francia alkotmány- és jogtörténeti kutatások területén is maradandót alkotott.

Korai halála nem tette lehetővé, hogy életműve teljesen befejezett legyen, de így is olyat alkotott, amelyet csak a legnagyobbak tudhatnak magukénak.

Dr. Tamási Éva
PhD hallgató

125 éve született Buza László professzor, a Nemzetközi Jogi Tanszék egykori vezetője.

Buza László életpályája az ősi, haladó hagyományairól híres sárospataki kollégium légkörében vette kezdetét. Tanulmányait a budapesti jogi karon folytatta, és Kolozsváron fejezte be 1908-ban. A diploma megszerzését követően jogakadémiai tanár lett Sárospatakon, mindössze 24 évesen. Politikatudományt, közjogot és nemzetközi jogot tanított, foglalkozott többek között a miniszterek felelősségével (A miniszterek jogi felelőssége. Budapest, 1911.), a királyi család jogi helyzetével, a képviselőház házszabályaival. Buza professzor e korszakában a közjogi pozitivizmus jeles képviselőjeként azt a dogmatikai módszert követte, amely igen jelentős mértékben járult hozzá a jogtechnika fejlődéséhez is.

1920 után tért át a nemzetközi jog kutatására, először mint a Kolozsvári Egyetem magántanára (1921-től), majd 1923-tól tanszékvezető egyetemi tanárként Szegeden. 1935-ben jelent meg „A nemzetközi jog tankönyve" című munkája, amely a nemzetközi jog szabályait részletesen tárgyalja, kitérve a nemzetközi jog jogi természetére, a jogforrásokra, az államok nemzetközi jogi státusára, a nemzetközi jogközösség szervezetének alapelveire, a nemzetközi szervezetekre és a nemzetközi jogi bíráskodásra, az államok felelősségére és a háború jogára. Máig érvényes következtetéseket vont le, és úgy foglalta kerek egészbe a feldolgozott óriási mennyiségű tényadatot, hogy a joghallgatók számára is érthető legyen.

Kutatási területe a nemzetközi jog szinte egész területét átfogta. 1930-ban jelent meg monográfiája a kisebbségek helyzetéről (A kisebbségek jogi helyzete, a békeszerződések és más nemzetközi egyezmények értelmében. Budapest, 1930.); e 400 oldalas munka mindmáig a legrészletesebb magyar nyelvű feldolgozása ennek a témának.

BUZA LÁSZLÓ

(1885–1969)

Lelkes híve volt az *universitas*-eszmének, amely lehetővé teszi karon belül és karközi viszonylatban azt, hogy az oktatók véleményüket kicserélve további indíttatást kapjanak tudományos munkájukhoz. Egyik legfontosabb tudósi jellemvonása, hogy hihetetlen érzékenységet mutatott a politikai aktualitások iránt. Így már az I. világháború idején olyan nemzetközi jogi kérdéseket igyekezett feldolgozni, mint a légi háború jogi problémái (A levegőterület nemzetközi jogi helyzete. Budapest, 1910.) vagy a háborús represszáliák. A spanyol polgárháború idején a felkelők nemzetközi jogi helyzetével és a polgárháborúba való be nem avatkozással foglalkozott. Rendszerint elsőként foglalkozott egy-egy szűkebb területtel tudományágán belül; csalhatatlan ösz-

tönnel választotta ki, melyek a jogi kérdések egy történelmi-politikai eseményben, s az ezekre adott válaszait emelte aztán a tudományos általánosság szintjére. Ennek ékes példái: „Az atom- és hidrogénrobbantás és a nemzetközi jog" (Budapest, 1957.), „A törvényesség és az igazságosság elve a nemzetközi jogban" (Szeged, 1957.), „A nemzetközi ellenőrzés, mint a törvényesség biztosítéka a nemzetközi életben" (Budapest, 1963.) című művei.

1940 és 1948 között újra Kolozsváron tanít, ekkor jelenik meg tanulmánya a nemzetközi jogi deliktumokról (A büntetés kérdése a nemzetközi jogban. Kolozsvár, 1945.). Ebben áttekinti a felelősség alapproblémáit, s végül állást foglal az államok tárgyi felelőssége mellett, szemben az akkor mértékadó vétkességi felfogással. A II. világháború alatt foglalkozik a semlegesség (A semlegesség nemzetközi joga. Pécs, 1939.) és a háború (Háború és nemzetközi jog. Szeged, 1943.) kérdéseivel.

1949-ben már a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjaként tér vissza Szegedre. A II. világháborút követően az általa „új szelleműnek" nevezett nemzetközi jog kutatásának szenteli minden idejét az oktatás mellett. Ezt az ENSZ Alapokmányából eredezteti, s lényegét abban látja, hogy megtiltja az erőszakot és az azzal való fenyegetést, és a közösségiség gondolata érvényesül benne. Kifejti az ún. „programjellegű norma" fogalmát, s azt egyenesen a közösségi elv érvényesítéséből vezeti le. Tizenhárom tanulmányban elemzi ezeket a kérdéseket, és az eredményeket „A nemzetközi jog kérdései az új szellemű nemzetközi jogban" (Budapest, 1967.) c. utolsó nagy munkájában foglalja össze. Ötvennyolc, katedrán eltöltött év után 1966-ban ment nyugdíjba, és 1969-ben hunyt el.

Dr. Schiffner Imola
egyetemi tanársegéd

---

100 éve született néhai Martonyi János professzor, a Közigazgatási Jogi és Pénzügyi Jogi Tanszék egykori vezetője.

A nemzetközi elismerést szerzett tudós és kutató, a fiatal jogász nemzedékek hivatott nevelője, 1910-ben született Győrött. Középiskolai tanulmányait Budapesten a Szent István Gimnáziumban, mindvégig tiszta jeles eredménnyel végezte. 1927-ben kitüntetéssel érettségizett, ugyanekkor az országos középiskolai tanulmányi versenyen történelem tárgyból első díjat nyert. Tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán folytatta, alapvizsgáit és szigorlatait kiváló eredménnyel tette le. 1932-ben államtudományi, 1933-ban *sub auspiciis gubernatoris* jogtudományi doktorrá avatták. Munkásságára döntő hatással volt, hogy már 1931/32-ben a Magyar Közigazgatástudományi Intézet ösztöndíjasaként, tanársegédként tevékenykedhetett, és *Magyary Zoltán* tanítványa, munkatársa lehetett.

Magyar állami ösztöndíjasként – 1932 és 1933 között – Párizsban folytatott tanulmányokat. Külföldi tanulmányai befejezését követően, még 1933-ban, a Vallási és Közoktatásügyi Minisztériumba került, fogalmazógyakornok beosztásba, ezt követően 1935-ben tanügyi fogalmazóvá, 1938-ban miniszteri segédtitkárrá, 1939-

MARTONYI JÁNOS

(1910–1981)

ben miniszteri titkárrá léptették elő. Jogalkalmazói tevékenysége közben, 1937-ben a közigazgatási vizsga elméleti és gyakorlati részét kitüntetéssel tette le.

„A közigazgatási bíráskodás és legújabb kori fejlődése" című kismonográfiája 1932-ben (22 éves korában) jelent meg. A maga választotta téma egy életen át végigkíséri, és fogva tartja annak ellenére, hogy az ezt követő évtizedek az értékorientált, a végrehajtó hatalom határait kutató, ellenőrzött voltát szem előtt tartó felfogásnak nem kedvezett. Martonyi János – a bírói jogvédelem feltétlen szükségességét hangsúlyozva – a közigazgatási bíráskodás területén elért kutatási eredményeivel alkotott maradandót. E tárgykörben végzett tevékenysége nem korlátozódott kizárólag a magyarországi szabályozásra, hanem külföldön is – Genf (1928/1929), Párizs (1934) – erre a területre koncentrált.

Külföldi tanulmányai hatására 1934-ben a Magyar Jogászegylet ülésén előadta és ugyanakkor publikálta „A közigazgatási bíráskodás mai rendszere Franciaországban" című tanulmányát. Ebben részletes képet festett a francia közigazgatási bíráskodás kialakulásáról, fejlődéséről, szervezeti, hatásköri és eljárási kérdéseiről. Több hasonló tárgyú publikációját követően jelent meg 1939-ben „A közigazgatás jogszerűsége a mai államban" című műve, amelyben a közigazgatási bíráskodás intézményrendszeréhez kapcsolódó elméleti és gyakorlati problémákat elemezte. 1940-ben a Magyary-emlékkönyvben jelentette meg „A közigazgatási reform és közigazgatási bíróságok" című tanulmányát, majd ehhez kapcsolódva 1944-ben a 16. magyar jogászgyűlésre készítette el „A közigazgatási bíráskodásunk továbbfejlesztése" című dolgozatát. Mindkét tanulmányra progresszivitás jellemző. A szerző a szervezet tökéletesítésére, hatáskörének további bővítésére, és az eljárási szabályok finomítására tesz reális és előremutató javaslatokat.

Tudományos munkájával összhangban egyetemi oktatói pályafutása is kiteljesedett. 1940-ben először a Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Kara magántanárává, majd még ugyanebben az évben a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszéke nyilvános, rendkívüli tanárává nevezik ki. A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának ugyane tanszékére nyilvános, rendes egyetemi tanári kinevezést 1945-ben kapott. Tanszékvezetői munkája mellett megbízást kapott a kar könyvtárának vezetésére, és a tanulmányi bizottság elnöki tisztét is betöltötte. Tudományos tevékenységével párhuzamosan 1945. májusában a Népgondozó Hivatalba, júniusban az Újjáépítési Minisztériumba rendelték

be szolgálattételre, és szeptemberben ugyanitt, miniszteri tanácsossá nevezték ki.

A Közigazgatástudományi Intézet 1946. novemberében tartott ülésén a közigazgatási bíróság reformja szerepelt napirenden. Ezen a rendezvényen felszólalt, az ott elhangzottak bölcs előrelátásáról tettek tanúbizonyságot, és gondolatai mindmáig érvényesek. Professzor úr felszólalását szó szerint idézem: „Arról vagyunk meggyőződve, hogy a közigazgatásnak tevékenysége legtöbb területén pártatlannak, felülről való befolyástól és alulról jövő megvesztegetési kísérletektől mentesnek kell lennie, cselekvései a jogszabályok tiszteletben tartása folytán a lehetőségig előreláthatók, kiszámíthatók legyenek, mert az emberek nagy tömegének ez a fontos, és mert ez szolgálja igazán az eredményességet is. A közigazgatás munkájának ilyen szempontú ellenőrzésére pedig csak független bíróság lehet hivatott (...) a közigazgatási bíráskodás intézményére a különböző árnyalatú demokráciákban egyaránt szükség van, annak eltörlése sehol, így Magyarországon sem jöhet szóba." Mindhiába: a jogalkotó 1949-ben megszüntette Magyarországon a közigazgatási bíráskodás intézményét, a kutatási téma néhány évre elveszítette talaját és aktualitását is.

Tanszékvezető professzorunk sokoldalúságára jellemző, hogy tudott alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. Szerzőtársaival együtt egyetemi tankönyveket írt, különféle szakfolyóiratokban publikált, mindig a reá jellemző tudományos igényességgel. Az államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata változatlanul foglalkoztatta, és ugyanezen címen 1960-ban jelentette meg a szakma által is igen jelentősnek tekintett monográfiáját, amely rendkívül gazdag jogösszehasonlítás nyomán levont konzekvenciák mentén született, a szervezet, a hatáskör és az eljárás hármas pillérére épült.

Közéleti tevékenységet is folytatott. Szegeden a városi tanács jogi bizottságában és a Magyar Jogászszövetség Csongrád Megyei szervezetében alelnökként aktívan dolgozott. Nyugdíjba vonulása előtt utolsó nagy vállalkozása az 1975-ben Szegeden megrendezett nagyszabású Nemzetközi Közigazgatástudományi Konferencia volt.

Martonyi János 100 éve született és 30 éve hunyt el. Halálának 25. évfordulója tiszteletére 2006-ban nagyszabású és méltó emlékülést rendeztünk. Az emlékülésen a közigazgatási jog hazai jeles képviselői – *Fazekas Mariann, Ivánczsics Imre, Kaltenbach Jenő, Kilényi Géza, Lőrincz Lajos, ifj. Martonyi János és Torma András* – színvonalas előadások keretében méltatták a jubiláns munkásságát. Ugyanekkor az említett szerzők előadásaiból „A közigazgatás egyes alapproblémái" címet viselő emlékkötetet is megjelentettünk. Emlékeztünk és emlékezünk tanszékünk egykori kiváló oktatójára, vezetőjére, akinek emléke kitörölhetetlen, publikációi ma is aktuálisak és tanulságul szolgálnak a fiatal jogásznemzedék számára.

Professzor Úr hosszú és igen eredményes pályafutása során több ezer egyetemi hallgatót oktatott és nevelt. Szerencsésnek tartom magam, hogy tanítványa lehettem; munkássága személyes életpályámra is meghatározó jellegű volt.

Dr. Zámbó Géza
egyetemi docens

Menyhárth Gáspár (1868–1940) egyetemi tanár, akadémikus, a Kolozsvárról 1921-ben Szegedre települt tudományegyetem itteni első rektora, a jogi kar volt dékánja (1919–1921, 1927/28) hamvainak elhelyezésére került sor 2010. május 6-án 14.00 órakor a Belvárosi Temetőben.

Az urna elhelyezésen részt vett *Dr. Szabó Gábor* egyetemi tanár, rektor. A hamvakat a római katolikus egyház rítusa szerint Főtisztelendő *Dr. Benyik György* szentelte be.

A ceremóniát megelőzően az Állam- és Jogtudományi Kar emlékülést tartott, amelyen *Dr. Szabó Imre* dékán köszöntőjét követően *Dr. Homoki-Nagy Mária* és *Dr. Besenyei Lajos* egyetemi tanárok méltatták Menyhárth Gáspár jogászprofesszor szakmai munkásságát és tudományos életművét.

Besenyei professzor Menyhárth Gáspár magánjogász és civilista tudós polgári jogi felelősséggel kapcsolatos eredményeit elemezte, s eddig ismeretlen párhuzamokat mutatott ki ezen eredmények, valamint a jelen jogfejlődés elemei között. A méltatásban Menyhárth Gáspár ajándékozási szerződésről írt monográfiája is górcső alá került. Besenyei professzor beszéde zárásaképpen Menyhárth Gáspárt idézte, aki 1894-ben (huszonhat évesen) az akkor folyó polgári jogi kodifikációval kapcsolatban, a jog és méltányosság

MENYHÁRT GÁSPÁR

(1868–1940)

A hamvak újraszentelésének szertartása a temetőben

kapcsolatáról a következőket írta: „Nem árt pedig soha, ha a törvény ott, a hol lehet, kellőleg ügyet vet az emberi érzésekre is. Mert emberek számára íratik, a kik ha azt látják, hogy életviszonyaik kellőleg számba vétetnek és mérlegeltetnek általa, nagyobb tiszteletben tartják s jobban vérökbe veszik."

Homoki-Nagy professzorasszony Menyhárth Gáspár egyik tanulmányát elemezte, amely 1934-ben jelent meg („Élő jog-e az 1840:VIII. tc.?" Királyi Közjegyzők Lapja, 1934.), s amely a jobbágyok örökösödéséről szóló majd százéves törvény érvényét firtatta egy olyan országban, ahol maga a jobbágyrendszer jogilag már nem létezett. A tanulmány elemzésén keresztül az előadó Menyhárth Gáspár briliáns logikáját, széleskörű tudását és a korabeli bírói gyakorlat pontos ismeretét is be tudta mutatni.

Dr. Karsai Krisztina
egyetemi docens

2010. május hó 31-én, életének 82. évében elhunyt Dr. Veres József professor emeritus, a jogtudományok, ezen belül a szövetkezeti jog kiemelkedő képviselője, karunkon az Agrárjogi és Környezetvédelmi Jogi Tanszék volt vezetője, a kar korábbi dékánja.

„Nézzétek, én most minden ember útjára lépek..."
(Józsua 23,13)

VERES JÓZSEF
(1929–2010)

Veres József pályája kezdetétől fogva széles jogági horizonton tájékozódott: érdeklődése a szövetkezeti jogon túl kiterjedt a gazdálkodó szervezetek, a tulajdonosok és munkavállalók kapcsolatrendszerére, a földjog tanulmányozására, illetve az e tudományterületekhez kapcsolódó új jogterületek átgondolására és megfogalmazására is. Oktató tevékenysége során számos új főkollégium alapjait ő dolgozta ki. Nevéhez kapcsolódik a „Szociális jog", az „Agrárjog", a „Magyar környezetvédelmi jog" című tárgyak kialakítása és bevezetése.

A nevéhez kapcsolható eredmények úgy születtek, hogy professzor úr elméletét kitette a vizsgálat próbájának kollégái körében. Érvelésére mindig oda kellett figyelni, mert amit ezeken a beszélgetéseken elmondott, abban az a többlet volt igazán érdekes, amit az ember nem tanulhatott meg könyvből: abban egy jogászi és tudományos pálya tapasztalata, kiforrott szemléletmódja is megnyilvánult.

Munkatársai egyéni munkarend és munkatempó szerint dolgozhattak. Mély pedagógiai érzékről tanúskodik, hogy mindenki személyére szabott sza-

badságot kapott. Ilyen keretek között alakította ki azt a tanszéki tudományos műhelymunkát, amely előrevivő módon tudja szolgálni a magyarországi szövetkezeti-, agrár- és környezeti jogi kutatásokat, továbbá a felsőfokú oktatást.

Veres professzor úrral mindig mindenről lehetett beszélni. Mindent tudott mindenről, ami tudományágában új, érdekes és fontos volt, de széles ismerettel bírt a jogtudományon kívül eső több tudomány területéről is. A vele való beszélgetések gyakran terelődtek irodalomra és filozófiára. A világot egészében látta; ezzel függött össze, hogy nemcsak a jogtudományt, illetve a humán tudományokat, de a természettudományokat és a művészeteket is ismerte. A jogtudományt sohasem kívánta kanonizálni, s megtanulható volt tőle, hogy az egymás iránti tolerancia mennyire fontos összetevője az adott társadalom gondolati berendezkedésének. Fáradhatatlan munkabírásával, szakmai hozzáértésével, precízségével, kiegyensúlyozott előadási és tárgyalási stílusával nemcsak a kar oktatói között vívott ki magának megbecsülést és tiszteletet, hanem az egyetemi hallgatóság körében is.

Tevékenységét több magas kitüntetéssel ismerték el, így birtokosa többek között Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztjének, a Klebersberg Kunó-díjnak és a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjének. Életpályája, oktatói magatartása, tevékenysége példaértékű számunkra, személyében egy sokoldalúan képzett, egész életében kitartóan munkálkodó kollégát veszített el a kar és a felsőoktatás.

Emlékét akkor őrizzük meg igazán, ha a tőle tanult szerénységgel, az EGYETEM iránti alázattal és odaadással végezzük munkánkat.

Dr. Bobvos Pál
egyetemi docens

Kari hírek

Dr. Badó Attila egyetemi tanár (Összehasonlító Jogi Intézet), hallgatói és közkapcsolati rektorhelyettes, *Dr. Karsai Krisztina* egyetemi docens (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék), közkapcsolati dékánhelyettes, *Dr. Balogh Elemér* egyetemi tanár (Európai Jogtörténeti Tanszék), *Dr. Görög Márta* egyetemi docens (Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék), közkapcsolati igazgató és *dr. Almási Ibolya* koordinátor látogatást tettek a Potsdami Egyetem jogi karán, ahol a két egyetem közötti együttműködési szerződést írtak alá.

2010. január 4–6.

Dr. Révész Béla egyetemi docens (Politológiai Tanszék) a Wesley János Lelkészképző Főiskola által szervezett Nagy Balázs emlékkonferencián „Nagy Balázs – és akiknek nem kellett” címmel tartott Budapesten előadást.

2010. január 9.

Dr. Jakab Éva egyetemi tanár (Római Jogi Tanszék) előadást tartott Bécsben „Rechtsgeschäfte von Frauen im antiken Rom” címmel.

2010. január 14.

Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék) az

ELTE jogi kara által szervezett, „Az emberhez méltó halál" című konferencián „Landesbericht Ungarn. Aktive und passive Sterbehilfe im ungarischen (Straf) Recht. Die Euthanasieentscheidung des ungarischen Verfassungsgerichts von 2003" címmel tartott előadást.
2010. január 23.

Dr. Paczolay Péter egyetemi tanár (Politológiai Tanszék) Budapesten az „Állam – egyház, és az egyetemalapító Pázmány" konferencián előadást tartott „Az amerikai Supreme Court és az állam – egyház kapcsolata" címmel.
2010. március 3.

Dr. Fantoly Zsanett egyetemi docens (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék) Debrecenben „Lemondás a tárgyalásról – lemondás az igazságról?" címmel tartott előadást „A büntető ítélet igazságtartalma" elnevezésű konferencián.
2010. március 5.

Dr. Molnár Judit egyetemi docens (Politológiai Tanszék) Budapesten a 6. MaDok-napokon (Néprajzi Múzeum) „Széljegyzetek »Az Árpádsáv tegnap és ma« című kiállítás vendégkönyvéhez" címmel tartott előadást.
2010. március 5.

Dr. Kaltenbach Jenő egyetemi docens (Közigazgatási Jogi és Pénzügyi Jogi Tanszék) Békéscsabán (Békés Megyei Tudásház és Könyvtár) „Az emberi jogok a mindennapokban" című konferencián előadást tartott: „Alkotmányos emberi jogok".
2010. március 11.

Dr. Paczolay Péter Rómában (LUISS Egyetem) „The Union's External Action and the Common Foreign and Security Policy After the Treaty of Lisbon" elnevezésű konferencián előadást tartott „The coordination of the Union on political and diplomatic level" címmel.
2010. március 18.

Dr. Bató Szilvia tudományos munkatárs (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék) előadást tartott Frankfurtban a fiatal jogtörténészek konferenciáján (Forum of the Association of Young Legal Historians XVI) „Der Anfang der Kriminalpolitik in Ungarn" címmel.
2010. március 24–27.

Dr. Mezei Péter egyetemi adjunktus (Összehasonlító Jogi Intézet) a finnországi Turkuban „Free Use of Copyrighted Materials" címmel tartott előadást.
2010. március 29–31.

Dr. Karsai Krisztina a toledói (Spanyolország) Universidad da Castilla La Mancha jogi karán „European Criminal Law: Challenges and New Perspectives" címmel tartott előadást.
2010. április 28.

Dr. Jakab Éva Magdeburgban „Fides und Vertragspraxis nach Seneca" címmel tartott előadást.
2010. május 10–16.

Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár (Magyar Jogtörténeti Tanszék) Szegeden a Német-Magyar Magánjogászok Egyesületének konferenciáján „Die Kodifikation des ungarischen Zivilrechts im 18–19. Jahrhundert" címmel tartott előadást.
2010. május 14.

Dr. Pozsonyi Norbert egyetemi tanársegéd (Római Jogi Tanszék) Magdeburgban „Verwahrung und

Diebstahl im Werk Senecas »De beneficiis« (Sen. Benef. 6,5,5)" címmel tartott előadást.
2010. május 15.

Dr. Papp Tekla egyetemi docens (Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék) Szegeden a „Schuldrechtsreform im neuen ungarischen Zivilgesetzbuch" című konferencián előadást tartott: Entwicklungstendenzen im Kreise der atypischen Verträge mit besonderer Hinsicht auf die Regelung des Leasing – und des Faktoringvertrags im neuen ungarischen Zivilgesetzbuch".
2010. május 15.

Dr. Mezei Péter Baltimorban (USA) nyári egyetemen „Intellectual Property Law Policy – National and International" címmel tartott előadást.
2010. május 17. – július 9.

Dr. Bakos Kitti PhD hallgató (Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék) a Magánjogot Oktató Fiatal Jogászok IV. Találkozóján (Miskolc) „A tisztességes eljáráshoz való jog" címmel tartott előadást.
2010. június 3–4.

Dr. Szomora Zsolt egyetemi adjunktus (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék) „Die strafrechtlichen Grenzen der Meinungsfreiheit in Ungarn im Lichte des Verfassungsrechts" címmel tartott előadást Osnabrückben (NSZK) a European Legal Studies Institute meghívására.
2010. június 16.

Dr. Nagy Csongor István egyetemi adjunktus (Nemzetközi Magánjogi Tanszék) Budapesten, a PPKE Versenyjogi Kutatóközpont konferenciáján „Darázsfészek a versenyjogban: versenyjog és szakmai érdekképviselet – egységben a kartell?" címmel tartott előadást.
2010. június 17.

Karunk adott otthont a Magyar Politikatudományi Társaság XVI. Vándorgyűlésének. A konferencia szakmai igazgatói: *Dr. Fábián György* és *Dr. Kovács László*, szervezési igazgatók: *dr. Molnár Judit* és és *Dr. Soós Edit*, panelvezetők: *Dr. Paczolay Péter* egyetemi tanár és *Dr. Soós Edit* egyetemi docens, előadók: *Dr. Kovács László Imre* egyetemi docens, *Dr. Révész Béla* tudományos főmunkatárs, *dr. Merkovity Norbert* gyakornok és *Botyánszky Alexandra*.
2010. június 18–19.

Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár „A magyar magánjog fejlődése a reformkorban", *Dr. Kaltenbach Jenő* egyetemi docens „A közigazgatás civil kontrollja", *Dr. Papp Tekla* egyetemi docens pedig „Az atipikus szerződések és a Ptk. kodifikációja" címmel tartott előadást a győri jogászképzés 15 éves újraindítása alkalmából tartott konferencián.
2010. szeptember 20–21.

Dr. Jakab Éva a Leuvenben (Belgium) megrendezett „Legal Documents int he Ancient World" elnevezésű konferencián „Identifiers and Identification Merthods in Latin tabulae" címmel tartott előadást.
2010. szeptember 24.

Dr. Balogh Elemér a Ludwig-Maximilian-Universität (München) által rendezett kánonjogi konferencián (De Processibus Matrimonialibus) „Die Einführung der kirchlichen Gerichtsbarkeit in Bayern" címmel tartott előadást.
2010. november 18.

Kitüntetések

Joseph Pulitzer-emlékdíj

Dr. Révész Béla tudományos munkatárs (Polotológiai Tanszék) kapta – ötödmagával – a CEU Nyitott Társadalom Archívum kutatócsoportjának tagjaként 2010. március 21-én a magyar Pulitzer-emlékdíjat (a névadó, Pulitzer József 1847-ben született Magyarországon), amely sok szempontból hasonló, működését tekintve azonban független a New Yorkban évente átadott elismerésektől.

A magyarországi emlékdíjat – a Pulitzer örökösök hozzájárulásával – *Fábry Pál* New Orleansban élő magyar üzletember alapította 1989-ben azzal a céllal, hogy a kelet-közép európai rendszerváltozást követően elismerést kapjanak a kimagasló szakmai teljesítményt felmutató magyar újságírók. Egy dologban az amerikai Pulitzer-díj közel száz éves története és a jóval fiatalabb magyar emlékdíj hagyománya és eredménye mindenképpen közös: mindkét díj az újságírás legmagasabb szakmai elismerésének szimbólumává vált.

A magyarországi Joseph Pulitzer-emlékdíj Alapítvány Kuratóriuma 2010-ben huszadik alkalommal hirdetett pályázatot a nyomtatott és az elektronikus sajtóban dolgozó újságírók, kutatók számára. Sajtótörténet kategóriában a Közép-Európai Egyetem Nyitott Társadalom – CEU/OSA – Archívumnak ítélték az elismerést, a műhelyben folyó „kiemelkedő jelentőségű dokumentációs tevékenységért". Az OSA sajtóarchívuma a közelmúlt dokumentumait, hanganyagait és filmrészleteit gyűjti, őrzi, dolgozza fel és hozza a nyilvánosságra internetes honlapján – a Szabad Európa Rádió műsoraitól az állambiztonsági szolgálatok operatív jelentéséig. Révész Béla ez utóbbi témakörhöz kapcsolódva vesz részt a kutatócsoport munkájában, és ennek tagjaként részesült kollektív Joseph Pulitzer-emlékdíjban.

Szalay László-díj

Dr. Paczolay Péter egyetemi tanár, a Politológiai Tanszék vezetője kapta a Magyar Jogász Egylet 2010. március 25-i küldöttgyűlésén sokoldalú szakmai, tudományos és közéleti tevékenységéért az Egylet által alapított legmagasabb elismerést.

A Magyar Jogász Egylet által 2009. október 1–3. között Budapesten rendezett 5. Európai Jogász Fórum szakmai programjának, különösen a közjogi témakör szekcióülései témáinak meghatározásában, előadóinak felkérésében vállalt kiemelkedő szerepet. A rendezvényen elhangzott nívós referátuma méltán járult hozzá a Fórum sikeres megrendezéséhez. Számos cikke, tanulmánya jelent meg, kutatási területe az államelmélet, az összehasonlító alkotmányjog és a politikai eszmék története. Több tudományos szakmai testület munkájában vesz részt. Tagja a Magyar Szentkorona Testületnek, az Európai Tudományos és Művészeti Akadémiának, valamint az Európa Tanács Velencei Bizottságának.

Rektori Elismerő Oklevél

Dr. Zámbó Géza egyetemi docens (Közigazgatási Jogi és Pénzügyi Jogi Tanszék) kapta 2010. június 29-én.

A kitüntetett 1969-ben kapott jogi diplomát a József Attila Tudomány-

egyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Az egyetem elvégzése után a közigazgatásban helyezkedett el gyámügyi főelőadóként. 1971-től a Csongrád Megyei Tanács VB Járási Hivatala Igazgatási Osztályára került, ahol osztályvezető-helyettes beosztásban látta el feladatait. A Tanácsakadémia kihelyezett tagozatán 1975-től államigazgatási jogot oktatott és működött közre a hallgatók vizsgáztatásában is. Ettől az időponttól számítható oktatói és oktatásszervezői munkája. Jelenleg is részt vesz a köztisztviselők képzésében, továbbképzésében és vizsgáztatásában. A tanácsakadémiai kihelyezett képzése befejezését követően 1980-tól a Csongrád Megyei Tanács VB szakigazgatási szerveinél – titkárság, elnöki kabinet – látta el osztályvezetői, kabinetvezetői feladatait. A jogi szakvizsgát l994. évben abszolválta jó eredménnyel. Ezt követően a munkahelyén ellátta a jogtanácsosi feladatokat is. A jogi képviselet ellátása mellett foglalkozott területfejlesztési feladatokkal is.

A 90-es években részt vett az Európai Régiók Gyűlése Közgyűlésein (Basel, Montpellier).

Egyetemi kötődése – 20 éve – 1989. évtől intézményesült; a Közigazgatási Jogi és Pénzügyi Jogi tanszéken először óraadói, majd 1997. szeptember 1-től – további jogviszonyban – adjunktusi, majd 2005-ben a rektor egyetemi docensnek nevezte ki. 2001-ben került teljes foglalkoztatású munkaviszony keretében a kar kötelékébe.

A tanszéken főként a közigazgatási jog különös részhez tartozó tárgykört oktatja. Részt vesz az általános rész tananyagának oktatásában is. Közreműködik hallgatók vizsgáztatásában, évfolyam- és szakdolgozatok bírálatában. Kutatási területe főként a gyermekvédelemre és a gyermekvédelmi gyámságra terjed ki, de publikált (különféle szakmai lapokban) a szabálysértési jog témaköréből is. A gyermekvédelmi gyámság történeti és aktuális kérdéseit felölelő tanulmányát a Pólay Elemér Alapítvány jelentette meg.

Második ciklusban tagja a Kari Tanácsnak. Aktívan részt vesz a tanszék munkájában, a tanszékvezetőt távollétében helyettesíti. A Magyar Jogász Egylet Csongrád Megyei szervezetének titkári tisztségét 1990 óta látja el. Több kitüntetés birtokosa: A Tanács Kiváló Dolgozója (l984), Kiváló Munkáért (l986), Magyar Jogász Egylet Emlékérem (2006).

A 38. Német Jogtörténész Napok-díja

„Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Éva,

másodszor kerül átadásra itt most Münsterben a Német Jogtörténész Napok-díja. Olyan jogtörténeti munkát lehetett ebben a megtiszteltetésben részesíteni, amely az utolsó két évben, a 2008-ban Passauban tartott Jogtörténész Napok óta jelent meg. A díjat a C. H. Beck (München), a Vittorio Klostermann (Frankfurt am Main) és a Böhlau (Wien) kiadók egyenlő arányban alapították. Hálás köszönet illesse az Alapítókat.

Igen megtisztelő számomra, és nagy öröm is egyben, hogy kihirdethetem: a 38. Német Jogtörténész Napok-díját *Jakab Évának* ítéltük, 2009-ben megjelent könyvéért: »Risikomanagement beim Weinkauf. Periculum und Praxis im Imperium Romanum«. Jakab asszony a Szegedi Tudományegyetem Jogtudományi Karán a Római Jogi Tanszék vezetője és a Magyar Tudományos

Akadémia *Doctor Scientiarum* címének birtokosa. Jakab asszony már 1987 óta rendszeresen hosszabb tudományos kutatóutakat töltött német nyelvterületen, utoljára 2001-ben tíz hónapot Humboldt-ösztöndíjjal Münchenben. Ehhez járult még két hosszabb kutatóút Princetonban és Austinban (Texas).

Kutatásai már korán kiterjedtek a görög jogra is; de a szerződési gyakorlat is érdekelte, úgyhogy hamarosan intenzíven foglalkozni kezdett a görög-római Egyiptomból ránk maradt gazdag okirati anyaggal. Ezen a területen Jakab asszony hamarosan mélyreható ismeretekre tett szert. Ennek ellenére munkáinak középpontjában továbbra is a klasszikus római jog állt. Már korán kísérletet tett arra, hogy a római jogászok döntéseit a szerződési gyakorlat hátterének tükrében értelmezze; kiemelkedő teljesítménye a romanisztikában éppen e horizontális kiterjesztésben áll.

Kutatási módszerének gyümölcseit testesíti meg a díjazott monográfia. Jakab asszony ebben a borvételt mint exempláris esetet elemzi a veszélyviselés és a kockázatelosztás aspektusából a római jogban. A könyv először a bortermelés gazdasági feltételeit részletezi, majd egy irodalmi forrás, Cato formulája közvetítésével áttér a borvétel tárgyalására. A mű a készvétel és a foglalós vétel szabályait elemzi a papiruszok jogában és a római jogászoknál, majd centrális fejezetek következnek, amelyek az Egyiptomból származó okirati anyag és a római jogászok borvételről hozott döntéseinek összefüggéseit elemzik. Ezáltal Jakab asszonynak sikerült az adásvétel veszélyviselési szabályait, amelyek értelmezése régóta változatlan, az ellenállhatatlan erő (*vis maior*) és a szerződésspecifikus kockázatelosztás szabályai közti differenciálás révén messzemenően revideálni.

Urkunde

Frau
Prof. Dr. Éva Jakab
[Szeged]

wird für ihr Werk

Rechtsmangelgewähr beim Weinkauf. Praeceptum und Praxis
bei Imperatum Romanum
München 2009

der Preis des Deutschen Rechtshistorikertages 2010 verliehen.

Münster, den 17. September 2010

Der Ständige Ausschuss des Deutschen Rechtshistorikertages

W. Hoyer H. P. Duncker W. Kaiser J. Rückert

A más ókori jogi kultúrákra kiterjedő ismeretei, valamint a görög epigráfia és a latin és görög nyelvű okiratok kutatása révén Jakab asszonynak sikerült új felismerésekre jutnia olyan római jogi szövegeknél, amelyek jelentéséről évszázadok óta tudományos vita folyik.

Nagy ritkaságnak számít, hogy egy személyben ilyen sokféle területet érintő alapos tudás összpontosul, és ez nagy szerencse a tudomány számára. Ezért nagy megtiszteltetés számomra, hogy a jogtörténészek nevében a 38. Jogtörténész Napok-díját Jakab asszonynak átadhatom."

[Az elhangzott német nyelvű laudáció fordítása.]

Prof. Dr. Wolfgang Kaiser

Az Év Oktatója 2010

Dr. Hajdú József egyetemi tanár (Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék) kapta a kari Hallgatói Önkormányzat által odaítélt szép elsimerést.

Pro Universitate-díj

Dr. Paczolay Péter egyetemi tanár (Politológiai Tanszék) kapta 2010. november 11-én, az Egyetem Napján.

A kitüntetett egyetemi tanulmányait 1980-ban fejezte be az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Jogtanácsosi munka után 1983-ban tett jogi szakvizsgát. Angol és olasz nyelvből középfokú nyelvvizsgával rendelkezik. 1983 és 1986 között az MTA TMB tudományos továbbképzési ösztöndíjasa volt, az ELTE ÁJK Állam- és Jogelméleti Tanszékén. 1986-tól ugyanezen a tanszéken adjunktusként, 1989-től docensként oktatott. Kandidátusi disszertációját az állam- és jogtudományok tudományágban „Az állam fogalma Machiavelli elméletében" címmel 1989. januárjában védte meg. 1999-ben az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán habilitált.

Karunkon 1991-től oktat államelméletet, 1992-től vezeti a Politológiai Tanszéket. Négy éven át volt a kar oktatási dékánhelyettese és az Egyetemi Tanács tagja. Sikleres habilitációját követően 2000-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. Tudományos közleményeinek száma kb. 130. Az általa írt, illetve szerkesztett könyvek száma hat. Ezek közül kiemelkedik a Szabó Mátéval közösen írt, a politikaelmélet történetét bemutató munka, mely 1984 óta az ország számos egyetemén és főiskoláján kötelező tananyag.

1990. január 1-től az Alkotmánybíróság főtanácsosa, 1996 óta a testület főtitkára volt. 2000-től a Köztársasági Elnöki Hivatal helyettes vezetője; 2006-tól alkotmánybíró, 2008-ban az Alkotmánybíróság elnökévé választották.

Az Európai Tudományos és Művészeti Akadémiának (Salzburg) 2002 óta tagja, elnökhelyettese az Európa Tanács Velencei Bizottságának. Több hazai és európai szakmai társaság munkájába kapcsolódik be: Magyar Politikatudományi Társaság (1994 óta az elnökség tagja), Magyar Szociológia Társaság, Magyar Atlanti Tanács, Woodrow Wilson Center European Alumni Association (1994–98 között a Council tagja), Political Science Association of the UK, International Centre of Sociological, Penal and Penitentiary Research and Studies, Messina.

A szegedi jogászképzésben – az általános gyakorlattól eltérően – az államelmélet oktatását a politikatudományi képzéssel integrálta. Elindította az „Európa-politika" szakosító képzést, amely az egyetem valamennyi hallgatója számára nyitott. Kidolgozója az azóta sikerrel működő politológia alap- és mesterképzés szaknak. Oktatói munkásságát Apáczai Csere János-díjjal ismerték el.

Számos külföldi ösztöndíjat és tanulmányutat, pályázati támogatás nyert el. 1991–1992 között a washingtoni Woodrow Wilson International Center for Scholars ösztöndíjasa volt. A Higher Education Support Program, a Pro Renovanda „Modern társadalomtudományi oktatásért" szakalapítványa, és a Felsőoktatási kutatási-fejlesztési pályázat támogatását egy-egy alkalommal nyerte el. Kiemelkedő oktatói és kutatói munkájáért, magas szintű tudományos tevékenységéért, valamint nemzetközi és hazai együttműködések kialakításában elért eredményeiért részesült Pro Universitate-díjban.

Diplomaosztó

Jogász szak
nappali tagozat: 202 fő
levelező tagozat: 181 fő
Kecskemét: 42 fő

Nemzetközi tanulmányok alapszak
nappali tagozat: 65 fő

Politológia alapszak
nappali tagozat: 20 fő

Munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatási alapszak
nappali tagozat: 94 fő
levelező tagozat: 36 fő

Jogi asszisztens
nappali tagozat: 21 fő

PhD
Dr. Cservák Csaba
Dr. Fejes Zsuzsanna
Dr. Horesnyi Julianna
Dr. Kiszely Katalin
Dr. Mezei Péter
Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta
Dr. Nánási László
Dr. Szajbély Katalin

Habilitáció
(2010. április 27.)
Dr. Papp Tekla egyetemi docens

Díszoklevelet kapott

A karunkon 65 (vas), 60 (gyémánt), 50 (arany) évvel ezelőtt végzettek 2010. szeptember 24-én vehették át a József Attila Tanulmányi és Információs Központban életkorukkal kiérdemelt díszokleveleiket. A díszoklevelet és a jelképes összeget a jubilálók részére *Dr. Szabó Gábor* rektor és *Dr. Szabó Imre* dékán adta át. A bensőséges fogadással zárult ünnepséget *S. Dobos Márta* hegedűművész és *Klebniczki György* zongoraművész előadása tette különösen meghitté.

Vasdiploma:
Dr. Oriold Béla

Gyémántdiploma:
Dr. Szabó Lajos
Dr. Helméczy Mátyás

Aranydiploma:
Dr. Ádám Imre
Dr. Dávid Benedek
Dr. Fábisz Katalin
(Dr. Bódog Jánosné)
Dr. Gaál Sándor
Dr. Hock Miklós
Dr. Hofszang József
Dr. Horváth Antal
Dr. Jancsó János
Dr. Juhász Miklós
Dr. Kisfaludy Erika
Dr. Kovács László Károly
Dr. Kovács Sándor
Dr. Kozma Gyula
Dr. Kozma Kálmán
Dr. Lantos János
Dr. Ludányi Magdolna Erzsébet
(Dr. Bárdosi Istvánné)
Dr. Markovics Ferenc
Dr. Márkus András
Dr. Molnár Imre
Dr. Muraközi Gábor
Dr. Szabó János
Dr. Szigeti György
Dr. Szűcs Gyula
Dr. Vida Mihály